

กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่าง
ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

นางสาวกองแพง พันธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2554

**The Processes of Interests Exchange in Local Election Between the Voters and
the Candidates in Ban Bung District, Chon Buri Province**

Miss Kongpaeng Pantung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์ กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ชื่อและนามสกุล นางสาวกมลแพง พันธุ์

แขนงวิชา การเมืองการปกครอง

สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล

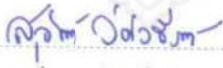
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เสนีย์ คำสุข)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปธาน สุวรรณมงคล)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิศวรธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ได้ด้วยดีสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้เพราะได้รับความอนุเคราะห์เมตตาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ที่ได้กรุณาชี้แนะ และได้ถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้คำแนะนำ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทั้งขั้นตอนและเนื้อหา จนวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณคณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทุกคนที่คณะรัฐศาสตร์ และเพื่อนพ้องที่ทำงาน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญที่ต้องกล่าวถึงและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ได้แก่ พ.จ.อ.ปรากฏ เอี่ยมสะอาดเพื่อนที่คอยช่วยเหลือค้นหาหาหนังสือ นางสาวอนุวรรณ ตรีวรรณกุล น้องที่ทำงานที่คอยตรวจสอบความถูกต้องให้ และเหนืออื่นใด นายเชวง จินตนาเลิศ ซึ่งเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อุปการะ ข้อมูลในทุกด้าน พร้อมกับคำแนะนำต่อผู้ได้บังคับบัญชาเช่นผู้วิจัย ซึ่งทำให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อหาทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษา

ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสืออ้างอิงทุกท่านที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำมาอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และกราบขอบพระคุณประชาชนชาวอำเภอบ้านบึงที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ หากเกิดผิดพลาดประการใดผู้วิจัยกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ ด้วย

กองแพ่ง พันธัง

พฤษภาคม 2555

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย นางสาวกมลแพง พันธัง รหัสนักศึกษา 2498002340 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข (2) รองศาสตราจารย์ ดร.ปราน สุวรรณมงคล **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี (2) เจ็อนไขข้อตกลงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง มีจำนวน 45 คน ได้แก่ ประธานชุมชน จำนวน 10 คน กำนัน จำนวน 4 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน ผู้สมัครรับเลือกตั้งจำนวน 11 คน และหัวหน้าคะแนน จำนวน 10 คน เก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์และใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ก่อนการเลือกตั้ง มีการติดต่อและตกลงกับทีมงาน หัวหน้าคะแนน และหัวหน้าคะแนนกับประชาชน ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีการติดต่อกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง และผ่านทางคนกลาง(หัวหน้าคะแนน) หลังการเลือกตั้ง มีการแจกจ่ายรางวัลและโบนัสและช่วยเหลือตามที่ตกลงสัญญาไว้ (2) เจ็อนไข ข้อตกลง ประกอบด้วย คะแนนเสียง เงินค้ำประกันสัญญา โครงการ หรือกิจกรรม โบนัส รางวัล การช่วยเหลือส่วนตัว ผลงานและอื่นๆ และ (3) ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ได้แก่ การทุจริตขยอกเงินจ่ายซื้อคะแนนเสียง หัวหน้าคะแนนหักหัวคิว การข่มขู่หัวหน้าคะแนน หรือการไม่ทำตามสัญญาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรับเงินแล้วไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จ่ายเงินให้ การพัฒนาการด้านการศึกษาของประชาชนการรับรู้กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การมีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คณะกรรมการการเลือกตั้งและหน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง และการสื่อสารมวลชน

คำสำคัญ กระบวนการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การเลือกตั้งท้องถิ่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จังหวัดชลบุรี

Thesis title: The Processes of Interests Exchange in Local Election Between the Voters and the Candidates in Ban Bung District, Chon Buri Province
Researcher: Miss Kongpaeng Pantung; **ID:** 2498002340; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Dr. Senee Comsook, Associate Professor; (2) Dr. Pathan Suvanamongkol, Associate Professor;
Academic year: 2011

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) the steps in the exchange of interests between voters and candidates during local elections in Ban Bueng District, Chon Buri Province; (2) the terms of agreements to exchange interests; and (3) problems in and obstacles to the process of the exchange of interests.

This was a qualitative research. The sample population of 45 people, chosen through purposive sampling, consisted of 10 community presidents, 4 kumnan, 10 village headmen, 11 candidates for political office, and 10 election campaigners. Data were collected using an interview form and analyzed through descriptive analysis.

The results showed that: (1) As for the steps in the exchange of interests, before the election the campaigners met and made agreements with their work team members and with the voters. During the election campaign, the candidates contacted the voters directly and indirectly through their campaigners. After the election the winners paid rewards and bonuses and provided assistance as promised. (2) The terms of the agreements consisted of votes, money, promises, projects or activities, bonuses, rewards, personal assistance, work results and other. (3) Problems in the process of exchange of interests consisted of embezzlement of money intended for vote buying, campaigners taking a commission or percentage of the money for vote-buying, threats to campaigners, failure of voters to uphold the agreement, voters voting for another candidate after receiving money from one, development in voter education, citizens becoming aware of election laws, awareness of the meaning of citizenship in a democracy, the work of the election committee and agencies that organize the election, and the work of the mass media.

Keywords: Process, Exchange of interests, Local election, Voter, Chon Buri Province

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ได้ด้วยดีสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้เพราะได้รับความอนุเคราะห์เมตตาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และรองศาสตราจารย์ ดร.ปธาน สุวรรณมงคล ที่ได้กรุณาชี้แนะ และได้ถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้คำแนะนำ รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทั้งขั้นตอนและเนื้อหา จนวิทยานิพนธ์ฉบับดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณคณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ทุกคนที่คณะรัฐศาสตร์ และเพื่อนพ้องที่ทำงาน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูล ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน ที่ได้กรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญที่ต้องกล่าวถึงและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ได้แก่ พ.จ.อ.ปรากฏ เอี่ยมสะอาดเพื่อนที่คอยช่วยเหลือค้นคว้าหาหนังสือ นางสาวอนุวรรณ ตริวรรณกุล น้องที่ทำงานที่คอยตรวจสอบความถูกต้องให้ และเหนืออื่นใด นายเชวง จินตนาเลิศ ซึ่งเป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้อุปการะ ข้อมูลในทุกด้าน พร้อมกับคำแนะนำต่อผู้ได้บังคับบัญชาเช่นผู้วิจัย ซึ่งทำให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อหาทางวิชาการและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษา

ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสืออ้างอิงทุกท่านที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำมาอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และกราบขอบพระคุณประชาชนชาวอำเภอบ้านบึงที่ได้กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ หากเกิดผิดพลาดประการใดผู้วิจัยกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ ด้วย

กองแพ่ง พันธัง

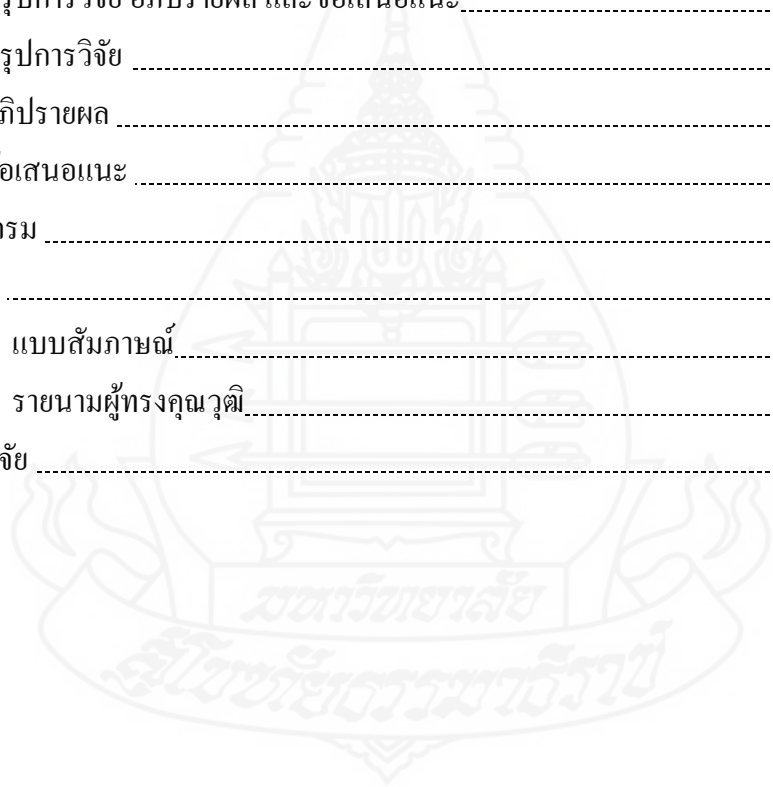
พฤษภาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์	11
ทฤษฎีประชาธิปไตย	15
ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์	26
วัฒนธรรมทางการเมือง	35
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน	39
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
ระยะเวลาและขั้นตอนในการดำเนินงาน	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการ การเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง	67
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เงื่อนไข ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง	81
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ ในการเลือกตั้ง	90
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	100
สรุปการวิจัย	100
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	122
ก แบบสัมภาษณ์	123
ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	132
ประวัติผู้วิจัย	135

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างประชากรวิจัย	61
ตารางที่ 3.2 รายชื่อกลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชน	61
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลหัวคะแนน	62

ญ

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	แผนที่แสดงอาณาเขตและที่ตั้งอำเภอบ้านบึง	หน้า 58
------------	---	---------

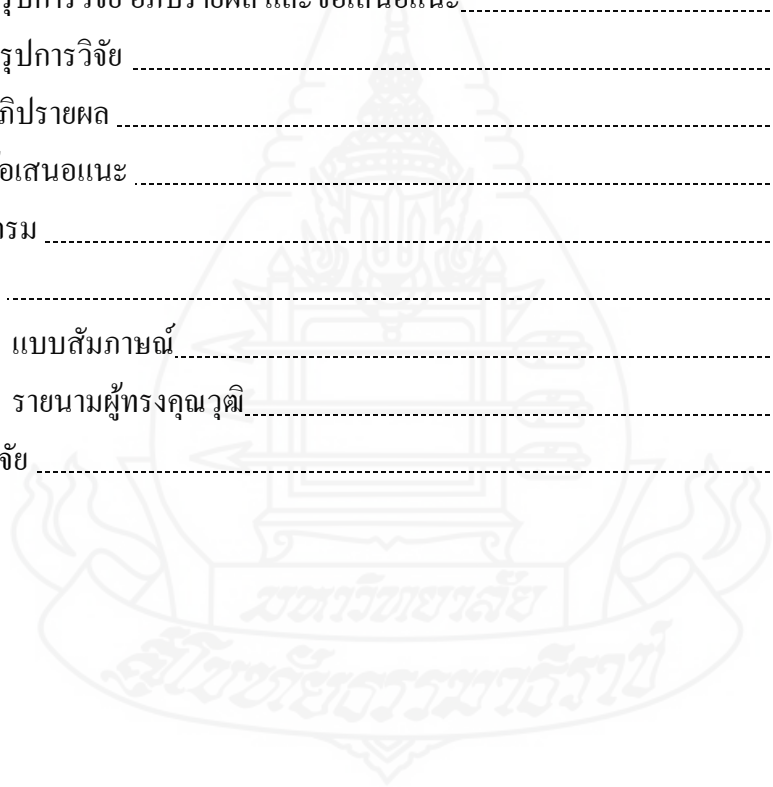
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
ข้อจำกัดในการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์	11
ทฤษฎีประชาธิปไตย	15
ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์	26
วัฒนธรรมทางการเมือง	35
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน	39
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น	43
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	59
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	65
ระยะเวลาและขั้นตอนในการดำเนินงาน	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการ การเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง	67
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เงื่อนไข ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง	81
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ ในการเลือกตั้ง	90
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	100
สรุปการวิจัย	100
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะ	112
บรรณานุกรม	118
ภาคผนวก	122
ก แบบสัมภาษณ์	123
ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	132
ประวัติผู้วิจัย	135

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างประชากรวิจัย	61
ตารางที่ 3.2 รายชื่อกลุ่มตัวอย่างประชาชนชุมชน	61
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลหัวคะแนน	62

ญ

สารบัญภาพ

ภาพที่ 2.1	แผนที่แสดงอาณาเขตและที่ตั้งอำเภอบ้านบึง	หน้า 58
------------	---	------------

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมีหลักการที่สำคัญได้แก่ ความเท่าเทียมกันของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ความเป็นอิสระในการใช้สิทธิเลือกตั้ง ความลับและความบริสุทธิ์ เป็นธรรมโปร่งใสกับทุกฝ่ายในกระบวนการเลือกตั้ง ต้องไม่มีการดำเนินการใดๆ ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบโดยไม่ถูกต้องตาม กฎหมาย ระเบียบที่กำหนด ให้มีความเสมอภาคกันในการใช้สิทธิเลือกตั้ง (ประธาน สวรรณมงคล 2553:7)

การเลือกตั้ง จึงเป็นการเลือกผู้แทนของประชาชนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตย แต่การใช้ อำนาจของผู้แทนในปัจจุบันพบว่าผู้แทนใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง เครือญาติ จนเกิดคำถามว่าการเลือกตั้งที่ชอบธรรมจะได้ผู้แทนที่ชอบธรรมและใช้อำนาจนั้นจัดสรร ผลประโยชน์ให้กับประชาชนอย่างชอบธรรมด้วยหรือไม่

จากการศึกษาของนักวิชาการที่ทำการศึกษาระเบียบผลการรณรงค์เพื่อสร้างกา มีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง ของสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งให้เห็น ข้อค้นพบถึงลักษณะร่วมของแต่ละจังหวัด กล่าวคือ ในแต่ละจังหวัด มีโครงสร้างทางการเมือง ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนในทุกระดับมีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจลงคะแนนของประชาชนในชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็มีความเกี่ยวข้องกับ นักการเมืองระดับชาติ และโครงสร้างทางการเมืองที่แสดงความสัมพันธ์แบบพึ่งพิง และระบบ อุปถัมภ์เกื้อกูลทางการเมือง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เป็น พฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในทุกพื้นที่รวมทั้งจังหวัดชลบุรี (สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2543 : 34)

สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าประชาชนจะถูกระดมเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการให้เงินทอง สิ่งของและคำมั่นสัญญาต่างๆ แลกเปลี่ยนกัน (เสนีย์ คำสุข 2547 : 204-205)

อย่างไรก็ตาม มีผู้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง จังหวัดชลบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล การให้ทรัพย์สิน สิ่งของส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นน้อยมาก (ทรงยุทธ วิถีธรรมศักดิ์ 2552 : 73) แต่ก็เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะกรณีและเป็นส่วนน้อย

วิธีการใช้เงินในการเลือกตั้งพบว่า มีพัฒนาการของการใช้เงินทุนมากขึ้น จากผลการ ศึกษาวิจัยของสุจิต บุญบงการ ซึ่งให้เห็นว่า เงินที่ใช้จ่ายในการหาเสียงส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินเกิน วงเงินที่กฎหมายกำหนด และการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงยังเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่าย (อ้าง สุรเดช ครองแก้ว 2550:16)

การใช้เงินในการประชาสัมพันธ์กลุ่มการเมืองก่อนที่จะหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ของกลุ่มการเมือง ที่ผู้วิจัยได้สังเกตในพื้นที่ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง เช่นการเข้าพบหน่วยงานต่างๆของทางราชการ พร้อมกับแจกของที่ ระลึก ได้แก่ กระเป่า นามบัตรพร้อมทีมงาน และเมื่อเข้าสู่วาระการหาเสียง ความพยายามที่จะ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะทำด้วยความระมัดระวังมากขึ้น มีทั้งผ่านตัวแทนของกลุ่มการเมืองลง ไปหาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หลังชนะการเลือกตั้ง ก็มีปรากฏเห็นอย่าง ชัดเจนภายใต้โครงการ กิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ว่าเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้พื้นที่ อำเภอบ้านบึง ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดชลบุรี เป็นกรณีในการศึกษา เพราะเป็นพื้นที่ ที่มีผู้ กล่าวถึงการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะในยุคของนายสมชาย คุณปลื้ม หรือ กำนันเป๊าะ ที่ถือว่ามียุทธศาสตร์ในการเลือกตั้งอย่างสูง ในพ.ศ.2548 มีส่วนช่วยให้ส.ส.ที่ย้ายมาจาก พรรคชาติไทยชนะการเลือกตั้งแบบขงทิ้ม ความสำเร็จเหล่านี้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่านายสมชาย คุณปลื้ม มีส่วนในความสำเร็จ การจัดสรรผลประโยชน์ทางธุรกิจ การตอบแทนบุญคุณห้วคณะแน การสร้างเครือข่ายเป็นพันธมิตรแบบเอื้อผลประโยชน์กับนักการเมืองด้วยกัน การทำงานของกลุ่ม กำนันเป๊าะ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่สมัย นายนิคม แสนเจริญ นายสนธยา คุณปลื้ม นายวิทยา คุณปลื้ม นายอิทธิพล คุณปลื้ม นายสรรศักดิ์ งามพิเชษฐ์ พยายามสร้างผลงานให้กับ ชาวจังหวัดชลบุรีมาตลอด พร้อมทั้งการโฆษณาผลงานอยู่เรื่อยๆ จนนำไปสู่การสร้างพรรค การเมืองใหม่ คือ พรรคพลังชล (ก่อตั้งพรรคพลังชลใน พ.ศ.2554) พร้อมกับชูนโยบายมิตรภาพ แห่งสายน้ำ ระดมเครือข่ายพันธมิตรทั้งจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้พรรคพลังชลมี จำนวนส.ส.เข้าไปในสภาฯ จากการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554

กล่าวได้ว่า ระบบอุปถัมภ์ที่ปรากฏในพื้นที่ จังหวัดชลบุรี เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบอุปการะ ฟังฟังอาศัยกันและกัน มีผลประโยชน์เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย และเป็นที่น่าสนใจว่า การเลือกตั้งท้องถิ่นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์มีกระบวนการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างไรระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นอกเหนือจากการช่วยเหลือเป็นการส่วนตัวแล้ว การช่วยเหลือทางสังคมโดยผ่าน โครงการ/กิจกรรมต่างๆในพื้นที่ให้กับกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งในอาณัติของกลุ่มการเมืองของตน เช่น การจัดทัศนศึกษาดูงาน การจัดโครงการอบรมอาชีพต่างๆ การจัดกิจกรรมที่สื่อถึงอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในบางพื้นที่มีการกำหนดรางวัลแจกประชาชนภายใต้โครงการตามอำนาจหน้าที่ เช่น การแจกทีวีสี การแจกน้ำมันพืช น้ำปลา การแจกพัดลม ฯลฯ สิ่งของต่างๆ เหล่านี้ทางกลุ่มการเมืองได้จัดหามาเสริมกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดโครงการ ประชาชนได้รับผลประโยชน์ ขณะเดียวกันก็เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวกับประชาชนเพื่อความภักดีต่อกลุ่มการเมือง

กลุ่มการเมืองระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันก็ให้ความช่วยเหลือต่อกันเช่นกรณีการอุดหนุนเงินงบประมาณให้กับท้องถิ่นด้วยกัน การร่วมมือกันจัดกิจกรรมให้กับประชาชน ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรด้วยกันและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในพื้นที่กับกลุ่มการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

งานวิจัยศึกษาของ ธงชัย พิมพ์สกุล (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541 : 6-7) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี พบว่า การซื้อเสียงในการเลือกตั้งของจังหวัดชลบุรีมีรูปธรรมชัดเจนมาตั้งแต่ พ.ศ.2526 มีเรื่องของอิทธิพลอำนาจเถื่อน จากกลุ่มผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น ให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในอาณัติของกลุ่มให้ได้รับเลือกตั้ง โดยหวังผลประโยชน์ที่ตามมา ผู้มีอิทธิพลจึงอยู่ในฐานะผู้มีพระคุณ และผู้รับการอุปการะก็ต้องมีหน้าที่ตอบแทนคุณ เป็นลักษณะต่างแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน

กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี จึงมุ่งค้นหาคำตอบว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อันมีลักษณะ เงื่อนไข ข้อตกลงและปัญหา อุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งมีกระบวนการหรือการดำเนินงานอย่างไร โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นี้จะเป็นการศึกษาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยทั่วไป ซึ่งอาจจะมีลักษณะการขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่ผิดกฎหมายหรือเป็นปัญหาค่านิยมที่สำคัญที่ขัดขวางการปกครองระบอบประชาธิปไตย

นายสันติพล พัตรสงวน ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง (ผอ.กต.) ประจำจังหวัดชลบุรี เปิดเผยกับหนังสือพิมพ์ในท้องถิ่นว่า ขณะนี้ จังหวัดชลบุรี ได้เตรียมการจัดการเลือกตั้ง 20 องค์การบริหารส่วนตำบล ภายหลังจากสิ้นสุดวาระบริหาร วันที่ 27 กันยายน 2554 ซึ่งทำให้ เขตอำเภอ บ้านบึง มีจำนวน 5 องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขี้ชาวก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอิรุณ จะต้องจัดเตรียมการเลือกตั้งทั้งนายก อบต.และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พร้อมกัน ทางสำนักงานกต.ชลบุรี จึงประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเขตจังหวัด ช่วยกันเป็นหูเป็นตาให้กับทางกต.จังหวัดชลบุรี และขอความร่วมมือจากประชาชนหากพบการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง โปรดแจ้งสำนักงานกต.ชลบุรี (โทร.038-467-575) ได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม (หนังสือพิมพ์ข่าวเศรษฐกิจ 1-15 กันยายน 2554 : หน้า 2)

ภายใต้ระบบทุนนิยมที่อาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมโดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบบประชาธิปไตยขั้นตอนการเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับที่ ลิขิต ชีรเวคิน ได้ชี้ปัญหาที่เกิดขึ้นว่า ปัญหาของระบอบการเมืองการปกครองในปัจจุบันของไทย มี 4 ประการ คือ ปัญหาเรื่องการใช้เงินซื้อเสียงของนักการเมือง ปัญหาการแย่งตำแหน่งทางการเมือง ปัญหาการหาผลประโยชน์ในลักษณะนอกราชการบังหลวงจากงบประมาณ และ ปัญหาการแทรกแซงข้าราชการประจำ (ยุทธพร อิศรชัย 2548 : 358)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึงจังหวัดชลบุรี เพราะจากการสังเกตเหตุการณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง พบว่ายังมีความชัดเจนในการทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่น และบางกรณีเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ซึ่งมีลักษณะที่ชัดเจนในทางกฎหมายและเป็นค่านิยมของสังคมในรูปแบบการอุปถัมภ์ค้ำชู

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาเงื่อนไขข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้หลักวิชาการที่เห็นว่ามีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ และแนวคิดในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และ พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 2 พ.ศ.2546) และงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดของกรอบแนวคิดแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น มุ่งศึกษาในเรื่อง
  - 1.1 ทรัพยากรที่ใช้ในการเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วย
    - ทุน (เงิน สิ่งของ คำสัญญา ฯลฯ)
    - ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ภูมิหลัง ฐานะ การศึกษา ผลงานและอื่นๆ)
    - ทีมงาน (บุคคลที่ช่วยเหลือ)
  - 1.2 วิธีการหาเสียงเลือกตั้ง
    - การหาเสียงผ่านคนกลางหรือห้วคะแนนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ห้วคะแนน
    - การหาเสียงทางตรงการเข้าหาผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยตัวเอง
  - 1.3 การปูพื้นฐานทางการเมืองในพื้นที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น
    - เคยลงสมัครหรือเคยเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชูผู้สมัครคนอื่นในการเลือกตั้ง
    - เคยเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำชูผู้อื่น ได้รับผลประโยชน์มาก่อน
    - เป็นเจ้าของสื่อ หนังสือพิมพ์หรือการให้การสนับสนุนเงินทุน
2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มุ่งศึกษาในเรื่อง
  - 2.1 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (ตรวจสอบผู้สมัครฯ/ นโยบาย)
  - 2.2 การติดตามข่าวสารทางการเมือง
  - 2.3 ความสัมพันธ์กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือ ห้วคะแนน
  - 2.4 การตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
3. การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยมุ่งศึกษาประเด็นรายละเอียดดังนี้
  - 3.1 วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางตรง

- การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางอ้อม

3.2 กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ก่อน – หลัง การเลือกตั้ง

- เงื่อนไขข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

- ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการ

เลือกตั้ง

3.3 ผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 ฝ่าย

- สิ่งที่ได้รับสมัครเลือกตั้งได้รับจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (คะแนน

เสียง)

- สิ่งที่มีสิทธิ์เลือกตั้งได้รับจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (สิ่งของต่างๆ

เงิน คำนันสัญญาต่างๆ และอื่นๆ)

- ผลลัพธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (ผลลัพธ์ทางด้านบวก และ

ผลลัพธ์ทางด้านลบ)

4. ความสัมพันธ์ในสังคมไทย ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ จารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

วิถีชีวิต ทศนคติ ค่านิยม และปทัสถานทางสังคมของคนไทย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 52 หมู่บ้าน และ มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 แห่ง

4.2 ขอบเขตด้านประชากรวิจัย

ประชากร ประชากรในพื้นที่ อำเภอบ้านบึงทุกกลุ่ม รวมประมาณจำนวน 72,360 คน ในพื้นที่มี กำนันที่ทำการปกครองจำนวน 8 คน มีผู้ใหญ่บ้านจำนวน 44 คน มีประชาชน จำนวน 72,360 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 35,975 คน และ หญิง จำนวน 36,386 คน ตาม รายงานสถิติประชากร เดือน กันยายน 2552 อำเภอบ้านบึง จ.ชลบุรี

คัดเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัย ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 45 คน

ดังนี้

1. ประธานชุมชน	จำนวน 10 คน
2. กำนัน	จำนวน 4 คน
3. ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 10 คน
4. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง	จำนวน 11 คน
5. หัวคะแนน	จำนวน 10 คน

4.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา ในการศึกษา เรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จ.ชลบุรี จะศึกษาในห้วง

-ก่อนการเลือกตั้ง และ ระหว่างการเลือกตั้ง

4.3.1 เทศบาลเมืองบ้านบึง ช่วงระหว่าง มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ.2553

4.3.2 เทศบาลตำบลหัวกุญแจ ช่วงระหว่าง มกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553
(ศึกษาจากเอกสาร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และ สอบถามข้อมูล)

-หลังการเลือกตั้ง

4.3.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านบึง เป็นการศึกษา ช่วงระยะเวลา มกราคม พ.ศ. 2553 ถึง มกราคม- มีนาคม พ.ศ. 2554

5. ข้อจำกัดในการวิจัย

5.1 กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ได้เจาะจงว่าจะสัมภาษณ์ และศึกษาหาข้อมูล ไม่สามารถทำได้ครบตามที่ระบุไว้ แต่ก็ได้ปรับเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์งานวิจัย

5.2 ห้วงระยะเวลาลงพื้นที่ในหลายพื้นที่อยู่ในช่วงกำลังดำเนินการรณรงค์หาเสียง ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดที่สำคัญมาก เพราะประชากรกลุ่มตัวอย่างระมัดระวังการให้ข้อมูล

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น หมายถึง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยใช้ เงิน สิ่งของ คำมั่น สัญญาต่างๆ และ คะแนนเสียง ในเขตอำเภอบ้านบึง

6.2 การแลกเปลี่ยน หมายถึง การเอาของต่อของแลกกัน รวมทั้ง เงิน สิ่งของ ค้ำมั่น สัญญาและคะแนนเสียง

6.3 ผลประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์ส่วนตัวที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือ เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยอาจจะเป็นไปในรูป สิ่งของ เงินทอง นโยบาย ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยแยกเป็น

6.3.1 ผลประโยชน์ทางสังคม เช่น เพื่อน เครือญาติ ครอบครัว องค์กรต่างๆ

6.3.2 ผลประโยชน์ทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2546)

6.4 การเลือกตั้ง หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545

6.5 ท้องถิ่น หมายถึง ท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านบึง ประกอบด้วย เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล

6.6 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หมายถึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

6.7 ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

6.8 คะแนนเสียง หมายถึง คะแนนเสียงที่เกิดจากกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตอำเภอบ้านบึง

6.9 สิ่งของต่างๆ หมายถึง สิ่งของที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมอบให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อมีวัตถุประสงค์ให้มาลงคะแนนเสียงให้ตนเอง

6.10 เงิน หมายถึง เงินที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มอบให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อชกแจง โน้มน้าวให้มาลงคะแนนเสียงให้ตนเอง

6.11 ค้ำมั่นสัญญา หมายถึง ค้ำมั่นสัญญาระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

6.12 ความสัมพันธ์ในสังคมไทย หมายถึง ระบบอุปถัมภ์ จารีตประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

6.13 อำเภอบ้านบึง หมายถึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบด้วย ตำบล 8 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองอิรุณ ตำบลครองแก้ว ตำบลหนองบอนแดง ตำบลมาบไผ่ ตำบลหนองซ้าซาก ตำบลหนองไผ่แก้ว ตำบลบ้านบึง และตำบลหนองซาก

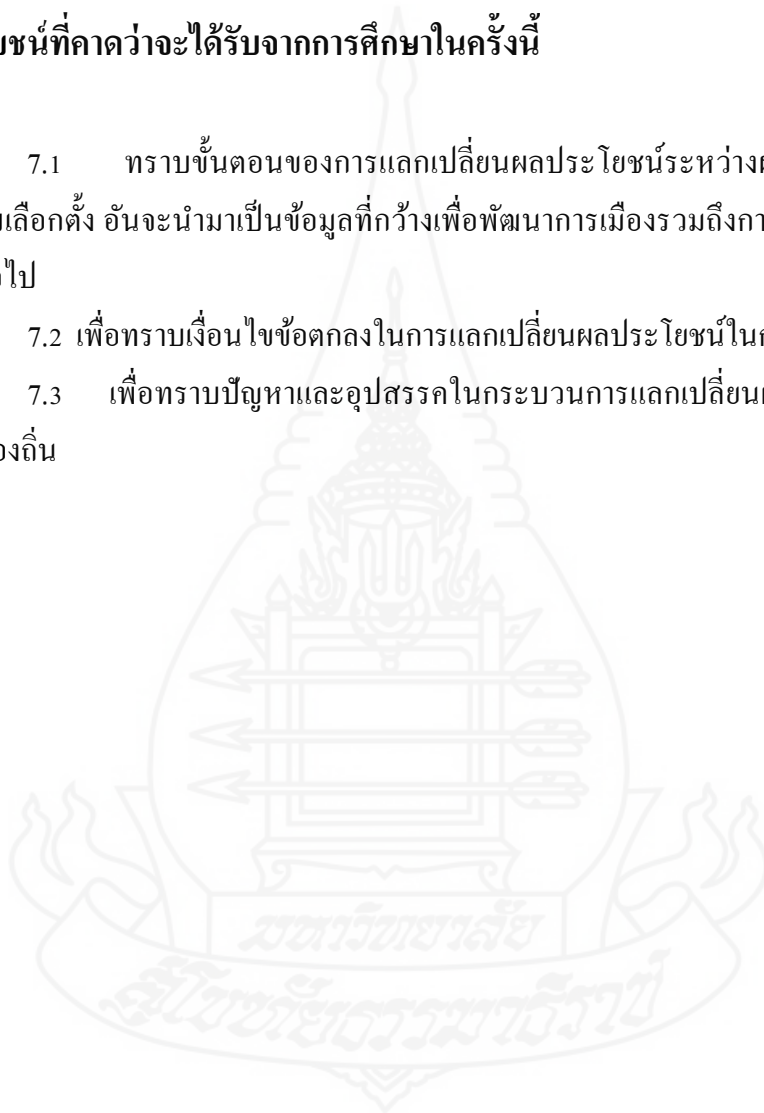
6.14 จังหวัดชลบุรี หมายถึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยประกอบด้วยอำเภอทั้งหมด 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอพานทอง อำเภอสัตหีบ อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง อำเภอ เกาะสีขัง และอำเภอเกาะจันทร์

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาในครั้งนี้

7.1 ทราบขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง อันจะนำมาเป็นข้อมูลที่กว้างเพื่อพัฒนาการเมืองรวมถึงการปฏิรูปการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อไป

7.2 เพื่อทราบเงื่อนไขข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ท้องถิ่น

7.3 เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาของระบบการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับหลาย ๆ ทฤษฎีและแนวคิด อีกอย่างคือเกิดจากความไม่กระตือรือร้นทางการเมืองของประชาชน จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยแนวคิด ทฤษฎี กฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์
2. ทฤษฎีประชาธิปไตย
3. ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์
4. วัฒนธรรมทางการเมือง
5. ทฤษฎีหรือแนวคิดในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
6. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
  - 6.2 ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง
  - 6.3 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ.ศ.2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2546
7. งานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี
8. งานวิจัย เรื่อง การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
9. งานวิจัย เรื่อง การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น
10. งานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี
11. งานวิจัย เรื่อง การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง : ศึกษากรณีการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
12. งานวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองแบบใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี “ท้าวรันยกมื่น”

13. งานวิจัย เรื่อง รูปแบบและวิธีการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษากรณีเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก

14. ข้อมูล จังหวัดชลบุรี และ อำเภอบ้านบึง

1. แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์ เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อเสถียรภาพและพัฒนาการของระบบการเมืองในระบบประชาธิปไตย มีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบาย มีวิธีการเรียกร้องผลประโยชน์ และนำข้อมูลมากำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน หรือ กลุ่มผลประโยชน์ ที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์กันโดยความสมัครใจ พยายามกระทำการเพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจทางการเมืองกระทำหรือไม่กระทำการอันใดเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน (จักษ์พันธุ์ชูเพชร 2548:263)

กลุ่มผลประโยชน์ (Interest groups) หรือ บางครั้งเรียกว่า กลุ่มอิทธิพล หรือ กลุ่มผลักดัน เป็นคำที่ใช้ปะปนกัน เนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน การให้ความหมายที่ต่างกันขึ้นอยู่กับทัศนะของการศึกษากลุ่มผลประโยชน์พิจารณาตามหลักพฤติกรรมแล้ว เป็นการรวมตัวที่มีผลประโยชน์ได้ยึดถือตามแนวอาชีพเป็นหลัก มีการรวมตัว มีการจัดองค์การที่ดี มีประสิทธิภาพสามารถสร้างพลังและเปลี่ยนแปลงกลายเป็นกลุ่มอิทธิพล และ อำนาจเหนือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้

กลุ่มผลประโยชน์ ถือเป็นกลุ่มทุติยภูมิที่ถือกำเนิดจากการรวมตัวของบุคคลหรือปัจเจกบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันบางประการและมีพฤติกรรมที่มุ่งใช้อำนาจและอิทธิพลในการดำเนินกิจกรรมในการบริหารสาธารณะที่มีต่อภาครัฐหรือนโยบายสาธารณะ โดยผ่านกระบวนการทางการเมือง (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวรรณ และ ธ โสธร ตู้อทองคำ 2547: 51) โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทางได้แก่

- แนวทางอุดมคติ ที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายของกลุ่มผลประโยชน์และเป้าหมายหลักของกลุ่มคือผลประโยชน์ร่วม ผลประโยชน์ทั่วไป

- แนวทางพฤติกรรม เป็นกลุ่มที่มุ่งมีอิทธิพลต่อนโยบายและการบริหารงานสาธารณะในขอบเขต

หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์ในระบบการเมืองมีหน้าที่ที่สำคัญ ดังนี้

1. การสร้างความสมดุลของการเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ทำให้ผู้บริหารสนใจต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

2. การเป็นเครื่องมือในการช่วยทำให้ประชาชนแสดงความต้องการของตนได้ดียิ่งขึ้น และการแสดงออกถึงความต้องการของกลุ่มมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน นั่นคือผลประโยชน์ของกลุ่มทุกกลุ่มจึงได้รับการพิจารณาจากผู้วางนโยบายเสมอหน้ากัน

3. การทำหน้าที่ป้อนข้อมูลให้ซึ่งมีค่าต่อการตัดสินใจในปัญหาหรือนโยบายที่สำคัญของรัฐ และจะเป็นข้อมูลให้นักการเมือง ผู้บริหารได้พิจารณาตาม

4. สำหรับในสังคมที่มีความสลับซับซ้อน กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นเครื่องมือทางองค์การที่สำคัญของประชาชนในการนำความต้องการและข้อเรียกร้องของกลุ่มไปสู่การพิจารณาของผู้วางนโยบาย

5. ในระหว่างที่ไม่มีพรรค กลุ่มผลประโยชน์จะสามารถทำหน้าที่แทนพรรคการเมืองในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของกลุ่มที่ต้องการเรียกร้องต่อรัฐบาล

6. สำหรับประเทศที่มีสถาบันนิติบัญญัติ กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่เสมือนสภานิติบัญญัติ โดยจะมีผู้ที่มีความรู้ความชำนาญของกลุ่มเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการพิจารณา และกลุ่มยังให้ความช่วยเหลือในทางการเงินและการรณรงค์เลือกตั้งด้านอื่นๆด้วย

7. กลุ่มผลประโยชน์จะทำหน้าที่ป้องกันมิให้รัฐบาลมีอำนาจมากเกินไป ช่วยเป็นเครื่องมือตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาลในเรื่องต่างๆที่กระทบผลประโยชน์ของประชาชน

8. กลุ่มผลประโยชน์ที่แข็งขันจะทำให้สังคมพหุนิยมดำรงอยู่ได้ เป็นการประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการปกครองมิให้ถูกกลืนโดยอำนาจของกลุ่มการเมือง

9. ในแง่ของพัฒนาการทางการเมือง หน้าที่ของกลุ่มผลประโยชน์จะทำให้ประชาชนมีบทบาทและส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น ทำให้นำไปสู่การพัฒนาการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย เสรีนิยมสมบูรณ์มากขึ้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532 : 97) กล่าวว่า กลุ่มผลประโยชน์ได้แก่กลุ่มพลเมืองที่มา รวมกันด้วยใจสมัคร เพื่อดำเนินการให้เกิดอิทธิพลต่อผู้ปกครอง

พฤทธิสาร ชุมพล ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นชนวนให้กลุ่มชนประเภทต่างๆ รวมกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ได้แก่ จำนวนบุคคลในกลุ่ม ความสำนึกในผลประโยชน์ร่วมกัน ความสัมพันธ์ติดต่อกันมามากพอควร ความรู้สึกที่ถูกคุกคามทั้งที่ถูกแย่งหรือขัดขวางผลประโยชน์ และลักษณะหรือคุณสมบัติของระบบการเมือง (พฤทธิสาร ชุมพล 2530 : 98-103)

วิธีการดำเนินการของกลุ่มผลประโยชน์สามารถกระทำได้ในระดับต่างๆ กัน เช่น การบีบบังคับโดยตรงต่อหน่วยงานของรัฐ มีการยื่นข้อเสนอมือหรือข้อเรียกร้องโดยใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือ นอกจากนี้มีการบีบบังคับโดยทางอ้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับอิทธิพลเกี่ยวกับอำนาจอันเป็นผลทำให้กลุ่มผลประโยชน์พยายามแสวงหา หรือสร้างอิทธิพล และอำนาจเพื่อที่จะได้ดำเนินการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตามเป้าหมาย โดยอาจจะบีบบังคับโดยตรง หรือ บีบบังคับโดยอ้อม

จตุพร สังข์ทอง ได้ศึกษาประสิทธิภาพของกลุ่มว่า ถึงแม้กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดจะมีพลังอำนาจเพียงใด หากพลังอำนาจนั้นไม่ได้ใช้ไปในทางที่เหมาะสมแล้วก็จะไม่เกิดผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมือง ในทางตรงกันข้ามก็เป็นไปได้เช่นกันว่ากลุ่มบางกลุ่มอาจมีทรัพยากรอำนาจอื่นๆ น้อย แต่มีช่องทางเข้าหาผู้ตัดสินใจทางการเมืองเป็นอย่างดี ปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาคือความต้องการของกลุ่มสอดคล้องกับค่านิยมสำคัญของสังคมเพียงใด ถ้าสอดคล้องมาก ประสิทธิภาพของกลุ่มก็สูงตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีทรัพยากร เช่น ความพึงพอใจของสมาชิกที่จะสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการผลักดันกำลังเงินกำลังคน การจัดองค์การ ตลอดจนสภาพความเห็นใจทั่วไปที่มีต่อกลุ่ม แต่อิทธิพลของกลุ่มบางกลุ่มอาจมีอิทธิพลทางการเงิน แต่เป็นอิทธิพลด้านความเชี่ยวชาญของกลุ่มวิชาชีพจำเพาะต่างๆ เช่น ทนายความ นักบัญชี วิศวกร เป็นต้น มักจะถูกดึงเข้าไปให้แสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานของรัฐในการกำหนดนโยบายที่สลับซับซ้อน (จตุพร สังข์ทอง 2552: 21)

นักวิชาการต่างประเทศที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ที่สำคัญ ได้แก่

ทรูแมน (อ้างใน สุกิจ เจริญรัตนกุล 2550 : 32-33) กล่าวว่า ระบบการเมืองประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ที่คอยทำหน้าที่เรียกร้องและปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง แต่ไม่ได้หมายความว่า การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์เสียทีเดียว กลุ่มผลประโยชน์จะเป็นกลุ่มการเมืองก็ต่อเมื่อได้กระทำการเรียกร้องต่อรัฐบาล หรือมีความพยายามในการใช้อิทธิพลของตนในการผลักดันแนวนโยบายของรัฐ หรือให้รัฐบาลตัดสินใจกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของตน และการเรียกร้องต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มอื่นๆ และเป็นเหตุให้กลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบรวมตัวกันกระทำการในเชิงตอบโต้ได้ เพราะฉะนั้น กระบวนการทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในการเจรจาต่อรองในเรื่องผลประโยชน์ แนวคิดของทรูแมนไม่สนใจว่า กลุ่มเกิดขึ้นมาได้อย่างไรแต่สนใจปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล

เบนทลีย์ (อ้างใน วุฒิสักดิ์ ลากเจริญทรัพย์ 2529 : 114) ได้ให้คำนิยามว่ากลุ่มหมายถึงกิจกรรม ประเภทใดประเภทหนึ่งร่วมกัน ไม่ใช่เป็นเรื่องของกลุ่มบุคคล แต่เป็นกิจกรรมของกลุ่ม

บุคคลที่ประกอบร่วมกันเพื่อเป้าหมาย โดยมีสาระที่สำคัญเพื่อ ผลประโยชน์ของกลุ่ม และกิจกรรมของกลุ่มซึ่งองค์ประกอบนี้จะผูกมัดสมาชิกเข้าด้วยกัน เพื่อผลประโยชน์ใดซึ่งในบางครั้งอาจเป็นสมาชิกของกลุ่มมากกว่าหนึ่งกลุ่มก็ได้

การเมืองเป็นการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน ไม่ว่าจะอาชีพใดๆ หรือ ชมรมใดๆ โดยมีลักษณะของการแสวงหาผลประโยชน์หรือปกป้องผลประโยชน์

อัลมอนต์และโพเวล (จักษ์ ชูเพชร 2548:263) แบ่งกลุ่มผลประโยชน์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. กลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นสถาบัน เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการรวมตัวกันและเกิดขึ้นภายในองค์กร มีการจัดระเบียบ ซึ่งจะมีหน้าที่หลัก ลักษณะการแสดงบทบาทของกลุ่มจะเป็นการเรียกร้อง ที่มีรูปแบบและตัวแทนเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์กลุ่มตนและกลุ่มอื่นในสังคม

2. กลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้ง เป็นการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ เป็นระเบียบมีการจ้างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เช่น สหภาพแรงงาน สมาคมพ่อค้า หอการค้า มีโครงสร้างในการเรียกร้องผลประโยชน์ต่อระบบการเมืองชัดเจนแต่จะเรียกร้องเพื่อกลุ่มตนโดยเฉพาะและมีขั้นตอน

3. กลุ่มผลประโยชน์ที่ไม่มีการจัดตั้ง ซึ่งไม่มีการรวมตัวกันในรูปแบบองค์กรถาวร ดำเนิน กิจกรรมทางการเมืองแบบไม่ต่อเนื่อง ขาดโครงสร้างของกลุ่มในการดำเนินการ เช่น กลุ่มชนชั้นกลุ่มเครือข่าย เรียกร้องผลประโยชน์เป็นครั้งคราวและไม่เป็นทางการ เรียกร้องผ่านกลุ่มเพื่อน

4. กลุ่มผลประโยชน์ที่ไร้บรรทัดฐาน มีการรวมตัวกันเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรง จึงขาด การจัดตั้งเป็นองค์กรหรือแม้จะมีการจัดตั้งมักจะเป็น ไปในลักษณะที่ไม่ยั่งยืนเป็นกลุ่มที่ไม่มีค่านิยมหรือแบบแผนในการเข้าร่วมแสดงบทบาททางการเมืองที่แน่นอน มักใช้วิธีการรุนแรงในการเรียกร้อง ผลประโยชน์ เช่น กลุ่มก่อความไม่สงบ กลุ่มผู้ประท้วง

กลุ่มผลประโยชน์จะพบได้ในทุกสังคม แต่ความสำคัญบทบาทและจำนวนของกลุ่มผลประโยชน์จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมนั้น ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แต่ในสังคมที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรมสูงมักจะมีกลุ่มผลประโยชน์มาก ทั้งในแง่ของจำนวนและบทบาทหากเปรียบเทียบกับสังคมเกษตรกรรม โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย กลุ่มผลประโยชน์จะมีบทบาทและความสำคัญเด่นชัดกว่าในสังคมเผด็จการหรือสังคมนิยมบทบาทกลุ่มผลประโยชน์ที่เด่นชัดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การพยายามสร้างอิทธิพลต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติ และการพยายามสร้างอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งจะต้องพิจารณาผลประโยชน์ของประชาชนด้วย

กล่าวโดยสรุป กลุ่มผลประโยชน์กล่าวโดยภาพรวมแล้ว หมายถึง การรวมกลุ่มกันเพื่อเรียกร้องหรือกดดันหรือหาผลประโยชน์ให้กับกลุ่ม โดยมีกิจกรรมของการแสวงหาผลประโยชน์หรือการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ และเหนืออื่นใดคือ ผลประโยชน์ที่ได้รับ

2. ทฤษฎีประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ รากศัพท์มาจากคำว่า ประชา + อธิปไตย คือ ประชาชน + อำนาจสูงสุด คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุด ซึ่งประธานาธิบดี अब्राฮัม ลินคอล์น ของสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ประชาธิปไตยหมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ตลอดจนเป็นวิธีการในการดำเนินการชีวิตของคนในการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ภายใต้ความเชื่อที่ว่า คนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน มีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง
2. ประชาชนมีส่วนในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. เป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากที่สุด นโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
4. ยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง ในขณะที่เดียวกันก็เคารพเสียงข้างน้อย
5. ประชาชนมีความเสมอภาคกัน และมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด
6. ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมรูปแบบประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ

1. ประชาธิปไตยโดยตรง โดยประชาชนของรัฐทั้งหมดจะร่วมประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง ตามแบบฉบับของรูสโซ โดยมีหลักการว่า ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในสังคม กล่าวคือประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมาย อันเป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกัน (วันชาติ วรรณพราหม 2547 : 51)

2. ประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทน ซึ่งมีแบบระบบรัฐสภา และระบบประธานาธิบดี ตามทฤษฎีแล้วประชาชนจะเลือกผู้แทนทำหน้าที่แทนตนในสภา โดยที่ประชาชนยังพอจะมีช่องทางในการควบคุมการเมืองการปกครอง ขอบเขตของการมีตัวแทนของปวงชนนั้นต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วไป ประชาชนทั่วไปต้องมีสิทธิที่จะมีตัวแทน มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และจะไม่เป็นของใครกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมีเงื่อนไขกีดกันประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและสิทธิพื้นฐาน ของประชาชนต้องได้รับการรับรอง เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

(วันชาติ วรรณพราหม 2547 : 52)

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยยึดมั่นหลักการขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล
2. ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ
3. การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
4. อำนาจอสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน
5. อำนาจปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครอง โดยมีวิธีการแสดง ความยินยอมต่างๆ ที่สำคัญ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง
6. ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้าน หรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หากว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงคณะแนบเสี่ยงให้พรรคฝ่ายค้านเมื่อมีการเลือกตั้ง การเข้าชื่อถอดถอนนายกรัฐมนตรี (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2548 : 18)

ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน (พัชรี สิโรต 2552: 77) ซึ่งพัชรีได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของประชาธิปไตยจากอดีตมาถึงปัจจุบัน พบว่าพัฒนาการของประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุค คือ

ยุคแรก เป็นสังคมที่เรียบง่าย และเป็นประชาธิปไตย แบบ ที่พลเมืองแต่ละคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจ

ยุคที่สอง เป็นสังคมที่ซับซ้อนขึ้น ยุคอุตสาหกรรมและเป็นประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน มีรัฐสภาที่สมาชิกมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนผู้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองที่สามารถติดต่อหรือพูดคุยกับสมาชิกสภาได้โดยตรง ทำให้เกิดลักษณะที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านผู้แทนฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจาก การเลือกตั้ง ซึ่งก็ช่วยสร้างกลไกการตรวจสอบและรับผิดชอบต่อประชาชนสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันเลือกตั้งเป็นตัวตัดสินใจว่าพอใจหรือไม่พอใจนโยบายการตัดสินใจหรือผลการดำเนินงานของรัฐบาลที่ผ่านมา

ยุคที่สาม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เริ่มจากปี ค.ศ.1900 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อสังคมต่างๆ มีความซับซ้อนมากขึ้นและตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งมาไม่ได้ทำหน้าที่ในการตัดสินใจหลักๆ แล้วเพราะงานเหล่านี้กลายเป็นหน้าที่ของระบบราชการและหน่วยงานฝ่ายบริหารต่างๆ ประชาชนผู้เลือกตั้งแทบไม่มีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบาย กลไกระบบราชการที่มีอยู่ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างผู้ปกครอง และผู้ใต้ปกครองห่างกันมากขึ้น ด้วยเหตุผลนี้การเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงกลายเป็นกระแสนิยมไปทั่วโลก เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเท่านั้นที่จะทำให้ประชาชนมีอิทธิพลต่อผู้ตัดสินใจ และผู้กำหนดนโยบาย

ทั้งประเภทที่มาจาก การเลือกตั้ง (นักการเมือง) หรือ มาจากการแต่งตั้ง (ข้าราชการ) ได้ ในลักษณะดังกล่าว ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของขบวนการตัดสินใจ และกำหนดนโยบายที่อาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของพวกเขา โดยประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาท เช่น การแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลข่าวสาร หรือร่วมมือในการดำเนินนโยบาย เป็นต้น โดยไม่จำกัดสิทธิการมีส่วนร่วมเฉพาะในวันเลือกตั้งเช่นในสมัยก่อน แต่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะมีกลไก และเงื่อนไขทั้งทางกฎหมาย และประเพณี ที่ภาครัฐต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ และกำหนดนโยบาย เพื่อให้แน่ใจว่า ผลลัพธ์ที่ออกมาจากระบบการเมืองดังกล่าว คือ การตัดสินใจ และนโยบายที่ชอบธรรม และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

ทินพันธุ์ นาคะตะ (อ้างใน วันชาติ วรรณพราหม 2547 : 45) สรุปหลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ว่า การปกครองแบบประชาธิปไตย ถือหลัก ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย มีวิธีการเลือกผู้นำ และ ควบคุมการใช้อำนาจของผู้นำ โดยเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่

ในขณะที่ กุลธนิ ธนาพงศ์ธร (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541 : 24) กล่าวถึงหลักการประชาธิปไตยกับการปกครองท้องถิ่น ไว้ 3 ข้อ คือ

1. การปกครองของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนลงคะแนนเสียง เพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในองค์การส่วนท้องถิ่น
2. การปกครองโดยประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีส่วนในการกำหนดนโยบาย แนวทางในการบริหารงาน
3. การปกครองเพื่อประชาชน คือการให้บริการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่น และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

ในขณะที่รัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย ดังนี้ คำว่า ประชาธิปไตย จะมีความหมายเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากความหมายแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ เพราะอำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน ซึ่งมีสิทธิกับหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษยชนการที่ประชาธิปไตยถือมติปวงชนเป็นใหญ่ ก็เพื่อราษฎรทั้งหลายที่ประกอบเป็นปวงชนนั้น ได้มีรัฐบาลของปวงชน ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นโดยตรงหรือโดยทางผู้แทนราษฎรจึงจะเป็นรัฐบาลที่กระทำการเพื่อผลประโยชน์ของราษฎรทั้งหลายให้มีความอุดมสมบูรณ์ในการครองชีพ และปลอดภัยจากการกดขี่เบียดเบียนระหว่างกัน อีกทั้งเพื่อให้ราษฎรทั้งหลายประพาศติดอกกันตามศีลธรรม อันดีของประชาชนชาติจึงจะดำรงความเป็นเอกราชและวัฒนาถาว์หน้า ต่อไปได้

มนุษย์จะสามารถผลักดันให้สังคมก้าวหน้าไปสู่ระบบประชาธิปไตย ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางการเมืองได้นั้น ก็ต้องมีทัศนะสังคมที่เป็นประชาธิปไตย ยึดถือเป็นหลักนำใน

การดำเนินกิจกรรมทางสังคม ถ้าหากผู้ใดต้องการระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ หรือแม้แต่ต้องการเพียงระบบประชาธิปไตยทางการเมือง แต่ยึดถือทัศนคติทางสังคมที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยเป็นหลักนำแล้ว ก็ย่อมดำเนิน กิจกรรมไปตามแนวทางนี้ไม่อาจเข้าสู่ระบบประชาธิปไตยตามความต้องการได้

ประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์นั้นหมายถึง ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคม และประชาธิปไตยทางการเมืองซึ่งเป็นโครงร่างปกครองและทัศนคติประชาธิปไตยเป็นหลักนำ ให้มนุษย์ปฏิบัติเพื่อประชาธิปไตยเศรษฐกิจและการเมืองของสังคม (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ 2552:93)

จักษ์ พันธ์ชูเพชร พิจารณาประชาธิปไตย ในมุมมองทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองจะเป็นรูปแบบการปกครองที่ยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเป็นแนวคิดปัจเจกชนนิยม ยึดหลักของอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ยอมรับในเสียงข้างมากโดยเคารพในเสียงข้างน้อยเพราะฉะนั้นการปกครองรูปแบบประชาธิปไตยจึงให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งรัฐบาลอย่างเสรี โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะต้องกระทำอย่างเสรีปราศจากการถูกบังคับไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบรัฐสภา เป็นการปกครองที่ให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ ในสภานิติบัญญัติและผู้แทนราษฎรในสภานิติบัญญัติจะทำการกำหนดตัวบุคคลขึ้นเป็นรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่บริหารประเทศ รวมทั้งการทำหน้าที่ตรากฎหมาย ควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลก็สามารถถ่วงดุลอำนาจของสภานิติบัญญัติได้ด้วยการประกาศยุบสภานิติบัญญัติ เพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนและเลือกตั้งใหม่

2. รูปแบบประธานาธิบดี ประชาชนจะเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปปฏิบัติหน้าที่ ในสภานิติบัญญัติโดยตรง และเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่เป็นประธานาธิบดีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารโดยตรง ซึ่งประธานาธิบดีจะจัดตั้งคณะรัฐบาลขึ้นบริหารประเทศ มีการแบ่งอำนาจกันชัดเจน

3. รูปแบบกึ่งรัฐสภา-กึ่งประธานาธิบดี มีลักษณะผสมผสานระหว่างรูปแบบรัฐสภา กับรูปแบบประธานาธิบดี ให้ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติเพื่อทำหน้าที่ตรากฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ให้ประชาชนเลือกประธานาธิบดีโดยตรงเพื่อเป็นผู้นำฝ่ายบริหารและดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศอีกด้วย ประธานาธิบดีไม่ต้องรับผิดชอบต่อสภานิติบัญญัติ แต่จะทำหน้าที่เสนอชื่อผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีพร้อมกับเป็นผู้ลงนามแต่งตั้งรัฐมนตรี ส่วนสภานิติบัญญัตินอกจากจะทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายแล้ว ยังต้องทำหน้าที่กำหนดตัวบุคคลเป็นคณะรัฐบาล ซึ่งคณะรัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภานิติบัญญัติ (จักษ์ พันธ์ชูเพชร 2548: 89)

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของผู้แทนประชาชน เพื่อจัดสรรสิ่งที่ดีให้กับประชาชน โดยเท่าเทียมกัน ภายใต้ กฎเกณฑ์ กติกาที่กำหนดโดยประชาชน และเกิดประโยชน์กับประชาชน

การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้ง (election) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมาย การเลือกตั้ง ว่า เลือกสรรบุคคลให้เป็นผู้แทน หรือให้ดำรงตำแหน่งด้วยการออกเสียงลงคะแนน เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกตั้งกรรมการ

การเลือกตั้ง (วิภาดา 2550: 187) ที่ ฌอง ฌากส์ รูสโซ กล่าวในกรณีการเลือกเจ้านายและข้าราชการ เป็นการกระทำที่ซับซ้อน มีวิธีการดำเนินการได้สองวิธี โดยการเลือก และ โดยการจับฉลาก และการจับฉลากเป็นวิธีการเลือกที่ไม่ทำให้ใครเสียใจ มันให้ความหวังอันสมเหตุสมผลแก่พลเมืองทุกคนในอันที่จะรับใช้ชาติ ในขณะที่การเลือกโดยการจับฉลากมีข้อด้อยน้อยในระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง เพราะมีความเท่าเทียมกันหมดทั้งด้านมาตรฐานทางศีลธรรมและความสามารถ ทั้งด้านหลักการทางการเมืองและความมั่นคง การจะเลือกใครจึงแทบจะไม่ต่างกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในช่วงแห่งความเป็นประชาธิปไตยสมัยนั้นที่มีระบบการเลือกผู้นำอีกแบบ

ระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้ง คือ การที่ราษฎรใช้สิทธิของตนเองลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทน เพื่อทำหน้าที่แทนตนในการปกครองแต่ละระดับของประเทศ การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยนั้นต้องเป็นการเลือกตั้ง โดยเสรี เปิดกว้าง ให้อิสระในการตัดสินใจทั้งในแง่ของผู้สมัครและผู้ออกเสียง ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และยุติธรรมไม่มีการขู่หรือบังคับให้เลือก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2551 : 25-30)

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ย่อมเป็นไปได้ไม่ได้ที่ประชาชนทุกคนจะทำหน้าที่ปกครองประเทศพร้อมๆกัน จึงมีความจำเป็นต้องเลือกผู้แทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่แทนตนและประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้แทนซึ่งใช้อำนาจแทนตนได้ โดยเลือกผู้ที่ตนเห็นว่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมตามแนวทางที่ตนต้องการ โดยพิจารณาจากนโยบายของผู้สมัครหรือพรรคของผู้สมัคร

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (universal declaration of human rights) ขององค์การสหประชาชาติที่ให้สัตยาบัน โดยสมัชชาใหญ่ ที่กรุงปารีส เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 ข้อ 21 ความว่า (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547 : 255)

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ

2. ทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

3. เจตจำนงของประชาชนจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้ง ตามกำหนดเวลา และอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไปและเสมอภาค และการลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระทำนองเดียวกัน

การเลือกตั้งมีความสัมพันธ์กับสิทธิ สิทธิตามหลักแนวคิดทางรัฐศาสตร์ ถือว่า เป็นสิ่งสำคัญที่มีมาพร้อมกับความเป็นมนุษย์ หรือ สิทธิตามธรรมชาติติดตัวมา ซึ่งได้แก่ สิทธิที่จะดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน สิทธิที่จะแสวงหาความสะอาดสบาย หรือสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ตามสมควรแก่สภาพ เพื่อจะบรรลุจุดหมายพื้นฐาน มนุษย์จึงยอมสละสิทธิตามธรรมชาติบางส่วนของตนเพื่อให้สิทธิแก่ผู้ที่แข็งแรงกว่า ยอมอยู่ใต้อำนาจปกครอง ที่ตนยอมรับ

การเลือกตั้ง จะมีความหมายและถือว่าเป็นรากฐานที่มาของความชอบธรรม จะต้องมีการเลือกตั้งตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ดังนี้

1. มีความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง (freedom of election) นั่นคือ การแสดงเจตนาจะต้องเป็นไปอย่างอิสระ ปราศจากการบังคับ ข่มขู่

2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา (periodic election) การจัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

3. การเลือกตั้งอย่างแท้จริง (genuine election) เป็นไปตามตัวบทกฎหมายและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ปราศจากการครอบงำและอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคม 4. หลักการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการทั่วไป (universal suffrage) เป็นการให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลเป็นพิเศษเนื่องมาจากเพศ ศิวิสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

5. หลักการความเสมอภาค (equal suffrage) การมีสิทธิเลือกตั้งของประชาชน เท่าเทียมกัน หรือความเสมอภาค คนหนึ่งมีคะแนนเสียงเพียงเสียงหนึ่งและคะแนนเสียงทุกเสียงย่อมมีน้ำหนักเท่ากัน

6. หลักการลงคะแนนลับ (secret vote) เป็นการลงคะแนนเสียงอย่างมีเอกสิทธิโดยเด็ดขาดของตัวเอง

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541: 22) พบว่า ปัญหาในการเลือกตั้ง ที่ปรากฏว่ารุนแรง มี 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่

1. ระบบการเลือกตั้งกลายเป็นระบบการซื้อและขายเสียง

2. มีการใช้เงินอย่างมหาศาลในการเลือกตั้ง ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องถอนทุนคืน หลังการเลือกตั้ง กลายเป็นปัญหาที่มาจากปัญหาคอร์รัปชัน หรือปัญหาธุรกิจการเมือง

3. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้แทนของกลุ่มผู้มีอิทธิพลและผู้มีเงินมากกว่าจะเป็นตัวแทนผลประโยชน์ที่แท้จริงของประชาชน

4. เกิดการเผชิญหน้าเป็นระยะระหว่างรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งกับประชาชน เนื่องจากรัฐบาลขาดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

สิ่งสำคัญที่ ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547 : 277) นักวิชาการ ได้กล่าวไว้ ในเรื่องการเลือกตั้งได้แก่

จุดอ่อนของการเลือกตั้ง ได้แก่ การเลือกตั้งที่เจตนารมณ์อันแท้จริงของประชาชนไม่สามารถแสดงออกได้ หรือไม่สะท้อนให้เห็นว่าความต้องการอันแท้จริงของประชาชน ซึ่งเกิดจากสาเหตุดังนี้

1. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของสิทธิการเลือกตั้ง
2. นักการเมืองไม่มีอุดมการณ์
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ในการเลือกตั้ง
4. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ไม่ทันสมัยและเป็นธรรม
5. ขาดองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

จุดแข็งของการเลือกตั้ง

1. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในกระบวนการ
2. นักการเมืองและพรรคการเมือง
3. กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ที่เหมาะสมและเป็นธรรมในการจัดการเลือกตั้ง
4. องค์กรอิสระทำหน้าที่จัดการเลือกตั้งให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของระบอบ

ประชาธิปไตย

การเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่างๆ

การเลือกตั้งในประเทศไทยมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน กล่าวคือ

- ระดับหมู่บ้าน คือ การเลือกผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและสมาชิกสภาท้องถิ่น
- ระดับตำบล คือ การเลือกกำนัน ผู้บริหารท้องถิ่น
- ระดับอำเภอ คือ การเลือกสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาเมืองพัทยา
- ระดับจังหวัด คือ สมาชิกสภาจังหวัด และการเลือกตั้งในกรุงเทพฯ ซึ่งได้แก่ การ

เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร การเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและการเลือกตั้งสมาชิกสภาเขต

- ระดับชาติ คือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา

การใช้ดุลพินิจในการเลือกตั้ง

1. ในการเลือกตั้งต้องคอยติดตามประวัติและข่าวคราวเกี่ยวกับผู้สมัครอยู่เสมอ
2. ตรวจสอบว่ามีสิทธิ์เลือกผู้แทนได้กี่คน
3. จำหมายเลขผู้สมัครที่ต้องการเลือกให้ได้ เมื่อรับบัตรเลือกตั้งแล้วเดินเข้าคูหา
4. ทำเครื่องหมาย x (กากบาท) ในช่องทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งให้ตรงเครื่องหมาย (หมายเลข) ของผู้สมัคร

5. พับบัตรเลือกตั้งให้เรียบร้อย หย่อนลงในหีบบัตร

ข้อสำคัญต้องเลือกคนที่มีความจริงใจและเสียสละเพื่อส่วนร่วมมีความรู้ความสามารถ และมีอาชีพสุจริตเป็นหลักเป็นแหล่งแน่นอนไม่ควรเลือกผู้ที่มีเบื้องหลังไม่สุจริตและซื้อขายเสียง

ผลเสียของการซื้อขายเสียง

สำหรับการซื้อขายเสียง นับเป็นอันตรายอย่างยิ่งของการเลือกตั้งในทุกระดับ เพราะหากมีการลงทุนในกิจกรรมอะไร ก็ย่อมต้องมีต้นทุนและกำไรเข้ามาเกี่ยวข้องโดยส่วนใหญ่ ซึ่งที่ผ่านมาจะพบว่าได้ มีนักการเมืองที่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนกับกิจการของภาครัฐแม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อดำเนินการหรือปฏิบัติงาน เช่นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง แต่ ก็ยังพบว่ามีเรื่องร้องเรียนการทุจริตจัดซื้อจัดจ้าง เพราะไม่มีสิ่งใดได้มาฟรีต้องแลกเปลี่ยนกันเสมอ

การป้องกันการซื้อเสียง

หนทางป้องกันการซื้อเสียง ก็อยู่ที่ประชาชนที่จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าอำนาจของประชาชนเป็นอำนาจศักดิ์สิทธิ์จะซื้อขายไม่ได้และช่วยด้วยการ

1. ไม่รับเงินหรือสิ่งแลกเปลี่ยน
2. ต่อต้านการซื้อเสียงทุกชนิดในการเลือกตั้งทุกระดับ
3. ถ้าพบเห็นการซื้อขายเสียงให้แจ้งเจ้าหน้าที่ทันทีและช่วยเป็นพยานให้กับทางเจ้าหน้าที่

4. แนะนำคนในครอบครัวหรืออื่นๆ ให้เห็นภัยของการซื้อขายเสียงและร่วมกันรณรงค์ต่อต้าน

5. ชักชวนกันไปใช้สิทธิให้มากๆ

การรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การรณรงค์ให้ประชาชนเลือกตั้งให้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยสังคม โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง แต่การรณรงค์ไม่จำเป็นต้องรณรงค์เฉพาะช่วงที่จะมีการเลือกตั้งเท่านั้นแต่สามารถทำได้ในทุกโอกาส เช่น

1. การติดตามข่าวสารของผู้แทนมาเผยแพร่แก่ประชาชน
2. การติดตามพฤติกรรม แนวความคิดและการตัดสินใจของผู้แทนที่มีต่อนโยบายสาธารณะ
3. การจัดกลุ่มสนทนาปัญหาของบ้านเมือง
4. ชม/ฟังการถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการเลือกตั้งเป็นสิ่งใกล้ตัว มีผลกระทบกับประชาชนโดยตรง

ประชาชนควรทำอย่างไรเมื่อมีการเลือกตั้ง

1. พิจารณานโยบาย/จุดยืนของพรรคว่าเป็นไปตามแนวทางที่เราต้องการหรือไม่
  2. พิจารณาตัวบุคคลผู้สมัคร โดยดูประวัติความเป็นมาว่าเป็นคนดีมีจุดยืนเคียงข้างประชาชนและสังคมส่วนรวมหรือไม่
  3. พิจารณาถึงบทบาทในทางสังคมและด้านต่างๆ ของผู้สมัครและพรรคที่สังกัด
  4. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง
  5. ชักชวนคนอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยอิสระ
  6. หากรู้เห็นว่ามีกลโกงเลือกตั้งหรือซื้อขายเสียงให้แจ้งเจ้าหน้าที่ทันที
- หากประชาชนไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งจะเสียสิทธิดังต่อไปนี้**

ในการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ใช้สิทธิเลือกตั้งและมีได้มีแจ้งเหตุไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม มาตรา 21 หรือ มาตรา 22 หรือแจ้งเหตุแล้วแต่เหตุนั้นมิใช่เหตุอันสมควรให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญให้ผู้นั้นเสียสิทธิดังนี้

- กรณีไม่ไปเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นจะเสียสิทธิ ดังนี้
1. สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
  2. สิทธิร้องคัดค้านการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น
  3. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น
  4. สิทธิสมัครรับ เลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น

5. สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น

6. สิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียง เพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การปฏิบัติตนภายหลังการเลือกตั้งท้องถิ่น หน้าที่ของประชาชนหลังการเลือกตั้งแล้ว ทุกคนควรมีหน้าที่ติดตามดูแลการปฏิบัติงานของผู้ที่เราเลือกเข้าไป ดังนี้

1. ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของผู้แทนที่เราเลือก
2. ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวในการบริหารประเทศของรัฐบาลและเหตุการณ์บ้านเมืองทั่วไป

3. พุดคุยสนทนากับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับผลการทำงานและพฤติกรรมของผู้แทนในเขตเลือกตั้งของตน เพื่อช่วยกันพิจารณาว่าผู้แทนที่เลือกได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนที่ดีหรือไม่และเพื่อเป็นเสียงสะท้อนให้ผู้แทนรับทราบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อตน

4. เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ตลอดจนให้การสนับสนุนการทำงานตามภารกิจ **การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง** การที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างมั่นคงและเกิดประโยชน์สุขต่อส่วนรวมนั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองในระดับต่างๆ อย่างกว้างขวางตั้งแต่ระดับชุมชน/หมู่บ้าน/ตำบล ไปจนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศ ซึ่งจะสามารถมีส่วนร่วมได้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. การใช้สิทธิในการเลือกตัวแทนในระดับต่างๆ
2. การลงสมัครรับเลือกตั้งและเข้าร่วมดำรงตำแหน่งทางการเมืองการปกครองในระดับต่างๆ
3. การแสดงความเห็นสนับสนุน คัดค้าน หรือเสนอแนะต่างๆ อย่างมีเหตุผลและมีใจเป็นธรรม
4. การให้ความร่วมมือในกิจกรรมของส่วนร่วม ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ต่างๆ ที่กำหนดขึ้น

การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ที่สำคัญมี 10 ประการ

1. เชื่อว่ามนุษย์มีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วดี มาแต่เกิด

3. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่างๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตน

ในระดับหนึ่ง

บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงต้องค่อยๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก

5. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้นได้
6. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้น การจะให้มีส่วนร่วมจะเอาใจเราฝ่ายเดียวไม่ได้

7. อาจใช้การมีส่วนร่วม ในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบโดยตรง แต่ละคนเข้ามามีส่วนร่วมตรง หรือประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่ง ย่อมขึ้นกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ควรมีตัวแทนของกลุ่มจากหลายภาคส่วนมาร่วมเพิ่มเติม

8. ไม่มีสิ่งใดได้มาฟรี ต้องแลกเปลี่ยนกัน มีเสียไปเพื่อจะได้มา

9. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

ยอมรับในเสียงข้างมากและเคารพในเสียงข้างน้อย เนื่องจากการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยนั้น ถือว่าทุกคนมีอำนาจในการปกครองโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นการตัดสินใจปัญหาต่างๆจึงต้องทำตามความต้องการของคนส่วนใหญ่หรือตามเสียงข้างมาก ซึ่งฝ่ายข้างน้อยต้องให้การยอมรับและปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจแต่ในขณะเดียวกัน ฝ่ายข้างน้อยที่ควรจะได้รับ การตอบสนอง ซึ่งในบาง ครั้งฝ่ายข้างมากอาจต้องยอมสละประโยชน์ของตนหากเห็นว่าความต้องการของฝ่ายข้างน้อยเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

การส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย

1. การส่งเสริมประชาธิปไตยในครอบครัว โดย

1.1 สมาชิกในครอบครัวมีความรักใคร่ปรองดองกัน

1.2 เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ในฐานะที่เป็นผู้ที่ประสพการณ์ และเป็นผู้รับผิดชอบต่อ

ครอบครัว

1.3 พ่อแม่ยอมรับฟังความเห็น ความต้องการของลูก

1.4 ตัดสินปัญหาต่างๆ โดยใช้เหตุผลมากกว่าที่จะใช้อารมณ์

1.5 ปรึกษาหารือกันในเรื่องที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

1.6 พ่อแม่ลูกรู้จักหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความรับผิดชอบ

เต็มใจ

2. การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดย

2.1 สอนให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

- 2.2 กระตุ้นและเปิดโอกาสให้นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ
  - 2.3 ฝึกหัดให้นักเรียนยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น
  - 2.4 พยายามโน้มน้าวใจให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลในกฎระเบียบต่างๆ มากกว่าที่จะใช้อำนาจบังคับแต่เพียงอย่างเดียว
  - 2.5 พยายามจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและมีความรับผิดชอบในการทำงานเป็นกลุ่ม
  - 2.6 ฝึกหัดให้นักเรียนยอมรับในข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มและปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบ
3. การส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน โดย
- 3.1 ร่วมในการประชุมหรือกิจกรรมของชุมชนอย่างเต็มใจ
  - 3.2 รับฟังความคิดเห็นของทุกคนและไม่ถือโทษโกรธเคืองกันแม้จะมีความเห็นขัดแย้งกัน
  - 3.3 ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์
  - 3.4 มีการปรึกษาหารือกันในขณะทำงาน
  - 3.5 ร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องต่างๆ มากกว่าที่จะคอยซ้ำเติม
  - 3.6 เคารพกฎระเบียบของชุมชนและกฎหมาย
  - 3.7 ติดตามข่าวสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ
  - 3.8 ตัดสินปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ไม่ควรรีบร้อนให้มีการลงมติ

3. ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย (อภินันท์ รพีพัฒน์ 2546 : 1-22) ที่สำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นมาของระบบอุปถัมภ์ : แนวคิดกับสังคมไทย

ระบบอุปถัมภ์เป็นรูปแบบจำลอง (model) ได้รับการเสนอขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมโครงสร้างหลวม (loosely structured society) ซึ่งหมายถึง สังคมที่ขาดกฎระเบียบควบคุมความประพฤติที่เข้มแข็งที่ฝ่าฝืน ไม่ได้จะมีการลงโทษที่เด็ดขาด สังคมไทยเป็นสังคมที่ยืดหยุ่น ผ่อนปรนปราศจากการรวมกลุ่ม องค์กรที่มั่นคง แข็งแรง เป็นสังคมที่ปัจเจกชนสิ้นไหวจากสถานภาพหนึ่งสู่อีกสถานภาพหนึ่งอย่างไม่มีวันจบสิ้น

ศาสตราจารย์แฮงส์ (Hanks) เป็นนักวิชาการคนแรกที่น่าเสนอระบบอุปถัมภ์ (Patron client system) ในฐานะรูปแบบจำลองเพื่ออธิบายสังคมไทยในบทความเรื่องบุญและอำนาจในระเบียบสังคมไทย (Merit and Power in the Thai Social Order) ในพ.ศ. 2505 สังคมไทยประกอบด้วยสถานภาพของคนในระดับต่ำสูงลดหลั่นกันมา ตามแต่บุญวาสนาที่ได้สะสมมา สถานภาพนี้นำมาซึ่งอำนาจบารมี ที่ทำให้เป็นที่พึ่งแก่คนทั้งหลาย คนในสังคมไทยเคลื่อนไหวจากสถานภาพหนึ่งไปสู่อีกสถานภาพหนึ่งตลอดเวลาไม่มีอะไรแน่นอน ... ไม่มีใครในสังคมไทยอยู่ได้เป็นสุขโดยปราศจากคนที่เป็นที่พึ่งคอยอุปถัมภ์ค้ำชูไว้ และในบทความเรื่อง การจัดระเบียบสังคมไทยในรูปบริวารและแคววง (The Thai Social Order as Entourage and Circle) ในปี พ.ศ. 2518 ได้บรรยายถึงสังคมไทยในรูปกลุ่มอุปถัมภ์ อันมีนายผู้หนึ่งห้อมล้อมไปด้วยบริวาร สังคมไทยประกอบไปด้วยแคววงของกลุ่ม เช่นนี้ ทับซ้อนกันขึ้นมาอย่างซับซ้อน เป็นทรงสามเหลี่ยมหรือพระเจดีย์

กลุ่มบริวารและชายแคววงเป็นตัวแทนแสดงให้เห็นรูปแบบของโครงสร้างสังคม ซึ่งจนบัดนี้ยังไม่ได้เปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะได้ติดต่อกับสัมพันธกับตะวันตกอย่างใกล้ชิดมากขึ้นเรื่อยๆ ตลอดหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา รูปแบบดังกล่าวดูเหมือนฝังรากลึกอยู่กับสังคมไทย เหมือนกับที่ความสุขฝังรากอยู่กับชีวิตและความกลัวคู่กับความตายในสังคมเรา

2. ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (Patron Client Relationship)

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีหลายรูปแบบ แอนโทนี ฮอลล์ (Anthony Hall) บอกว่าความสัมพันธ์เกิดขึ้นมาจากการเจริญเติบโตของระบบศักดินาในยุโรปตะวันตกและญี่ปุ่น เมื่อความสัมพันธ์ส่วนตัวและการฝากตัวเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ระหว่างชวานากับเจ้าของที่นาได้กลายมาเป็นรากฐานของการจัดระเบียบองค์กรทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ภายใต้ระบบศักดินาและแม้ว่าระบบศักดินาที่แท้จริงจะล่มสลายไปแล้วก็ตามข้อผูกพันระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ที่เป็นพื้นฐานของระบบการเช่าที่นา และการผลิตทางการเกษตร ยังมีอยู่ในชนบททั่วไป ความสัมพันธ์เช่นนี้ได้รับการส่งเสริมเพื่อลดค่าใช้จ่ายในระบบการเพาะปลูกขนาดใหญ่ในเขตอาณานิคมลาตินอเมริกาและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ฮอลล์คิดว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างบุคคลที่เท่าเทียมกัน

การแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างมนุษย์โดยทั่วไปในสังคม แต่การแลกเปลี่ยนตอบแทนมีหลายแบบ มีความแตกต่างกันทั้งในสิ่งที่นำมาแลกเปลี่ยนกันในสถานภาพของผู้ที่นำของมาแลกเปลี่ยนและในความใกล้ชิดสัมพันธ์กัน และได้เรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า ความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนแบบตลาด ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ระหว่างคนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน และ รับรู้ว่าจะแลกเปลี่ยนอะไรกัน ปริมาณเท่าใด

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนระหว่างบุคคลสองคนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยที่มีฝ่ายตำแหน่ง อำนาจ หรือทรัพยากรมากกว่าเป็นผู้อุปการะอีกฝ่ายหนึ่งที่มาพึ่งพิงขอความคุ้มครองหรือการอุปถัมภ์คำชู้ด้วยประการต่างๆ กัน เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนเป็นการส่วนตัวและขาดความแน่นอนว่าอะไร หรือปริมาณเท่าใดในสิ่งที่เอามาแลกเปลี่ยนกัน และทำให้นักวิชาการฝรั่งที่เชี่ยวชาญในการศึกษาสังคมไทยอย่าง ลูเซียน เอ็ม แสงส์สรุปว่า สังคมไทยแทบจะไม่มีใครเท่าเทียมกันและแบบแผนความประพฤตินี้ที่สำคัญคือแบบแผนความประพฤติระหว่างผู้ใหญ่มากกับผู้เยาว์และเหตุนี้ ระบบอุปถัมภ์แพร่หลายในสังคมไทยนั้นมี 2 ประการ คือ สังคมไทยเน้นความแตกต่างอายุและค่านิยม เช่น ค่านิยม น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ร่มโพธิ์ร่มไทร สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง เป็นทัศนคติของคนไทยที่ความก้าวหน้าเกิดมาจากมีผู้อุปถัมภ์คำชู้ การมีเจ้านายที่ดีทำให้ตนได้ก้าวหน้า กินอยู่สบาย

3. สังคมไทยในอดีต

ระบบอุปถัมภ์น่าจะมีมาก่อนระบบไพร่หรือระบบศักดินา ในขณะที่ ศาสตราจารย์ ขจรสุขพานิข (อกิน ระบุปีพ.ศ. 2546: 6) ได้บรรยายสังคมไทยในดินแดนแถบนี้ว่า ประกอบด้วยกลุ่มเล็กๆแต่ละกลุ่มมีหัวหน้าของตน หัวหน้าต้องรับผิดชอบในการเกณฑ์ผู้คนในยามศึกสงคราม ซึ่งทำให้เกิด

นายกับไพร่ พวกหัวหน้ากลายเป็นนาย และคนที่มาขึ้นทะเบียนเกณฑ์กลายเป็นไพร่ และหากผู้ใดไม่มาสังกัดเมื่อถูกจับได้จะลงโทษให้เป็น ไพร่หลวง

คนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีการทำนาเป็นกิจกรรมที่สำคัญ การทำนาของคนไทยเป็นการประกอบอาชีพอิสระไม่มี นายทุน และไม่มีระบบนายจ้าง-ลูกจ้าง และการทำนาไม่มีค่าใช้จ่าย ไม่มีต้นทุนทางปุ๋ยและยากำจัดแมลง อุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรกรรมได้แก่ ควาย คันไถ เกี่ยวสำหรับเกี่ยวข้าว ไม่จำเป็นต้องมีเงินทุนหมุนเวียน แต่ละหมู่บ้านจะมีการลงแขก ชาวบ้านมาช่วยกันนวดข้าวและสีข้าว ซึ่งข้าวหรือพืชผักที่ทำได้ส่วนหนึ่งก็เก็บเอาไว้ทานขณะที่อีกส่วนหนึ่งเก็บเอาไว้ทำพันธุ์และมีบางส่วนก็แบ่งปันให้เพื่อนพ้องญาติพี่น้องหรือผู้ที่มาช่วยทำงาน เป็นลักษณะถ้อยทีอาศัยกันและกัน

ลักษณะวิถีชีวิตในการดำรงตนส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในชุมชน ไป-มาหาสู่กัน มีการแลกเปลี่ยน อาหารหรือเครื่องนุ่งห่มกันแบบเอื้อเฟื้อ ซึ่งลักษณะสังคมแบบนี้ยังสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบันที่แม้จะมีการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาก็ยังคงปรากฏให้เห็นในสังคม โดยเฉพาะสังคมชนบท

การเคารพต่อผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีอำนาจ ขอมรับสถานะของคนและเชื่อในเรื่องบาป บุญ

คุณโทษ ประเพณีการตอบแทนบุญคุณ และการช่วยเหลือผู้ที่มีสถานะต่ำกว่าหรือต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เหล่านี้ถูกปลูกฝังไว้ให้เป็นวิถีแห่งชีวิตแม้จะมีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาก็ยังมิต้นคิดต่อแบบแผนเดิมๆ ทำให้เกิดการเอาเปรียบในความแตกต่างทางฐานะ และคนที่แสวงหาผลประโยชน์มากกว่าก็จะเอาเปรียบ หรือเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่า เป็นผู้อุปถัมภ์

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตร ชุมชนของคนไทยโดยทั่วไปเป็นชุมชนในชนบท เริ่มเป็นชุมชนเมืองที่หนาแน่นเพิ่มขึ้น สมาชิกของครอบครัวมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น โดยมี วัด เป็นสถานที่สำคัญและกลมกล่อมความมีคุณธรรม ประกอบพิธีทางศาสนา ชุมชนยึดมั่นอยู่กับประเพณีเดิม มีความอ่อนน้อมถ่อมตัวเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ค่านิยมยกย่องนักเลงหรือผู้มีอำนาจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จิตใจกว้างขวาง รู้จักบุญคุณ ไม่เอาเปรียบและไม่เบียดเบียนกันยึดคำสอนของพระพุทธศาสนา กับคำสอนที่ประชาชน ยึดเหนี่ยว เช่น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ส่วนการสำนึกบุญคุณเป็นค่านิยมที่คนไทยและคนทั่วไปยึดมั่นไว้เป็นจุดเด่นทางด้านจิตใต้สำนึกและยอมรับว่าคุณค่า

พระสงฆ์ เป็นอีกกลุ่มคนที่มีบทบาทในชุมชน นอกเหนือจากการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาและหลักธรรมของศาสนา ยังทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจบารมีและชาวบ้านในการปกครอง

ในสมัยอยุธยาตอนต้นและตอนกลาง คนที่มีสถานภาพร่ำรวยเกิดขึ้นจากการมีไพร่จำนวนมากอยู่ได้ปกครองคนเหล่านี้รับใช้ส่งส่วยและทำงานให้ ดังที่บาทหลวง ปาเลกัว (อังกิน รพีพัฒน์) เล่าในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ว่า “ตามธรรมดา พวกเลก (ไพร่) เป็นกำลังหารายได้อันสำคัญให้แก่เจ้าขุนมูลนาย ถ้าไม่กดขี่เกินไปและปล่อยให้ทำมาหากินตามปกติสุข พวกเลก จะนำของกำนัน เช่น ข้าว ผลไม้ ผักและปลามาให้เป็นอันมาก” ไพร่จึงมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับนาย

4. ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยในอดีต

สังคมไทยในอดีตไม่มีตำรวจและไม่มีกองทัพประจำการ ผู้อ่อนแอย่อมถูกข่มเหงทำร้ายจุดเอาไป ดังนั้นทุกหมู่บ้านจึงต้องมีนักเลงไว้คุ้มครองป้องกันในท้องที่ต่างๆ ย่อมมีผู้มีสมัครพรรคพวกคนเหล่านี้คอยคุ้มครองป้องกันเรียก ลูกพี่ หรือ นาย ซึ่งต่างก็ตอบแทนกันและกัน

ในระบบราชการของไทยจัดคล้ายกองทัพ ประกอบด้วยกลุ่มคนที่รวมขึ้นเป็นกรมกอง แต่หน้าที่ไม่ค่อยชัดเจน หน้าที่ความชำนาญเฉพาะด้านขาดความชัดเจน และมีเส้นสายการบังคับบัญชา ซึ่งลูเซียน เอ็ม แสงส์ (อังกิน รพีพัฒน์) กล่าวว่า ระบบราชการไทยจัดระเบียบสังคมในรูปแบบวิวารและแวดวง แต่ไม่ใช่จะเป็นกลุ่มอุปถัมภ์ทั้งหมด แต่จะเกิดขึ้นเมื่อขุนนางบางคนสร้าง

ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้บังคับบัญชาของตนเพื่อความก้าวหน้าเป็นพิเศษ หรือ รางวัลหรือ ของแลกเปลี่ยน ในขณะที่ ใพรพยายามสร้างความสัมพันธ์เพื่อได้รับความคุ้มครองจากการข่มเหงรังแกจากผู้อื่นหรือการเกณฑ์แรงงานจากรัฐ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย โดยเฉพาะ ชุนนางผู้ใหญ่สามารถร่ำรวยขึ้นได้จากการค้าขาย ซึ่งก็มาจากการมีลูกน้องและผู้สนับสนุนตนเอง จัดเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการ

ค่านิยมที่สืบทอดกันมา เช่น การนับถือผู้ใหญ่ ยกย่องคนมีอำนาจมีบุญบารมีและพร้อมที่จะเข้าไปมีความสัมพันธ์ เพื่อฟังฟังอาศัยและตอบแทนบุญคุณ

5. ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยสมัยใหม่

เริ่มเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินและการแพร่หลายเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 จนกระทั่งมาถึงสมัยการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 ซึ่งล้มล้างการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเริ่มระบอบประชาธิปไตยแบบลัทธิมากมา และ ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยมีส่วนที่ขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตยหรือไม่ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัว ในด้านการเมือง พรรคการเมืองก็เน้นที่ตัวบุคคลซึ่งจะนำพรรคคนนั้นอยู่ได้ ไม่ใช่นโยบายของพรรค และหัวหน้าพรรคยังดำรงความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการผลิตนโยบายและเป็นผู้ตัดสินใจอย่างเร่งด่วนแต่เพียงผู้เดียว ในกลุ่มบริหารและแวดวงก็มีความแตกต่าง มีการต่อรองและแลกเปลี่ยน สัญญาแบบตลาด หมูไปไก่อมา ไม่มีพันธะความภักดีและเอื้ออาทรในความจริง แต่ทั้งหมดนี้ยังคงไว้ด้วยอุดมการณ์ของระบบอุปถัมภ์ อาจกล่าวได้ว่า ระบบอุปถัมภ์ขัดขวางการดำเนินงานของระบบประชาธิปไตย แต่ปัจจุบันนี้ ระบบอุปถัมภ์กำลังถูกกัดเซาะด้วยระบบตลาด และการตีคุณค่าของทุกสิ่งด้วยเงินตราจนเหลือเพียงอุดมการณ์ของระบบอุปถัมภ์เคลือบการซื้อเสียงแบบตลาด

5.1 ระบบอุปถัมภ์ในวงข้าราชการ ต่อคำวิจารณ์ราชการไทย ของ The International Bank of Reconstruction and Development ในปี พ.ศ.2500 เช่น บทความเกี่ยวกับปัญหาของราชการไทยในการสนใจการเมืองมากกว่าประสิทธิภาพและเศรษฐกิจ การยึดถือสถานภาพสูงต่ำ ซึ่งทำให้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งและความรับผิดชอบเกิดความสับสน จนกระทั่งไม่เห็นความสำคัญของความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและขัดขวางการจัดกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ การจัดการที่ดีต้องการการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านขึ้นมาทำงานเฉพาะด้านและรับผิดชอบนั้น ธนาคารโลกจึงเน้นความสำคัญของการวางแผนงานเฉพาะด้านและจัดตั้งองค์กรมาปฏิบัติงาน มีวิธีการคัดเลือกคนเข้ามาทำงานอย่างดี

ศาสตราจารย์ แสงส์ เสนอว่าสังคมไทยประกอบด้วยกลุ่มบริวารและแวดวงระบบราชการ สำหรับบริวาร แสงส์ กล่าวไว้ว่า บริวาร คือ กลุ่มคนที่ห้อมล้อมบุคคลหนึ่งร่วมกัน ชื่อน่าสังเกตคือ สัมพันธภาพเป็นแบบปัจเจกบุคคล (Individual) มากกว่าเป็นแบบกลุ่ม เป็นการพึ่งพาผู้อุปถัมภ์เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ผันระต่างๆ ในเมื่อบริวารเกิดขึ้นจากความจงรักภักดีส่วนตัวกับผู้อุปถัมภ์ ความรู้สึกผูกพันเป็นกลุ่มแบบตะวันตกจึงไม่ค่อยมีในกลุ่มบริวารแบบนี้

ในส่วนข้อคิดเห็นต่อข้อเสนอของศาสตราจารย์แสงส์ อकिन รพีพัฒน์ เห็นว่าเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจและเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการวิเคราะห์สังคมไทย ข้าราชการไทยยังไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่ก่อตั้งหน่วยงานเฉพาะด้านขึ้นมา ยังมีความพยายามที่จะขยายอาณาจักรของตน ไปครอบงำของหน่วยงานอื่นเกิดความซ้ำซ้อนต่างๆ ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้บังคับบัญชา ยังมีความสำคัญสำหรับความก้าวหน้าเลื่อนตำแหน่งและหน่วยงานราชการไทย ดูเหมือนจะให้ความสำคัญกับการปกครองคนยิ่งกว่าความชำนาญเฉพาะด้าน ในแทบทุกหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชามีลูกน้องคนสนิทที่ใกล้ชิดมากอยู่จำนวนหนึ่ง ลูกน้องเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับเจ้านายอาจไปช่วยทำงานส่วนตัว ทำให้หน่วยงานราชการมักทำงานไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ เป็นการทำงานแบบ เช้าชาม เย็นชาม แต่เวลามีผู้บังคับมาตรวจงาน งานก็เสร็จเร็วทันใจดัง เนรมิต การที่สามารถทำเช่นนี้ได้ก็เพราะลูกน้องมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับเจ้านาย ซึ่งเร่งทำให้เสร็จ บางที่ต้องทำงานทั้งวันทั้งคืน ส่วนสิ่งที่เจ้านายให้อาจเป็นสิ่งของ รางวัลพิเศษหรือความก้าวหน้าพิเศษในการเลื่อนขั้น

ถ้าผู้บังคับบัญชาคนใดก็ตามที่มีลูกน้องที่สัมพันธ์กับเขาเชิงอุปถัมภ์จำนวนมาก การทำงานของหน่วยงานของเขาก็จะมีประสิทธิภาพมาก เขาจะได้ชื่อว่าเป็นเจ้านายใจดี ทำให้คนอยากมาทำงานกับเขา และเกิดการเอื้อเฟื้อกันจนเกิดการคอร์รัปชันหรือวิธีการหารายได้อื่นๆ

อีกความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับพ่อค้าผู้รับเหมา นักธุรกิจ ในอดีต คนจีนอพยพที่พึ่งพาอาศัยขุนนางคุ้มครอง อำนาจความสะดวกในการทำธุรกิจและความก้าวหน้า เมื่อมีการปฏิรูปการบริหารราชการจนกระทั่งหลังการปฏิวัติ พ.ศ.2475 นักธุรกิจชาวจีนต้องพึ่งพาอาศัยข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ให้คุ้มครองกิจการของตนและช่วยเหลือสัมปทาน หรือรับเหมาก่อสร้าง ฯลฯ ความสัมพันธ์แบบนี้เข้าใจว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีระยะเวลายาวนาน มีการแลกเปลี่ยนหลายสิ่งหลายอย่างที่กำหนดแน่นอนไม่ได้และมีฐานอยู่บนความกตัญญูและความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ที่คิดว่าข้าราชการเป็นผู้อุปถัมภ์ก็เพราะเป็นผู้เลือกที่จะรับหรือไม่รับสิ่งที่ยื่นมาให้เพื่อการแลกเปลี่ยนแต่แรก

หลังการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดขึ้น เมื่อทศวรรษที่ 2500, 2510, 2520 เป็นต้นมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้นหลายประการด้วยกัน ประการแรก สถานะของพ่อค้าซึ่งเคยถูกมองว่าต่ำ

ด้อย ได้เริ่มมีความมั่นคงขึ้น ความมั่งคั่งที่ปราศจากสถานภาพในวงราชการ ได้รับการยอมรับว่าเป็นที่มาแห่งอำนาจได้เช่นกัน และด้วยความมั่นคงในลักษณะดังกล่าวนี้ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญเพียงประการเดียว นายทุนผู้ร่ำรวยก็สามารถที่จะกลายเป็นผู้อุปถัมภ์ของชนชั้นนำในระบบราชการซึ่งได้รับเงิน ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

โยชิฟูมิ ทามาคา (อ้างใน อคิน รพีพัฒน์) ได้แสดงถึงอิทธิพลทางการเงินของนักธุรกิจที่บิดผันการปฏิบัติงานของข้าราชการได้ เช่น กรณีของข้าราชการกรมศุลกากร ซึ่งช่วยเหลือผู้ขนของเถื่อนเสียเองหรือกรณีข้าราชการกรมที่ดิน กรมการปกครอง กรมป่าไม้ ร่วมกันปลอมแปลงโฉนดที่ดินหรือแม้แต่กรณีของเจ้าของบ่อนการพนัน สถานบริการโสเภณีและเจ้ามือหวยเถื่อน มีลักษณะคล้ายกับว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

5.2 ระบบอุปถัมภ์ในชนบท

ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการและพ่อค้า นักธุรกิจในชนบท Ruth McVey ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ที่ปรากฏให้เห็นระหว่างข้าราชการที่ระดับอำเภอ และพ่อค้าชาวจีน ฝ่ายแรกให้การคุ้มครองและการอนุญาตในการดำเนินกิจกรรม และฝ่ายหลังให้เงินสด แสดงให้เห็นว่าผู้นำในเขตเมือง ถูกแบ่งออกเป็นผู้สามารถผูกซื้อกับผู้ซื้อ”

อคิน รพีพัฒน์ (2546) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการซื้อขายเสียงในการเลือกตั้ง ว่าผู้นำชุมชนบุคคลที่ผู้สมัครเป็น ส.ส. ต่อรองด้วยและในหลายกรณีจ่ายเงินนั้น ไม่ได้เป็นผู้รับการอุปถัมภ์จากเขา เพราะมีการระบุดังถึงจำนวนเงินและจำนวนเสียงที่เขาจะให้ได้ ทำให้เป็นการซื้อขายแบบตลาด แต่ในการที่จะมาต่อรองเช่นนั้นได้ ผู้นำชุมชนจะต้องรู้ว่าผู้รับการอุปถัมภ์จากเขามีจำนวนเท่าไรที่เขาจะสามารถบอกให้ไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร ส.ส.คนนั้นได้

นอกจากนั้น อคิน รพีพัฒน์ ยังมองว่า ความมั่งคั่ง คือ เงินตรา เป็นที่มาของอำนาจอันสำคัญยิ่งขึ้นทุกที ดังนั้น พ่อค้าที่มั่งคั่งจึงมีทรัพยากรที่จะทำข้าราชการให้เป็นลูกน้อง การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะทำให้การแลกเปลี่ยนระหว่างข้าราชการกับนักธุรกิจเป็นการแลกเปลี่ยนแบบตลาดขาดอุดมการณ์ ความเมตตา ความเอื้ออาทร ความกตัญญู และความจงรักภักดี

ในความเป็นจริงมีหลักฐานว่าการที่ทุนนิยมให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ยิ่งกว่าคุณธรรมทำให้ผู้อุปถัมภ์ผ่อนปรนน้อยลงและชุดรีดผู้รับการอุปถัมภ์มากขึ้น และ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีผลต่อความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เมื่อเศรษฐกิจเฟื่องฟู ความขาดแคลนแรงงานเกษตรเห็นได้ชัด และทุ่งนาร้างว่างเปล่า คนหนุ่มสาวเข้าเมืองมาทำงานในโรงงานและค่านิยมที่ให้แก่เงินตราและความโลก

อคิน รพีพัฒน์ ได้สรุปข้อคิดเห็นอย่างคร่าวๆว่า เกิดความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างนายกับไพร่ และระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย คงลดลงเรื่อยๆ เกิด

แนวคิดเรื่องความเสมอภาคที่มาจากตะวันตกมีผลกระทบต่อรากของสังคมไทย ระบบทุนนิยม และการสะสมกับความโลภก็กระทบ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยเฉพาะการบูชิตริศโดยผู้อุปถัมภ์รุนแรงขึ้นความโลภยอมทำให้ค่านิยมเรื่องความมั่นคงเปลี่ยนแปลงไป ความยึดหยุ่น การผ่อนปรน และความกรุณาปราณี ก็ยอมแข็งตัวขึ้น เมื่อมีความโลภและเห็นผลประโยชน์ทางตรงเป็นสิ่งสำคัญ การต่อสู้และการทำลายล้างที่เกิดขึ้นในระยะหลังๆ และความหัวแข็งจะยึดตัวบทกฎหมายเป็นสิ่งสำคัญยอมบ่อนทำลายการประนีประนอมที่เป็นหัวใจของระบบอุปถัมภ์ ความแน่นอนในสิ่งที่จะนำมาแลกเปลี่ยนกันในแต่ละครั้งซึ่ง

สำคัญสำหรับการตลาดในปัจจุบันยอมขัดแย้งกับระบบอุปถัมภ์ที่ต้องการความไม่แน่นอน

ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ใต้การอุปถัมภ์มักจะปรากฏในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้ความคุ้มครองป้องกัน การให้ตำแหน่งหน้าที่การงาน การทำหน้าที่เป็นนายหน้าในการจัดการเรื่องต่างๆ การช่วยเหลือต่อสู้ทางกฎหมาย (หาทนายให้) การช่วยเหลือทางด้านการเมือง (เป็นหัวคะแนนหรือตัวแทนกลุ่มในการลงพื้นที่หาเสียง)

อิริค อาร์ วูฟด์ (อ้าง วันชาติ วรรณพราหม 2547:57) กล่าวว่า การเกิดระบบอุปถัมภ์นั้นในสังคมที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อน ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมจะไม่เป็นระเบียบแบบแผนและแน่นแฟ้นมั่นคง เพราะเกิดความสัมพันธ์แบบรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการคู่ขนานไปกับสถาบันทางสังคม ซึ่งมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ
2. ความสัมพันธ์แบบฉันทมิตรสหาย
3. ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์

ลักษณะความสัมพันธ์ฉันทมิตรสหายก้าวเข้าสู่การไร้ความเสมอภาคเท่าเทียมกันทั้ง 2 ฝ่าย และเมื่อความไม่เสมอภาคนี้ถึงจุดสูงสุด กล่าวคือฝ่ายหนึ่งอยู่ในฐานะเหนือกว่าอีกฝ่าย ความสัมพันธ์ของทั้งสองจะก้าวสู่ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์อย่างชัดเจน

ความสัมพันธ์ทั้ง 3 แบบ ข้างต้นนี้ ถ้าเป็นกรณีของสังคมไทย อาจกล่าวได้ว่า การดำรงความสัมพันธ์ให้เกิดหนี้บุญคุณต่อกันมีความจำเป็นอย่างมากควบคู่กับความสัมพันธ์ในรูปแบบการตลาด (แลกเปลี่ยนทั้งวิธีการแลกเปลี่ยนของที่นำมาแลกเปลี่ยน มูลค่า อาจมีความแตกต่างกันได้)

สำหรับผู้ศึกษาาระบบอุปถัมภ์คนอื่นๆกล่าวถึงความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ ดังนี้

วันชาติ ให้แนวคิดระบบอุปถัมภ์ (วันชาติ วรรณพราหม 2547 : 54) ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคนและกลุ่มคน 2 สถานภาพ คือกลุ่มแรกมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า กลุ่มที่สองมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า เป็นระบบของความสัมพันธ์ระหว่าง

บุคคลที่มีอำนาจร่วมกับ ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ที่ต้องพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ที่อยู่เหนือกว่า และสามารถบันดาลสิ่งของที่ตนต้องการได้ เป็นการเสนอสนองต่อกันที่อยู่บนพื้นฐานของข้อกำหนดทางศีลธรรม ระบบอุปถัมภ์ได้รับการพิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของโครงสร้างของสังคมไทยในรูปแบบต่างๆ เช่น หัวคะแนนและการเลือกตั้งกับการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มเหล่านี้ จะใช้อำนาจและปัจจัยต่างๆ ให้ความคุ้มครองต่อกลุ่มที่ด้อยกว่า หรือ การได้รับความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไป และอุทิศตนรับใช้อุปถัมภ์กลุ่มที่อยู่เหนือกว่า ผู้อุปถัมภ์มักจะอาศัยอิทธิพลและทรัพยากรที่มีอยู่ให้บริการหรือปกป้องคุ้มครองความเกี่ยวข้องในเชิงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างคน 2 ฝ่าย ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ถูกอุปถัมภ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจการเมือง และแฉ่งมิติด้านศีลธรรม และสังคม โดยมีลักษณะ ที่สำคัญดังนี้

1. เป็นระบบที่ตั้งอยู่บนความไม่เสมอภาคทางอำนาจ
2. เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและยั่งยืน โดยผู้อุปถัมภ์มีภาระหน้าที่ดูแลความทุกข์สุขของผู้ได้อุปถัมภ์ และผู้ได้อุปถัมภ์มีหน้าที่รับใช้บริการและแสดงความจงรักภักดี
3. ผู้ได้อุปถัมภ์ขาดเสรีภาพส่วนบุคคล

สุรเดช ให้แนวคิดระบบอุปถัมภ์ (สุรเดช ครอบแก้ว 2550 : 25) ว่าระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมืองไทย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 ฝ่าย ต่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า จะใช้อำนาจและปัจจัยต่างๆ ให้ความคุ้มครองต่ออีกฝ่ายหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ซึ่งฝ่ายหลังจะตอบแทนโดยการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ไปและอุทิศตัวเพื่อรับใช้ผู้อุปถัมภ์

เริงวิทย์ ได้ระบุปัจจัยที่ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ส่วนใหญ่ในสังคม (เริงวิทย์ โปธิ์ทอง 2549: 25) ดังนี้

1. ชาวบ้านขาดแคลนวัตถุดิบปัจจัยในการดำรงชีวิต
2. ชาวบ้านขาดสถานะทางสังคม ต้องพึ่งพาผู้อุปถัมภ์ในการวิ่งเต้นติดต่อกับราชการ เข้ารับการรักษายาบาล ฯลฯ
3. ชาวบ้านรู้สึกลำบากอำนาจที่จะแก้ไขปัญหาคงของตนเองและท้องถิ่น เช่น การขาดไฟฟ้า น้ำประปา ถนน ศาลาวัด ราคาพืชผลตกต่ำ ต้องพึ่งพาผู้อุปถัมภ์หรือคนกลางติดต่อกับราชการหรือพรรคการเมือง เพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาคงเกิดเป็น “วัฒนธรรมพึ่งพา”

ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองและคอร์รัปชัน

นักวิชาการ อธิบายสาเหตุของการคอร์รัปชัน ว่าตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ และหนึ่งในเครื่องมือที่นักการเมืองในประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเมืองด้าหลังมักเอามาใช้เพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์ ก็คือ การใช้ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบส่วนตัว แต่กลับมีสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติสูงมาก แม้ว่าระบบแบบนี้จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม การเมืองที่เป็นแบบโบราณ และด้าหลังกว่าการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมค่อนข้างมาก (สังคีต พิริยะรังสรรค์ 2548 : 73-74)

ระบบอุปถัมภ์เป็นเหตุให้นักการเมืองสามารถคอร์รัปชันได้มาก เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแต่งตั้ง โยกย้ายตำแหน่งในระบบราชการและในรัฐวิสาหกิจ ยิ่งนักการเมืองสามารถแต่งตั้งพรรคพวก คนใกล้ชิดและบรรดาผู้ใต้การอุปถัมภ์ไปอยู่ในตำแหน่งหรือคณะที่เป็นผู้ตัดสินใจทางด้านนโยบายและการปฏิบัติได้มาก นักการเมืองก็ยิ่งจะมีโอกาสรับรู้ข่าวสารข้อมูลภายในหน่วยงานได้มากและจะยังมีโอกาสคอร์รัปชันได้มากขึ้นตามไปด้วย

ระบบอุปถัมภ์ที่แทรกซึมอยู่ทั่วไปในโครงสร้างของระบบราชการ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และง่ายต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ของรัฐกับผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่กำลังมีอำนาจทางการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ขาดความเป็นประชาธิปไตย และความน่าเชื่อถือ และพบว่ามีการใช้คอร์รัปชันเป็นเครื่องมือรักษาอำนาจ และมีการแจกจ่ายผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง รวมทั้งนักการเมืองมักจะใช้การคอร์รัปชันเป็นเครื่องมือในการซื้อความภักดีทางการเมือง และ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ด้าหลังระหว่างเทคโนโลยีกับนักการเมือง ไปด้วยกันได้ดีกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เป็นความสัมพันธ์สมัยใหม่ที่เน้นเรื่องกำไรและผลประโยชน์ส่วนตน

กล่าวโดยสรุป ระบบอุปถัมภ์ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต่างเป็นการเกื้อหนุนกันและกันมีทั้งผู้ให้และผู้รับ มีทั้งการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และเป็นสาเหตุที่สำคัญของการทุจริตคอร์รัปชัน

4. วัฒนธรรมทางการเมือง

ทุกสังคมมีวัฒนธรรมซึ่งส่งผลให้คนในสังคมมีค่านิยมและวิถีชีวิตที่ แตกต่างกันนักมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายวัฒนธรรม ว่าหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนซึ่งถูกสร้างขึ้นมาและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของคนในสังคมและวัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ

ทัศนคติของบุคคลและกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่รัฐบาลควรจะทำและวิธีการที่รัฐบาลควรดำเนินงาน กระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมจะส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ปัจเจกบุคคลสามารถเรียนรู้ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองจากประสบการณ์ในชีวิตและความสัมพันธ์กับพ่อแม่ เพื่อน ครู และผู้นำทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองที่บุคคลได้รับกลายเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งปรุงแต่งด้านจิตใจและแสดงออกมาโดยการกระทำปรากฏให้เห็นในสังคม

มยุรี (มยุรี อนุমানราชชน 2551 : 27-28) ได้ศึกษารูปแบบวัฒนธรรมของ อัลมอลด์ และ เวอร์บา (Almond and Verba) ซึ่งแบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมที่ล้าหลัง เช่น ชนเผ่าในทวีปแอฟริกา ประชาชนยึดมั่นในกฎธรรมชาติ และยอมรับอำนาจของผู้นำ ขณะที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ทางการเมือง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การเรียกร้องความต้องการของประชาชนและอิทธิพลของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ประชาชนเองไม่มีความผูกพันต่อระบบการเมือง และไม่คาดหวังหรือเรียกร้องผลประโยชน์จากระบบการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมที่เจริญก้าวหน้ามากกว่าในแบบแรก และประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและกระบวนการทางการเมือง ยอมรับการตัดสินใจทางการเมืองและอำนาจรัฐ แต่ขณะเดียวกันยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะคิดว่าตนเป็นไฟร์ฟ้าหรือผู้ถูกปกครอง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของรัฐ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมที่มีการพัฒนาทางการเมืองอย่างมาก ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและเข้าใจว่าตนเป็นสมาชิกของระบบการเมือง มีบทบาทในการกำหนดนโยบายของรัฐโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและสมาชิกของระบบการเมืองต่างยอมรับในอำนาจที่ชอบธรรมของรัฐบาล ยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและกฎหมาย ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญและมีความหมายสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล รวมทั้งควบคุมรัฐบาลและนโยบาย ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน จึงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มของตน

ในความเป็นจริงนั้น ระบบการเมืองประกอบด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่วัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 ประเภทจะผสมผสานกัน เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมทางการเมืองก็ต้องปรับตัวไปตามความโน้มเอียงทางการเมืองที่มีรูปแบบใหม่เสมอ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าเมื่อสังคมพัฒนาเรื่อยๆ ในที่สุดวัฒนธรรมทางการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปเป็น

วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าและแบบค้ำแคบจะค่อยๆ ลดน้อยลงไป

และนอกจากสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นองค์ประกอบที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากทั้งสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมล้วนมีอิทธิพลต่อกิจกรรมด้านการเมือง และในปี พ.ศ.2547 มีจำนวนคนจน 8.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 13 ของคนทั้งประเทศ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเมืองตั้งเป้าหมายที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนให้หมดไป และในที่สุดก็กลายเป็นนักการเมืองที่ชนะใจประชาชนได้

นอกจากนี้ วันชาติ (วันชาติ วรรณพราหม 2549: 23) ยังได้ทำการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับงานวิจัยที่สนับสนุนว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้ง ของประชาชน ซึ่งได้อธิบายถึงความแตกต่างของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเป้าหมายผลประโยชน์ของกลุ่มตนและมีแนวโน้มที่จะเลือกบุคคลที่มีสภาพสังคมและครอบครัวที่คล้ายกับตนเองให้มากที่สุด

ในทางจิตวิทยาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง วันชาติ พบว่า ความผูกพันต่อพรรคการเมืองเป็นเรื่องของสังคมจิตวิทยาของบุคคลที่เกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ สนใจ ฝักใฝ่ นิยมชมชอบและโดยทั่วไปบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนมีความผูกพัน หรือ ต่อนโยบาย ผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยช่วงสั้นๆ อย่างไรก็ตามในระยะยาวบุคคลมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนให้กับพรรคการเมืองที่ตนผูกพันซึ่งเป็นปัจจัยระยะยาว

ไพฑูรย์ เครือแก้ว (ไพฑูรย์ เครือแก้ว 2513 : 58-61) กล่าวถึงวัฒนธรรมของสังคม ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งรวมของความรู้ ความคิด ความเชื่อถือ ความสามารถ ศิลปะต่างๆ ในการดำเนินชีวิตและยังรวมไปถึง ภาษา กฎหมาย กฎเกณฑ์ของสถาบันต่างๆ ระเบียบสังคม ประเพณี อุปนิสัยศีลธรรม คุณธรรม ตลอดจน จินตมคติ ความมุ่งหมายและความใฝ่ฝันแห่งชีวิต บุคคลของสังคมแต่ละแห่งก็มีแบบฉบับของตนเองที่แตกต่างกันออกไป และ วัฒนธรรมไม่ได้เกิดมาพร้อมกับบุคคล แต่เป็นสิ่งที่บุคคลจะต้องเรียนจากสังคม

วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมเดียวกันจะต้องมีหรือถือปฏิบัติร่วมกันและวัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่สามารถจะถ่ายทอดจากบุคคล หนึ่ง ไปอีกบุคคลหนึ่ง จากกลุ่มชนหนึ่งไปยังกลุ่มชนหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่งได้

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม คนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีการทำนาเป็นสำคัญ และอิสระ ดังนั้น โดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมความเชื่อจึงยึดโยงอยู่กับหลักพุทธศาสนา เช่นก่อนทำนาก็มีพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำขวัญข้าว มีชาวบ้านในเขตชุมชนเข้ามาร่วมทำบุญกันมีความสามัคคีในกลุ่มพวกพ้องและดูแลกัน การพึ่งพาอาศัยกันทั้งในด้านการทำมาหากิน การจัด

กิจกรรมของส่วนรวม การดูแลสิ่งแวดล้อมร่วมกัน พฤติกรรมแห่งการอุปถัมภ์เกิดขึ้นตลอดเวลาของสังคมและถูกปลูกฝังไว้รุ่นต่อรุ่น โดยการสั่งสอนและกล่อมเกลาค่านิยมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในอีกรุ่นเสมอมา

ณรงค์ พ่วงพิศ ได้ศึกษาลักษณะของวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย (ณรงค์ พ่วงพิศ 2548 : 77) ว่ามีลักษณะดังนี้

1. วัฒนธรรมอุปถัมภ์นิยม เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจทั้งในระบบราชการและนอกระบบราชการเกิดขึ้นกับระบบไพร่ในสังคมไทย

2. วัฒนธรรมอำนาจนิยม เป็นวัฒนธรรมที่ยกย่องชื่นชมคนที่มีอำนาจ เพราะแสดงถึงความมีเกียรติ มีอำนาจ เป็นผู้ที่จะทำให้ความคุ้มครองคนที่ไปพึ่งพาได้

3. วัฒนธรรมศักดินา นิยม เป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะความเป็นเจ้าขุนมูลนาย โดยเฉพาะ ข้าราชการที่ทำตัวเป็นเจ้าขุนมูลนาย ย่อมแสดงถึงเป็นผู้มีเกียรติ มียศถาบรรดาศักดิ์ และต้องการให้คนที่อยู่ในฐานะต่ำกว่ามาแสดงความอ่อนน้อมเคารพบนอบ

ส่วนใหญ่ในสังคมชนบท การเคารพบนอบผู้ที่มีอาวุโส มีการศึกษาดีกว่าคนอื่นหรือมีฐานะมีความมั่งคั่ง กล่าวหาญเสียดละ ทำตนเป็นประโยชน์ปกป้องชุมชน เป็นกันเองกับทุกคนเป็นที่พึ่งต่อคนอื่นได้ มีความโอบอ้อมอารี ซึ่งคุณลักษณะเช่นนี้ก็ยังถูกปลูกฝังไว้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งอำนาจส่วนตัวเหล่านี้แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนไปแต่ก็ยังมิ โครงสร้างแบบผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้อุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการปรากฏชัดเจนในสังคมไทยเรื่อยมา

บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา 2553: 95) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้สึกหรือสำนึกพลเมือง หัวใจสำคัญของประชาสังคมไทย กล่าวถึง บทสรุปแนวทางประชาสังคมไทยกับการเมืองภาคประชาชนและสำนึกพลเมือง ขบวนการประชาสังคมแบบใหม่ หรือ new social movement เป็นการแก้ปัญหาสังคมที่ฉีกไปจากวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมสู่ประเด็นปัญหาที่หลากหลายนั้นคือ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วิธีคิด ค่านิยม ความเชื่อแบบเดิม ๆ และต้องไม่มองข้ามวิธีการสร้างสันติ และลดความขัดแย้งในกลุ่ม มีการประนีประนอม เจรจาต่อรอง การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ยึดหลัก เสรีภาพ เสมอภาค และ ภราดรภาพ

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ เชื่อว่า วัฒนธรรมประชาธิปไตย หรือ ความเป็นธรรมที่เป็นอุดมการณ์ เป็นรากฐานของประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เสรีภาพ และการใช้เสรีภาพส่วนบุคคลก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่งมีไว้เป็นหลักประกันความเป็นธรรมของสังคมเป็นส่วนรวม ความเสมอภาค เป็นความเท่าเทียมกันในโอกาสทางเศรษฐกิจ ทั้งรายได้ การได้รับความ

ช่วยเหลือต่างๆ จากรัฐหรือสังคม และ ความเป็นธรรมในเชิงอุดมการณ์คือ การไม่กดขี่และเบียดเบียนซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคม โดยเฉพาะการกดขี่และเบียดเบียนในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวนับว่าเป็นอุปสรรคต่อประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังมองว่าสังคมจำเป็นที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ใดๆ ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ หลักการดังกล่าวนี้ในปัจจุบันได้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ซึ่งมีเป้าหมายตรงไปที่บุคคลที่ด้อยโอกาส (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร 2552:64)

กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรม เป็นแบบอย่างที่ถูกปฏิบัติต่อกันมามีทั้งที่ถูกและที่ผิด หากแต่ควรจะใช้พิจารณาประกอบ และยิ่งสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ซึ่งมีความเชื่อหลายสิ่งเป็นไปในลักษณะของการขัดขวางความเป็นประชาธิปไตย

5. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

ซึ่งเป็นการนำเอาแนวคิดไปใช้กับความสัมพันธ์ทางสังคมขนาดเล็กระดับระหว่างบุคคล ไปจนกระทั่งระดับสังคม และมีผู้นิยมชมชอบยึดถือเป็นแนวการอธิบายทางพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2551 : 115)

จากการประยุกต์ทฤษฎีปฏิรวรรตนิยม เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลจากการปรับปรุงเหล่านี้ทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่า

1. ในขณะที่มนุษย์มิได้แสวงหาประโยชน์อย่างมากที่สุด มนุษย์ก็ได้พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อสัมพันธ์กันเสมอ
2. ในขณะที่มนุษย์มิได้เป็นผู้มีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ แต่เขาก็ได้พยายามคิดหน้าคิดหลังเกี่ยวกับทุนและกำไรจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกัน
3. แม้ว่ามนุษย์จะไม่มีข้อมูลอย่างครบถ้วน เกี่ยวกับทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่แต่มนุษย์ก็พอทราบทางเลือกอื่นบางแนวทาง ซึ่งทำให้เขาสามารถประมาณทุนและกำไรของทางเลือกนั้นๆ ได้
4. แม้ว่ามนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลภายนอก แต่มนุษย์ก็พยายามแข่งขันกันเองในการแสวงหาผลประโยชน์ในขณะที่มีความสัมพันธ์กัน
5. แม้การปฏิรวรรตทางเศรษฐกิจ (วัตถุ) จะมิอยู่ในทุกสังคม แต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิรวรรตทั่วไปของบุคคลๆ ในสภาพสังคม

6. ในขณะที่การแลกเปลี่ยนในท้องตลาด มีเป้าหมายทางวัตถุประสงค์ แต่มนุษย์มีการแลกเปลี่ยนอย่างอื่นที่ไม่ได้เป็นวัตถุประสงค์ด้วย เช่น ทางจิตใจ และทางบริการต่างๆ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนที่น่าสนใจในมุมมองนักวิชาการต่างชาติ ได้แก่

1. ทฤษฎี ฟายเซอร์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2551: 116) นักมานุษยวิทยา ซึ่งเป็นการค้นพบทฤษฎีมูลเหตุจูงใจทางเศรษฐกิจ ว่า

1.1 กระบวนการแลกเปลี่ยนหรือการปริวรรต เป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ ในการสนองความต้องการจำเป็นของเขา

1.2 เมื่อให้กำไรแก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการ กระบวนการแลกเปลี่ยนก็จะกลายเป็นสถาบันหรือเป็นแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันนั้น

1.3 แบบอย่างของการกระทำระหว่างกันนั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังในสังคมด้วย

ความแตกต่างในระบบสังคมเกี่ยวกับอภิสิทธิ์และอำนาจ ซึ่ง Frazer กล่าวว่า ระบบแลกเปลี่ยนทำให้ผู้เป็นเจ้าของสิ่งที่มีค่าทางเศรษฐกิจสามารถเอาเปรียบผู้เป็นเจ้าของสิ่งที่มีค่าน้อยได้ ดังนั้น จึงทำให้เกิดความแตกต่างในอำนาจและอภิสิทธิ์

2. ทฤษฎี เคอร์ท เลอ สเตราส์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2551: 117) พบว่า หลักการแลกเปลี่ยนที่สำคัญได้แก่

2.1 ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่างย่อมจะต้องมีค่าใช้จ่าย (ทุน) สำหรับปัจเจกชนแต่ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นเรื่องของสังคม คือ เป็นค่าใช้จ่ายในเชิงประเพณี กฎเกณฑ์ กฎหมาย และค่านิยม

2.2 สิ่งที่มีค่าและหายากที่สุดในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ หรือทรัพยากร เวลาจะแจกจ่ายก็ทำได้โดยไม่ต้องถูกควบคุม แต่ถ้าเป็นสิ่งของมีค่าสังคมก็จะสร้างระเบียบในการแจกจ่าย

2.3 ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่าง ต้องขึ้นอยู่กับกฎหรือบรรทัดฐานของการให้และรับ คือผู้รับจะต้องมีข้อผูกพันในการให้ตอบ โดยมีหลักการให้และรับที่บรรทัดฐานและค่านิยมได้กำหนดไว้หลายแบบ บางกรณีหลักการให้และรับเป็นแบบตรงและซึ่งกันและกัน บางกรณีหลักการให้และรับเป็นแบบฝ่ายเดียว ซึ่งการให้ตอบอาจผ่านบุคคลที่ 3 ที่ 4 หรือ ต่อๆ ไป ก็ได้

การแลกเปลี่ยนหรือการปริวรรต มีความหมายหรือการกระทำรูปแบบต่างๆ จำนวนมาก เช่น การแลกเปลี่ยนสินค้า การขึ้นหม้อขึ้นแมว การลงแขก การเอาแรง การแลกเปลี่ยนเงิน การแลกเปลี่ยนคนกับสิ่งของ การซื้อขาย การค้าต่างตอบแทน การเช่า การจำนำ การเลหลัง

สิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของ เงินทอง ความคิด ความรู้ ปัญญา
คุณธรรม ความเห็นใจ ความรู้ ความเอาใจใส่ ความเป็นเพื่อน ความเป็นศัตรู กามารมณ์

ประเภทของการแลกเปลี่ยน มีได้หลายแบบ

1. แบ่งเป็นสองประเภทตามลักษณะความสัมพันธ์

1.1 การแลกเปลี่ยนโดยตรง เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 คน หรือ 3 คนหรืออื่นๆ

1.2 การแลกเปลี่ยนโดยอ้อม ผู้มีการแลกเปลี่ยนไม่ได้เผชิญหน้ากัน เช่น การ
แลกเปลี่ยนระหว่างองค์การหรือสังคมกับสมาชิก

2. แบ่งตามขนาดหรือจำนวนภาคี

2.1 แบบทวิภาคี

2.2 แบบไตรภาคี

2.3 แบบจุดตติภาคี

2.4 แบบเบญจภาคี

2.5 แบบพหุภาคี

3. แบ่งตามสื่อ

3.1 การแลกเปลี่ยนทางวัตถุ (กายภาพ)

3.2 การแลกเปลี่ยนทางสังคม

3.3 การแลกเปลี่ยนทางจิต

3.4 การแลกเปลี่ยนทางจิตวิญญาณ (คุณธรรม)

4. แบ่งตามองค์การสังคม

4.1 การแลกเปลี่ยนในกลุ่มสังคม

4.2 การแลกเปลี่ยนในครอบครัว

4.3 การแลกเปลี่ยนในชุมชน

4.4 การแลกเปลี่ยนในชนชั้น

4.5 การแลกเปลี่ยนองค์การสหจร

5. แบ่งตามสถาบันสังคม

5.1 สถาบันครอบครัว

5.2 สถาบันการศึกษา

5.3 สถาบันศาสนา

5.4 สถาบันเศรษฐกิจ

5.5 สถาบันการเมือง

5.6 สถาบันนันทนาการ

5.7 สถาบันภาษา

5.8 สถาบันอนามัย

5.9 สถาบันการคมนาคม

5.10 สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

องค์ประกอบของการแลกเปลี่ยน

การแลกเปลี่ยนทางสังคมจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ

1. การกระทำระหว่างกันทางสังคม (social interaction) คือการมีคนอย่างน้อย 2 คนขึ้นไปกระทำต่อกัน การกระทำตรงนี้คือ การแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน เช่น เพื่อนต่อเพื่อน ศัตรูต่อศัตรู พ่อค้ากับลูกค้า ครูกับลูกศิษย์ คนรักกับคนรัก พระกับศาสนิกชน

2. การแลกเปลี่ยน (exchange) การแลกเปลี่ยนก็ต้องมีของสำหรับแลกเปลี่ยน เช่น ของต่อของ ของกับเงิน คน(เพื่อน)กับคน(เพื่อน) ความรักกับความรัก ความรักกับความเห็นใจ ความรัก(การารมณ์)กับเงิน

3. ผลลัพธ์ (product) ผลลัพธ์อาจเป็นได้หลายแบบ เช่น ได้ของ ได้เงิน ได้ความเห็นใจ ได้คนรัก ได้เพื่อน ได้ศัตรู ได้กำไร ได้ขาดทุน ได้สินค้า

การแลกเปลี่ยนอาจสำเร็จลงได้ด้วยปัจจัยสามประการนี้ แต่ในชีวิตจริง ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยน (exchange relationship) อาจมีขนาดใหญ่ มีปัจจัยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในสังคมสมัยใหม่

การใช้ประโยชน์ด้านการสร้างทฤษฎี มีการนำไปใช้ประโยชน์ในหลายๆ อย่างเช่น ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ทฤษฎีการพัฒนาสังคม ทฤษฎีการพึ่งพา ทฤษฎีการเชื่อถือ และ ทฤษฎีการต่อรองอำนาจ

ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เช่น ถ้าไม่ใช่การค้าธุรกิจ มีการนำความคิดที่ว่า แต่ละคนแต่ละอาชีพต่างมีความต้องการหลายอย่างที่ตัวเองสนองไม่ได้ จะต้องเข้าสัมพันธ์กับคนอื่น อาชีพอื่น ซึ่งสามารถสร้างเครือข่ายอาชีพได้ การแลกเปลี่ยนสิ่งของและหรือบริการกัน อาจมีการต่อรองราคากัน เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด และการสร้างความน่าเชื่อถือในระหว่างกัน โดยที่ต่างฝ่ายจะต้องยึดบรรทัดฐานการแลกเปลี่ยนเพื่อรักษาความยุติธรรมระหว่างกันเอาไว้

ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่น ในการสร้างกลุ่มสังคม เพราะมนุษย์ไม่สามารถดำรงตนอยู่แต่ลำพังได้ และกระชับความสัมพันธ์ให้เหนียวแน่นด้วยการช่วยเหลือกัน เข้าใจกันเห็นอกเห็นใจกัน การสร้างความอบอุ่น มั่นคงในครอบครัวด้วยการให้ความรักระหว่างสมาชิกของ

ครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง เป็นการปลูกจิตสำนึกรักชุมชน มีจิตสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม สร้างความสมัครสมานสามัคคี มีสันติสุข

กล่าวโดยสรุป การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล 2 คน นั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความพอใจและยินยอมพร้อมกับการแลกเปลี่ยนหรือในหลายโอกาสที่ต่างฝ่ายต่างตอบแทนกัน ในบางครั้งก็เป็นในลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน

6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น

6.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

“หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 72 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง บุคคลซึ่งไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปใช้สิทธิได้ย่อมได้รับสิทธิหรือเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งและอำนาจการความสะดวกในการไปเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

6.2 ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง

6.2.1 “ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง สถาบันที่ห้ามมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้ใด ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2546 ได้แก่ แม่สขิด สุหร่า ศาลเจ้า โรงเจ โบสถ์พราหมณ์ โบสถ์คริสต์ สำนัก สถาบันปฏิบัติธรรม สหกรณ์ กองทุนสงเคราะห์ ชุมชน ชมรม สโมสร กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ กลุ่มการเมือง กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ กลุ่มบุคคลที่รวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน”

6.2.2 “ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง วิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2551 ข้อ 6 ในการหาเสียงเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการหรืออาศัยผู้ใดกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้ง ให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการ ดังนี้

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด เช่น งานวันเกิด งานบวช งานโกนจุก งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่งานบุญ งานเทศกาล งานขึ้นปีใหม่ หรืองานศพ เป็นต้น

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด มัสยิด สุเหร่า ศาลเจ้า โรงเจ โบสถ์คริสต์ โบสถ์พราหมณ์สำนักปฏิบัติธรรม สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ สหกรณ์กองทุนสงเคราะห์ ชุมชน ชมรมสโมสร หรือ สถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศ เช่น การบริจาคเงิน การประมูลทรัพย์สิน หรือ สิ่งของในงานกุศลต่างๆ เป็นต้น

(3) โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ รวมทั้งการแสดงและการละเล่นอื่นๆ

(4) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(5) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใสร้ายด้วยความเท็จหรือจงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด เช่น การปราศรัยด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง เป็นต้น

ข้อ 7 ในการหาเสียงเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการหรืออาศัยผู้ใดกระทำการ แจกจ่ายเอกสารเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งด้วยวิธีการวางหรือ โปรยในที่สาธารณะ ”

6.3 พระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 (แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 2 พ.ศ.2546)

หมวด 4 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา 33 บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1. มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี

2. มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง

3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันเลือกตั้ง

4. คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

มาตรา 37 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุตามมาตรา 35 วรรคหนึ่ง หรือ มาตรา 36 วรรคหนึ่ง ให้ผู้นั้นเสียสิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

2. สิทธิร้องคัดค้านการเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

3. สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

4. สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

5. สิทธิเข้าซื้อหรือขอให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าซื้อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น

6. สิทธิเข้าซื้อหรือขอให้ถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือ ผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

การเสียดสิทธิตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาตั้งแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจนถึงวันเลือกตั้งครั้งที่ผู้นั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

หมวด 6 ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งและวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง

มาตรา 57 เมื่อมีการประกาศให้มีการเลือกตั้งในกรณีอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่นหรือให้งดเว้นการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

1. จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ แก่ผู้ใด

2. ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ เงิน ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือ สถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

3. ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่างๆ

4. เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

5. หลอก บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใส่ร้าย หรือจูงใจให้เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด

มาตรา 58 ห้ามมิให้ผู้สมัครจัดยานพาหนะนำผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งเพื่อการเลือกตั้งหรือนำกลับจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้งหรือกลับจากที่เลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารหรือค่าจ้างซึ่งต้องเสียตามปกติ

ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง เพื่อจูงใจหรือควบคุมให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครผู้ใด

มาตรา 81 ห้ามมิให้ผู้ใดจ่าย แจก หรือ ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจมิให้ไปลงคะแนนเลือกตั้ง หรือ กระทำการใดๆ เพื่อมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา 82 ห้ามมิให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง หรือลงคะแนนไม่ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครใด

งานวิจัยของสถาบันทางการศึกษา

ที่ได้ศึกษาถึงลักษณะของการเลือกตั้ง เกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ การพึ่งพาอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ในการเลือกตั้งหลายท่านที่สำคัญ รวมทั้งงานวิจัย ที่เน้นการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ทรงยุทธ วิถีธรรมศักดิ์ (2552 : 73-74) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี

งานวิจัยได้สรุปผลพฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชน ว่า ประสบการณ์ในอดีตมีผลต่อแรงจูงใจของบุคคล ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมนุษย์ถ้าวิเคราะห์แล้วจะเห็นว่าได้รับอิทธิพลที่เป็นแรงจูงใจมาจากประสบการณ์ในอดีต และประสบการณ์ในด้านนี้จะกลายเป็นแรงจูงใจ ทางบวกที่ส่งผลเร้าให้มนุษย์มีความต้องการแสดงพฤติกรรมในทิศทางนั้นมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ ส่วนบุคคล การให้ทรัพย์สิน สิ่งของส่งผลพฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นน้อยมากแต่เป็นการทำสิทธิหน้าที่พลเมืองที่ดีและไม่เลือกผู้นำท้องถิ่นที่ให้เงิน ส่วนบุคลิกภาพของผู้นำท้องถิ่นคือต้องมีความเชื่อมั่นและกระตือรือร้นมากที่สุดและนิสัยของผู้นำท้องถิ่นต้องมีคุณธรรมในการบริหารงาน การมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้นำที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเลือกผู้นำท้องถิ่น ต้องมีความสามารถ มีความรู้ในการบริหารงานตามแผนงาน ระเบียบและกฎหมาย รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด

ในขณะที่ เสรี โกมลเปลิน (2541) ศึกษาเรื่อง การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยมีสมมุติฐานว่าเงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับต่างๆ กัน ทั้งทางด้านชีวิตความเป็นอยู่และความผูกพันกับตัวผู้สมัคร จนถือได้ว่าเงินเป็นเหตุผลสำคัญในการลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดคนหนึ่ง และ ไปเลือกตั้งโดยคำนึงถึงเงินเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย

ผลการศึกษาวิจัย ยืนยันสมมุติฐานบางส่วน กล่าวคือ มีการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งโดยใช้ทั้งในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง การใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่ถูกต้องนั้น เป็นการใช้จ่ายผ่านญาติและคนใกล้ชิดที่ไว้วางใจเท่านั้น มิได้มีการจัดตั้งหรือใช้จ่ายผ่านห้วคะแนนเช่นเดียวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้ส่งผล

กระทบในทางลบต่อการพัฒนาการทางการเมืองของไทย เนื่องจากการปลุกฝังค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางเลือกตั้งในระดับอื่น ๆ ต่อไป

ธงชัย พิมพ์สกุล (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541 : 6) ศึกษาปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ได้ให้ข้อสังเกตว่า การซื้อเสียงในการเลือกตั้งของจังหวัดชลบุรี มีรูปธรรมชัดเจนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2526 และมีเรื่องราวของอิทธิพลอำนาจเถื่อนจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น ก่อตัวให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่อยู่ในอาณาเขตที่ได้รับเลือกตั้ง โดยหวังผลประโยชน์ที่ตามมา นั่นคือ การอำนวยความสะดวกในการแสวงหาผลประโยชน์ในท้องถิ่นให้กับกลุ่มผู้มีอิทธิพล ในลักษณะเป็นกลุ่มหาผลประโยชน์ที่มีนักการเมืองหนุนหลัง ถึงแม้จะมีนักการเมืองจากหลายพรรคมาลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่การกระทำอันเป็นการทุจริตต่อการเลือกตั้งทุกรูปแบบนั้น จะมีมาจากผู้สมัครของกลุ่มผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นเท่านั้น ที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ทางราชการของจังหวัดชลบุรีก็พร้อมจะรู้เห็นเป็นใจกับอำนาจเถื่อนดังกล่าวอย่างเปิดเผยทั้งนี้เพราะ อำนาจเงินตราของกลุ่มอิทธิพลที่เป็นตัวหลัก ก่อให้เกิดกลุ่มอิทธิพลมีอำนาจมากในทางลบ ขณะเดียวกันกลุ่มอิทธิพลก็พยายามสร้างบารมีในทางบวกให้เกิดควบคู่กันไปโดยมีต่อประชาชนทุกหมู่เหล่าเป็นเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อหวังผลให้กลุ่มชนที่ได้รับความช่วยเหลือเกื้อกูลจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลตกอยู่ในภาวะเป็นหนี้บุญคุณแล้วกลายเป็นเครื่องมือให้กลุ่มอิทธิพลใช้ประโยชน์ในทางลบต่อไป

กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ต่างตกอยู่ในสถานะผู้เป็นหนี้บุญคุณ และอยู่ในอำนาจของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นแทบทั้งสิ้นเนื่องจากการให้การเกื้อหนุนด้านการเงินจากผู้มีอิทธิพลที่ทำตัวเป็นเจ้าของ มีบารมีอย่างยิ่งต่อกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น อันเป็นบ่อเกิดของบุญคุณ ผู้มีอิทธิพลจึงอยู่ในฐานะที่ผู้มีพระคุณที่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นจะต้องตอบแทนบุญคุณและผู้ช่วยเหลือก็หวังประโยชน์ตอบแทนจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลเพื่อสร้างตัวเองให้มีชื่อเสียงต่อไป จึงมีลักษณะต่างแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน

ด้วยปัจจัยดังกล่าว ธงชัย พิมพ์สกุล (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541 : 7) จึงได้ชี้ให้เห็นว่าการซื้อเสียง ซื้อประชาชนของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มาจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล จึงมีประสิทธิภาพประสิทธิผลดีมาก และแน่นอนเพราะเงินของกลุ่มดังกล่าวมีอำนาจในตัว เนื่องจากผู้ซื้อก็มีอำนาจเงินที่ซื้อก็มีอำนาจ และเงินของกลุ่มผู้ที่ไม่มียุทธิพล ย่อมไม่มีอำนาจในตัวหรือชาวบ้านเรียกว่า “เงินไม่มียาง” เพราะไม่มีใครเกรงกลัวแม้จะรับเงินไปแล้วก็ตาม

ข้อเท็จจริงในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้สมัครแต่ละคนต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ยิ่งถ้าต้องการได้รับชัยชนะหรือเป็นเขตที่มีการแข่งขันสูงแล้ว ค่าใช้จ่ายจะสูงมาก ค่าใช้จ่ายต่างๆ

บางครั้งอาจมองเห็นได้ชัดเจน หรือไม่อาจมองเห็นได้ เช่น ค่าใช้จ่ายในงานสังคม เพื่อสร้างบารมีของตน เช่นงานมงคลสมรส งานบวช งานทอดผ้าป่า และค่าใช้จ่ายแนวทงนี้ในวันจะสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากผู้สมัครมีแนวโน้มต้องหาทางประชาสัมพันธ์หรือโฆษณาด้วยตนเอง ด้วยเทคนิคใหม่ๆ หรือวิธีการหาเสียงแบบใหม่ เพื่อไม่ให้ซ้ำกับคู่แข่งและเพื่อให้คะแนนมากขึ้น ในขณะที่ผู้สมัครบางคนยอมเสียค่าใช้จ่ายเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในเขตเลือกตั้ง เช่น สร้างหรือซ่อมแซมวัด โรงเรียน สะพานซึ่งเชื่อว่ก็เป็นอีกวิธีที่จำเป็นวิธีหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ นั่นคือ ค่าใช้จ่ายในหาเสียงเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อระบอบประชาธิปไตย ขาดความเท่าเทียมกันในเรื่อง โอกาสที่จะเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้นำทางการเมือง

การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการเมืองในระดับชาติ หรือมีอิทธิพลต่อกันในกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่ง สมบัติ จันทรวงศ์ (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2541 : 9) ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การที่ผู้สมัครเป็นส.ส. จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์โยงใยกับนักการเมืองในระดับท้องถิ่นเพราะ โดยสถานภาพผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ย่อมจะถูกดึงตัวเข้ามาช่วยในการหาเสียงเลือกตั้งยิ่งถ้าผู้นำที่มีบารมี อิทธิพล ตลอดจนฐานะทางการเงินมั่นคงมักจะเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ

การเลือกตั้ง ที่มีการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมืองมีเพิ่มสูงขึ้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องพยายามทุกวิถีทางในการให้ได้มาซึ่งตำแหน่งทางการเมืองนั้นๆ และวิถีทางหนึ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้ง ทั้งในวิถีทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง

การใช้จ่ายเงินในวิถีทางที่ไม่ถูกต้องนี้คือ การซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยเงิน หรือวัตถุอันเป็นอมิสสินจ้างต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นการให้สินบนประชาชน เป็นเครื่องจูงใจ หรือผูกพันให้ประชาชนเลือกตน และประชาชนบางส่วนก็ไปลงคะแนนให้ เพราะต้องการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ดังกล่าวซึ่ง การเลือกตั้งที่แท้จริง ตามหลักการในระบอบประชาชนจะต้องไม่มีการทุจริตคดโกงในการเลือกตั้งด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม ส่งผลให้การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาก้าวไกลไปได้เท่าที่ควร

วิธีการจ่ายเงินซื้อเสียง เศรษฐพร คูศิริพิทักษ์ (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน 2531: 41-43) ได้แบ่งวิธีการจ่ายเงินซื้อเสียง ไว้ดังนี้

1. วิธีซื้อเสียงโดยแจกผ่านหัวคะแนน ซึ่งผู้สมัครจัดส่งอาสาสมัครหรือหัวคะแนนนำเงินมาจ่ายให้หัวคะแนน หรือหัวคะแนนมารับเงินจากผู้สมัคร หรือผู้อำนวยการเลือกตั้งด้วยตนเอง และเป็นเงินซื้อเสียงที่อยู่ในความควบคุมของหัวคะแนน และ เงินที่ผู้สมัครจ่ายให้กับหัวคะแนนเป็นค่าดำเนินการค่าจ้าง ค่าแรงงาน ฯลฯ ตามอัตราส่วนที่ตกลงกัน

2. วิธีซื้อเสียงโดยไม่ผ่านหัวคะแนน เป็นวิธีการจ่ายเงินโดยตรงระหว่างผู้สมัครถึงประชาชนซึ่งเชื่อว่าจะทำให้เกิดฐานคะแนนเสียงที่มั่นคง โดยต้องระมัดระวังมากที่สุด

3. วิธีซื้อเสียงแบบใต้ดิน หรือ โดยใช้อำนาจอิทธิพลช่วยเหลือ การณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยใช้อำนาจอิทธิพล หรือ อำนาจ ช่วยในการหาเสียง เช่น อาศัย อำนาจของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการใช้หัวคะแนนที่เป็นบุคลากรของรัฐด้วย และส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่แอ่งชิงหรือพื้นที่คู่แข่งขันที่มีอิทธิพลและมีฐานคะแนนเสียงที่แน่นอนหา

ชนิดการซื้อเสียง แบ่งได้ดังนี้

1. การซื้อเสียงด้วยเงินสด
2. การซื้อเสียงด้วยระบบเช็คล่วงหน้า
3. การซื้อเสียงโดยซื้อบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อเก็บและตัดคะแนนคู่แข่งและลงคะแนนเสียงแล้วค่อยคืนให้เจ้าของบัตร

4. การซื้อเสียงโดยซื้อกรรมการในหน่วยเลือกตั้ง โดยกรรมการจะทราบว่าใครบ้างที่ใช้สิทธิ ใครบ้างที่ยังเหลืออยู่ และจะนำบัตรเลือกตั้งที่เหลือมาหาหมายเลขที่ตนสนับสนุนแล้วนำไปหย่อนใส่หีบเลือกตั้ง

ข้อมูลการตัดสินใจเลือก

1. ในกรณีที่ผู้สมัครหลายคนต่างทุ่มซื้อเสียงในชุมชนหมู่บ้าน และประชาชนรับเงินเหล่านี้ไว้แล้ว การตัดสินใจว่าเลือกผู้สมัครหมายเลขใด ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับจัดการของหัวคะแนนหรือ หัวหน้าครอบครัว หากเขตเลือกตั้งนี้ไม่มีปัจจัยที่แสดงออกถึงอิทธิพล อำนาจ โดยหลักการทั่วไปจะใช้วิธีการแบ่งเฉลี่ยคะแนนให้ทั่วถึงทุกคน

2. ในกรณีที่ผู้สมัครเป็นที่เคารพชื่นชมจากประชาชนในเขตเลือกตั้ง หรือมีสายสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างสนิทแนบแน่น หรือได้รับการรับรองจากผู้มีอิทธิพลการดำเนินผลก็ง่ายขึ้น

3. ในบางพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านเล็กๆที่อยู่ห่างไกล ผู้สมัครส่วนใหญ่อาจเข้าไปติดต่อซื้อเสียงไม่ครบตามจำนวนบุคคลที่ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้ง เงื่อนไขนี้ทำให้ประชาชนสามารถรับการติดต่อจากผู้สมัคร

เดชะ สิทธิสุทธิ (2541:30) ได้ศึกษาถึงการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการ การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองและการทำหน้าที่พรรคการเมืองของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีบทบาทในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองมากที่สุดคือหัวหน้ากลุ่ม โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว และ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับสมาชิกภายในกลุ่มและกลุ่มผู้สนับสนุนภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้ตนสามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามา

บริหารงานในท้องถิ่น หลังจากนั้นการบริหารงานจะมีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มผู้สนับสนุนกลุ่มและพวกพ้องของตนมากกว่าการทำหน้าที่เป็นพรรคการเมืองในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ในการสร้างอำนาจทางการเมือง อาศัยทรัพยากรทางการเมือง ที่สำคัญ ได้แก่ สิทธิอำนาจทรัพยากรทางวัตถุ และ ทรัพยากรที่มีใช้วัตถุ

ทรัพยากรทางวัตถุ ถือเป็นทรัพยากรทางการเมือง ที่ชนชั้นนำใช้อำนาจจะมีและมียิ่งกว่าคนอื่นและจะทำการแลกเปลี่ยน หรือ ประโยชน์ที่จะนำมาสู่ตนเองเดียวกันชนชั้นนำจะให้ประโยชน์อันเป็นประโยชน์ที่เห็นได้ชัดและสามารถให้ต่อผู้ที่ยอมทำตามได้อย่างทันทีทันใดในลักษณะการตอบโต้ได้ และประโยชน์ที่มีลักษณะเป็นวัตถุที่ตอบสนองความต้องการได้

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรทางการเมืองที่ตนมีอยู่ เช่น เงิน ทอง ชื่อเสียง และสื่อต่างๆ เป็นต้น เพื่อที่จะเปลี่ยนเป็นคะแนนเสียงให้ได้ โดยวิธีการที่นำมาใช้ก็มีทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายและเมื่อได้เข้ามามีอำนาจทางการเมืองแล้วก็จำเป็นต้องใช้อำนาจทางการเมืองของตนแสวงหาทรัพยากรทางการเมืองโดยคอร์รัปชันเพื่อทดแทนทรัพยากรที่ได้ใช้ไปในการเลือกตั้งและเพื่อเตรียมไว้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ลักษณะเช่นนี้จึงเกิดขึ้นและกลายเป็นวงจรอยู่คู่กับการเมืองไทยมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาของ เดชะ สิทธิสุทธิ ทราบข้อค้นพบที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. กระบวนการในการสร้างฐานอำนาจยังคงมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ได้แก่

2.1 การให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์สมาชิกภายในกลุ่ม

2.2 การให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์กับภายในกลุ่มผู้รับเหมา ข้าราชการส่วนท้องถิ่นนักการเมือง คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่

2.3 การเป็นเจ้าของข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น ความมีอิทธิพล และการได้รับการสนับสนุนจากคนในท้องถิ่น และมีความสัมพันธ์กับข้าราชการในท้องถิ่น ตลอดจนบรรดานักธุรกิจชาวบ้าน ซึ่งเป็นฐานคะแนนเสียงที่สำคัญต่อการเลือกตั้งในแต่ละครั้งและไม่ใช่ว่าเรื่องของการบีบบังคับ แต่จะเป็นเรื่องของผลประโยชน์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์รวมถึงการตอบแทนบุญคุณและการแสดงน้ำใจต่อกันจะมีหัวคะแนนที่เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก กลุ่ม ประชาชน

3. บทบาทของกลุ่มในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น แสดงออกอย่างชัดเจนโดยพยายามที่จะหาคะแนนเสียงอยู่ตลอดเวลาและทำหน้าที่คล้ายคลึงกับพรรคการเมือง มีการรวมตัวกัน โดยที่อำนาจสั่งการต่างๆ อยู่ที่ตัวบุคคลที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม สมาชิกกลุ่มลงพบปะและ

ดูแลความเดือดร้อนและรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนอยู่ตลอดเวลาโดยการเข้าถึงประชาชนทุกคน โดยแบ่งเขตกันรับผิดชอบ

4. การก่อตัวของกลุ่ม อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวของสมาชิกกับหัวหน้ากลุ่มเป็นประเด็นสำคัญ และผลประโยชน์ระหว่างหัวหน้ากลุ่มกับสมาชิกกลุ่มภายใต้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์

5. วัตถุประสงค์ในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น เพื่อปกป้องและช่วยส่งเสริมผลประโยชน์ มีพฤติกรรมการแบ่งสรรผลประโยชน์ โดยการอุปถัมภ์ แบ่งปันส่วนแบ่งต่างๆ ให้สมาชิกกลุ่มหรือผู้ที่มีอิทธิพลตลอดจนผู้ที่ให้การสนับสนุนคอยเชื้อเหลือหัวหน้ากลุ่ม

6. การรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น พบความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับเหมาและสมาชิกบางคน หรือข้าราชการมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดกับผู้รับเหมา

กลุ่มการเมืองท้องถิ่นกับการเมืองท้องถิ่น พบว่า ระบบอุปถัมภ์ยังคงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งและแนบแน่น ประกอบกับความสัมพันธ์ของการเมืองกับผลประโยชน์ยังคงเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด และ มีความรู้เกี่ยวกับการสร้างผลงานในท้องถิ่นด้วย จึงไม่ยากที่จะหาประโยชน์และสร้างผลประโยชน์ให้กับท้องถิ่นในขณะเดียวกัน เพราะผลตอบแทนที่ได้รับนั้นคือศักยภาพในการสร้างฐานอำนาจไม่ว่าวิธีการที่จะสร้างฐานอำนาจจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ ยังยืนยันข้อค้นพบว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีการทุจริตการเลือกตั้ง และมีการใช้เงินซื้อเสียงกันอย่างมาก และในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้สนับสนุนกลุ่มการเมือง และ ในท้องถิ่นมีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยกลุ่มการเมือง เพียงกลุ่มเดียวเป็นระยะเวลาที่ยาวนานและผิดกฎหมาย มีการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองทั้งที่ชอบด้วยกฎหมายและผิดกฎหมาย มีการเจรจาและต่อรอง ผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมืองด้วยกัน

รัชนี คล้ายนาค (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล ภายหลังจากการเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งโดยตรง ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งในลักษณะต่างๆ ได้อย่างไร และมีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกผู้สมัครของประชาชน

ซึ่งการศึกษาดังกล่าว มีสมมุติฐานว่า ระบบการเลือกตั้งโดยตรงจะส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ผลจากการศึกษาชิ้นนี้สมมุติฐานบางส่วน กล่าวคือ ระบบการเลือกตั้งโดยตรงได้กระตุ้นความสนใจให้ประชาชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่างๆ ในการสนทนากับการเมืองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น แต่การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่เพิ่มสูงขึ้นกลับพบว่ามีปัญหาเรื่องการซื้อเสียงมาก โดยเฉพาะในกลุ่มของประชาชนที่มีรายได้น้อย ขณะที่การเข้ามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สมัครพรรคหาเสียงส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มหัวคะแนนผู้สมัคร กลุ่มเครือญาติและเพื่อนพ้องที่ใกล้ชิดของผู้สมัครและเป็นการช่วยเหลือในลักษณะที่มีเงินเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนตอบแทน

งานวิจัย ยังได้ทราบปัญหาในเรื่องการซื้อเสียง ซึ่งมีการใช้เงินซื้อเสียงมากที่สุด มีทั้งการซื้อเสียงตำแหน่งสมาชิก และ นายกเทศมนตรี ควบคู่กันผ่านทางระบบหัวคะแนน โดยกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชนที่มีรายได้น้อย มีความรู้ต่ำ มีการ บล็อกหัวคะแนน และ เกทับ

อาจกล่าวได้ว่า เงิน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการจูงใจให้ลงคะแนนเสียง

เพียงกมล มานะรัตน์ (2547) ทำการศึกษาการเมืองเรื่อง การเลือกตั้งศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลนครเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2547 พบว่า

1. การจัดตั้งองค์กรหาเสียง วิธีการ-ยุทธวิธี และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งหัวคะแนน และประชาชนส่วนใหญ่ เป็นเรื่องความสัมพันธ์ส่วนบุคคลในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ โดยมีผลประโยชน์เป็นตัวเชื่อมทั้งสามฝ่ายเข้าด้วยกัน แต่ในอีกส่วนหนึ่งได้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครฯ หัวคะแนน และ ประชาชนโดยไม่ได้เป็นเรื่องของความสัมพันธ์บุคคล ทั้งสามฝ่ายมิได้มีความสัมพันธ์ส่วนตัวใดๆ ระหว่างกัน

2. กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกส่งผลให้กระบวนการเลือกตั้ง โดยเฉพาะกระบวนการรณรงค์หาเสียงที่ไม่สุจริตต่างๆ ให้แบบยลซับซ้อนมากขึ้นจนกฎหมายไม่สามารถเอาผิดได้ ส่วนในแง่บวก คือ เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกของเทศบาลที่นโยบายได้เข้ามามีบทบาทในการรณรงค์หาเสียงในฐานะส่วนประกอบสำคัญที่มีผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้งควบคู่ไปกับการใช้กลยุทธ์การหาเสียงด้วยวิธีการเดิมๆ

พฤติกรรมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยในหลายๆด้าน เช่น วัฒนธรรมทางการเมือง ค่านิยมทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ และค่านิยมทางสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องของความกตัญญู กตเวทิต์ ค่านิยมเกี่ยวกับความมีน้ำใจกว้างขวางและใจนักเลงค่านิยมเกี่ยวกับการแจกสิ่งของในลักษณะของทาน ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้จากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งของไทย จะมีรูปแบบและวิธีในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองและค่านิยมของสังคมไทย เช่น การหาเสียงโดยใช้ระบบหัวคะแนน การแจกสิ่งของ หรือการซื้อเสียง และมักพบว่า ผู้ที่ชนะการเลือกตั้งมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย เป็นผู้ที่สามารถใช้ความเหลื่อมล้ำทาง

เศรษฐกิจ-สังคม และยังเป็นผู้ที่สามารถสร้างอำนาจและอิทธิพลโดยอาศัยโครงสร้างทางสังคมที่เน้นการพึ่งพาอาศัยกัน และสามารถนำเอาสิ่งเหล่านี้ไปปรับใช้กับการหาเสียงของตนได้อย่างเหมาะสม

จากปัจจัยดังกล่าว จึงส่งผลให้การเลือกตั้งทั่วไปของไทยเต็มไปด้วยปัญหามากมาย โดยเฉพาะในช่วงของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเช่น ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง การใช้อิทธิพล การใช้กลวิธีที่ทุจริตต่างๆของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือ การระดมคนไปเลือกตั้ง

การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย และเป็น การปกครองที่ใกล้ชิด เกี่ยวพันกับชีวิตความเป็นอยู่และผลประโยชน์ของประชาชนโดยตรง ปรากฏการณ์ทุจริตการเลือกตั้งยังคงมีให้เห็น สิ่งต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นยังห่างไกลจากการเมืองที่มีความโปร่งใส ซึ่งมีให้เห็นในหน่วยการปกครองท้องถิ่นในทุกรูปแบบ

ประทีติ สัตยุต (2549) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองแบบใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีตัวร้อนขมิ้น

มีวัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนความเป็นมาของเงินผันและแนวคิดฟอซุนอุปถัมภ์และ ศึกษาถึงแนวโน้มผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นและกลุ่มผลักดันทางการเมือง

จากการศึกษาพบว่า ตัวร้อนขมิ้น ในจังหวัด จำนวน 53 จังหวัดทั่วประเทศ มี กระบวนการดำเนินงานในรูปของมาตรการงบประมาณในระยะสั้น ซึ่งได้รับการผลักดันโดย นักการเมืองจากส่วนกลางและมีลักษณะเป็นการใช้กลไกงบประมาณที่ไม่เป็นทางการเพื่อเชื่อมโยง ผู้นำรัฐบาลเข้ากับประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง โดยเป็นการกระทำที่ได้รับการเอื้อประโยชน์โดย ทิศนคติของสังคมไทยที่มีต่อลักษณะทางสังคมของผู้นำ กลไกอำนาจรัฐ การทำงานสื่อประชานิยม และมีผลต่อการลดบทบาทของกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่น รวมทั้งกดดันให้กลุ่มผลักดันทางการเมือง ในท้องถิ่นได้เกิดการยึดโยงเข้ากับเครือข่ายอุปถัมภ์ทางการเมืองในระดับภาค

การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยังได้กลายเป็นปัจจัยทางการเมืองที่สำคัญ ในการเข้าช่วงชิงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มต่างๆ เพราะเครือข่ายและแควดวงของระบบ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในท้องถิ่น นั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นฐานคะแนน เสียงสำหรับนักการเมืองได้ และแสวงหาประโยชน์ให้กับพรรคพวก และสร้างเงื่อนไขในการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับหน่วยการเมืองจากภายนอกโดย อาจจะอุปถัมภ์ในรูปของเงินสด โครงการงบประมาณหรือ การช่วยเหลือด้านต่างๆ สำหรับผลตอบแทนที่ได้ เช่น คะแนนเสียง การ สนับสนุนทางการเมืองความจงรักภักดี

สุรเดช ครองแก้ว (2550) ได้ศึกษารูปแบบและวิธีการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ศึกษากรณีเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก

ซึ่งงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบและวิธีการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (2) ศึกษาผลของการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีต่อการเมืองในเขตเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก (3) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผลการวิจัยพบว่า (1) ในเขตเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก รูปแบบและวิธีการซื้อเสียงเลือกตั้งมักกระทำในสองลักษณะ ได้แก่ รูปแบบทางตรง ได้แก่ การแจกเงินและสิ่งของผ่านหัวคะแนน และรูปแบบทางอ้อม ได้แก่ การบริจาคเงินผ่านองค์กรต่างๆ เช่น โรงเรียน วัด โดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (2) ผลของการซื้อเสียงเลือกตั้งที่มีต่อการเมืองในเขตเทศบาลตำบลพบพระจังหวัดตาก พบว่า ผลที่เกิดจากการใช้เงินซื้อเสียงมิได้เป็นการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น การสร้างค่านิยมในเรื่องการซื้อเสียงเป็นบ่อเกิดความเห็นแก่ตัวของคนและการเห็นเงินสำคัญกว่าระบอบประชาธิปไตย ส่วนผลที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคมพบว่า มีการแบ่งฝ่ายทางการเมืองมีการทะเลาะกันระหว่างเครือญาติในทางการเมืองในเขตเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก และมีการโจมตีคู่แข่งทางการเมือง (3) การแก้ไขปัญหาคือการซื้อเสียงเลือกตั้งควรมีการปรับปรุงกฎหมายโดยเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำผิดให้หนักขึ้นเพื่อให้การเลือกตั้งบริสุทธิ์ยุติธรรม รณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงผลเสียของการซื้อเสียงเพื่อสร้างมิติใหม่ทางการเมืองและปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักการใช้อำนาจของตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

วิธีการใช้เงินในการเลือกตั้ง ในกรณี โรคร้อยเอ็ด พบว่า เงินที่ใช้จ่ายในการหาเสียงส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเงินวงเงินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งนอกจากจะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดตั้งองค์กรในการหาเสียงเลือกตั้งและวิธีการหาเสียง การใช้เงินซื้อเสียงยังเป็นอีกค่าใช้จ่ายและทุบเงินซื้อเสียงในเขตที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีคะแนนนิยมน้อย มีเวลาจำกัด และมุ่งไปซื้อเสียงสู่กลุ่มเป้าหมายที่ชอบนอนหลับทับสิทธิ์และมีการศึกษาน้อย

บทบาทของเงินกับการเลือกตั้ง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งตามที่กฎหมายบัญญัติเงินทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในหมู่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมากขึ้นทุกที

ในกระบวนการซื้อเสียงมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันอยู่ 4 ประการ คือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตัวแทนผู้สมัครหรืออีกนัยหนึ่งคือหัวคะแนน ผู้ลงคะแนนเสียง และ เงิน หรือผลประโยชน์ต่างๆ องค์ประกอบดังกล่าวมีความสำคัญเท่าๆ กันจะขาดความต่อเนื่องอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ เพราะจะทำให้กระบวนการซื้อเสียงได้ผลน้อย

รูปแบบการซื้อเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ รูปแบบการซื้อเสียงทางตรง และรูปแบบการซื้อเสียงทางอ้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการซื้อเสียงทางตรง อาจกระทำได้โดย การซื้อคะแนนเสียงผ่าน กำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน การซื้อเสียงโดยผ่านหัวหน้าคะแนน การซื้อคะแนนเสียงโดยอามิสสินจ้างและคำมั่นสัญญา ต่างๆ การซื้อบัตรประจำตัวประชาชน

รูปแบบการซื้อเสียงทางอ้อม เป็นวิธีการที่ซับซ้อน ได้แก่ การจัดหาหรือนำพาคนไป ลงคะแนนเสียงในวันเลือกตั้ง การแจกสิ่งของและการสร้างสาธารณประโยชน์ การสร้าง สาธารณประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนน การบริจาคเงินผ่านองค์กรหรือบุคคล

กล่าวโดยสรุป การซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ ในการระดมเสียงมาสนับสนุน เพื่อให้ตนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง จุดประสงค์หลักของการซื้อ เสียงคือการใช้จ่ายเงินรูปแบบต่างๆ ผ่านระบบหัวหน้าคะแนนเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียง การซื้อ คะแนนเสียงมักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่โครงสร้างทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ส่วนตัวและหรือ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ประชาชนยึดมั่นในค่านิยมที่เอื้อต่อการซื้อเสียง เช่น ความเกรงใจ ความ เคารพในผู้อาวุโสและผู้มีอำนาจ ยึดถือวัตถุมากกว่าจิตใจ

14. ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดชลบุรีและอำเภอบ้านบึง

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย หรือ ริมฝั่งทะเลด้าน ตะวันออกของอ่าวไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 12 องศา 30 ลิปดา 13 องศา 34 ลิปดาเหนือ และเส้นแวง ที่ 100 องศา 45 ลิปดา ถึง 101 องศา 45 ลิปดาตะวันออก มีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ 1 ไปทางทิศ ตะวันออก ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3 สาย บางนา-ตราด ประมาณ 81 กิโลเมตร เนื้อที่ รวมทั้งจังหวัด ประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,726,875 ไร่ การปกครองแบ่งออกเป็น 11 อำเภอ 92 ตำบล 677 หมู่บ้านและ การปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้งหมด 99 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่งเทศบาลเมือง 8 แห่ง เทศบาลตำบล 19 แห่ง องค์การบริหาร ส่วนตำบล 70 แห่งและ มีการปกครองรูปแบบพิเศษ 1 แห่ง ได้แก่ เมืองพัทยา

ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศแบบมรสุมเขตร้อน โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุกในช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งในช่วงเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ แต่เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีทำเลที่ตั้งติดทะเล ดังนั้นสภาพภูมิอากาศจึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

จังหวัดชลบุรีมีจุดเด่นในด้านการคมนาคมขนส่ง ที่มีระบบการคมนาคมการขนส่ง ทั้งถึงและสะดวกในทุกด้าน และมีโครงการพัฒนาลินค้าจากท่าเรือน้ำลึกสัดหีบท่าเรือน้ำลึกและ

นิคมอุตสาหกรรมที่แหลมฉบัง และขนส่งสินค้าจากท่าเรือน้ำลึกนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีสนามบินอู่ตะเภา ซึ่งเป็นสนามบินพาณิชย์แห่งหนึ่งของประเทศ และในด้านการท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อ มีสถานที่ท่องเที่ยว ดากอากาศและสถานที่บันเทิงครบวงจร

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบ้านบึง

" บ้านบึง " เริ่มแรกเดิมที เป็นชื่อวัดบึงล่างหรือวัดไร่บ้านบึงที่ปัจจุบันนี้รู้จักกันในนาม " วัดบึงบวรสถิต " ซึ่งถือว่าเป็น แหล่งชุมชนดั้งเดิมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2462 จวบจนเวลาผ่านไปล่วงเลย มาถึงปี พ.ศ. 2464 อำเภอบ้านบึงจึงได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอบ้านบึงและจัดสร้างที่ว่าการอำเภอบ้านบึงขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2481

สภาพทั่วไปของอำเภอบ้านบึง

โดยทั่วไปนั้นในพื้นที่บ้านบึงจะมีลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับเนินเขาชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพาะปลูกมันสำปะหลัง ทำนาและทำไร่สิ่งที่เกิดตามมาจึงกลายเป็นเรื่องของธุรกิจการค้าน้ำตาลซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากการเกษตรกรรมในพื้นที่ทำการเพาะปลูกนั่นเอง เมื่อกิจการการค้าเริ่มเกิดขึ้นในพื้นที่ การค้าขายอื่นๆจึงเกิดตามมาทำให้เมืองบ้านบึงเริ่ม แปรสภาพเป็นเมืองที่มีการค้าขายมากขึ้นประกอบกับมีการอพยพถิ่นฐานเข้ามาของชนชาวลาวและชาวจีนเพิ่มขึ้นมากขึ้น ชุมชนบ้านบึงจึงเริ่มขยายตัวกลายเป็นเมืองบ้านบึงนั่นเอง

อำเภอบ้านบึง ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัดชลบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบ้านทองและอำเภอนนทบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอหนองใหญ่และอำเภอสรรพยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอสรรพยาและอำเภอเมืองชลบุรี

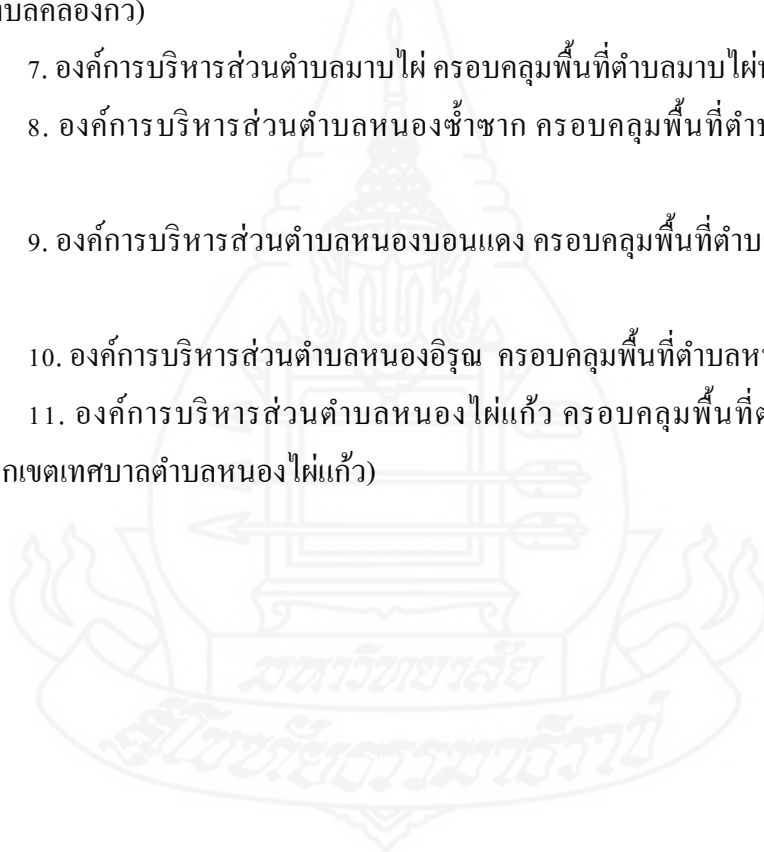
อำเภอบ้านบึงแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 8 ตำบล 52 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ตำบลบ้านบึง ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน
2. ตำบลคลองก้ว ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน
3. ตำบลมาบไฟ ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน
4. ตำบลหนองซำซาก ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน
5. ตำบลหนองบอนแดง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน
6. ตำบลหนองซาก ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน
7. ตำบลหนองอิฐ ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน
8. ตำบลหนองไผ่แก้ว ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน

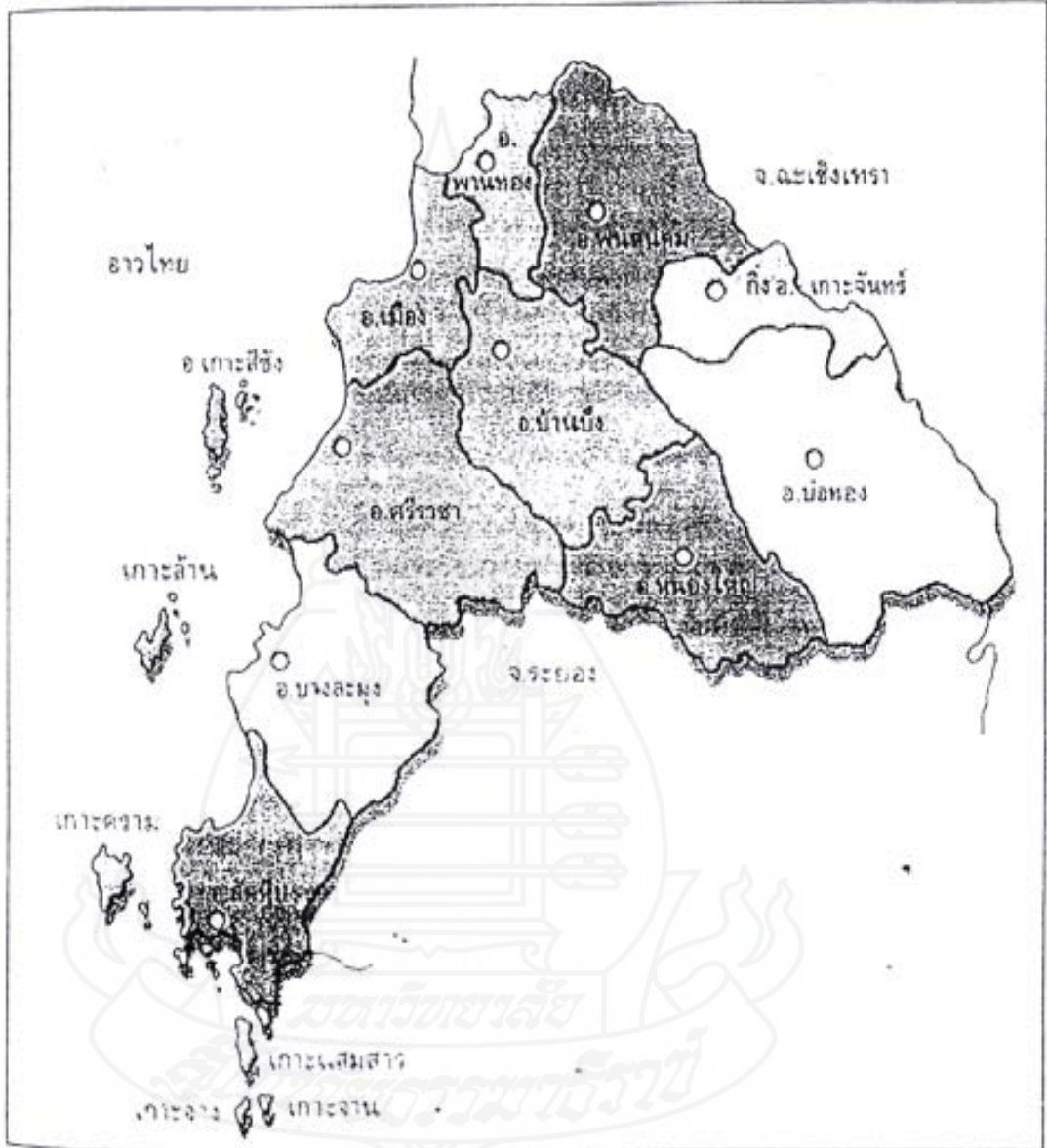
การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอบ้านบึงประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลเมืองบ้านบึง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบ้านบึง
2. เทศบาลตำบลหนองไผ่แก้ว ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลหนองไผ่แก้ว
3. เทศบาลตำบลหัวคูญแจ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลคลองกิ้ว
4. เทศบาลตำบลหนองซาก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองซากทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านบึง(เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง)
6. องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกิ้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองกิ้ว(เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลคลองกิ้ว)
7. องค์การบริหารส่วนตำบลมาบไผ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมาบไผ่ทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองซ้าซาก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองซ้าซากทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองบอนแดงทั้งตำบล
10. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอิรุณ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองอิรุณทั้งตำบล
11. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองไผ่แก้ว (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลหนองไผ่แก้ว)

แผนที่แสดงอาณาเขต และที่ตั้ง
อำเภอบ้านมิ่ง

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตและที่ตั้งอำเภอบ้านมิ่ง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ประชากรวิจัยและกลุ่มตัวอย่างในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ประธานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น และ หัวหน้าแผนก โดยทำการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนเงื่อนไข ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น และปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรวิจัย

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้ประชากรวิจัยในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ประธานชุมชนและหัวหน้าแผนก โดยได้กำหนดประชากรวิจัย จำนวน 45 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

ข้อสังเกต เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่ขอสัมภาษณ์พบว่า การให้ข้อมูลจะไม่ละเอียดและค่อนข้างที่จะระงับการให้ข้อมูลจากจำนวน 45 คน ซึ่งจากการสังเกตแล้วพบว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรเนื่องเพราะการระงับการให้สัมภาษณ์ที่จะเกิดผลกระทบในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างประชากรวิจัย

โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้คือ

1. กลุ่มตัวอย่างจาก กำนันในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรีจำนวน 4 คน โดยมาจากพื้นที่ตำบลหนองบอนแดง ตำบลมาบไผ่ ตำบลหนองซำซาก ตำบลบ้านบึง เหตุผลในการเลือกกำนันเป็นประชากรวิจัยในครั้งนี้ เพราะว่าบุคคลเหล่านี้มีส่วนสำคัญ ในการดูแลการเลือกตั้งใน

ท้องถิ่น และนักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเข้าไปขอความช่วยเหลือในการหาคะแนนเสียงเลือกตั้งอีกทาง

2. กลุ่มตัวอย่างจาก ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน ซึ่งประกอบด้วย บ้านบึงกระโดน บ้านป่าแดง บ้านท่อใหญ่ บ้านหนองน้ำเขียว บ้านมาบคล้า บ้านมาบลำบิด บ้านหนองบอนแดง บ้านเขาดิน บ้านเขื่อน้อย บ้านบึง

เหตุผลในการเลือกผู้ใหญ่บ้าน เป็นประชากรวิชัย ก็เพราะประชากรกลุ่มนี้ก็มีความสำคัญในการเลือกตั้ง เป็นผู้อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มักจะเข้าไปขอความช่วยเหลือในลำดับต้นๆ อีกทั้งเป็นผู้ที่คลุกคลีอยู่ใกล้กับประชาชนมากที่สุด

ข้อสังเกต เนื่องจากเมื่อพยายามจะติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านให้ครบจำนวน แต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีภารกิจเร่งด่วนอย่างไม่สามารถอยู่ให้ข้อมูลได้ แต่ก็ได้ปรับเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ให้ใกล้เคียงคือการเป็นผู้นำในพื้นที่แทนบางส่วน

3. กลุ่มตัวอย่างจาก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 11 คน ประกอบด้วย

3.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นจากเทศบาลได้แก่ นายกเทศมนตรี จำนวน 4 คน ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลเมืองบ้านบึง เทศบาลตำบลหนองซาก เทศบาลตำบลหัวกุญแจ และเทศบาลตำบลหนองไผ่แก้ว

3.2 ผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 7 คน ซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอิฐณ องค์การบริหารส่วนตำบลมาบไผ่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองซ้าซาก และ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว

เหตุผลในการเลือกประชากรวิชัยกลุ่มนี้ ก็เพราะว่าเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสัมพันธ์กับการเลือกตั้ง และเป็นกลุ่มที่มีความต้องการที่จะชนะเข้ามาทำการบริหารท้องถิ่นมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีทุนทางการเมืองสูงซึ่งจะเข้ามาบริหารงาน

ข้อสังเกต เนื่องจากผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แล้วพบว่า มีองค์การบริหารส่วนตำบลคลองกิ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่แก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอิฐณ จะจัดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จึงได้ใช้ประชากรกลุ่มตัวอย่างของเทศบาลเมืองบ้านบึงแทนในบางส่วน

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างประชากรวิจัย

ประเภทประชากรวิจัย	จำนวนตัวอย่าง
1.กำนัน	4 คน
2.ผู้ใหญ่บ้าน	10 คน
3.ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกฯ	11 คน
4.ประธานชุมชน	10 คน
5.หัวหน้าแผนก	10 คน

4. กลุ่มตัวอย่างจาก ประธานชุมชน จำนวน 10 คน

เหตุผลในการเลือกประชากรวิจัยกลุ่มนี้ ก็เพราะว่าเป็นกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่และประชาชนในชุมชนได้ทำการคัดเลือกมาเป็นผู้นำ ซึ่งมีความเชื่อโดยพื้นฐานว่าจะเป็นผู้ชักนำ หรือ โน้มน้าวให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้

ตารางที่ 3.2 รายชื่อกลุ่มตัวอย่างประธานชุมชน

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล /อายุ(ปี)	ชุมชน / อายุ (ปี)	อาชีพ	การศึกษา
1	นายสุทีป กุศล / 69 ปี	หนองปลาไหล	รับจ้างทั่วไป	มัธยมศึกษาปีที่ 3
2	นายปรีชา รุจิราธรรม / 49 ปี	หนองโคลน	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรี
3	นางสุวรรณมา กิจจาหาญ / 56 ปี	เมืองจันท	ค้าขาย	มัธยมศึกษาปีที่ 6
4	นายภูตะวัน ฤทธิศักดิ์	หนองบอนแดง	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาโท
5	นางดวงใจ ยะทั้ง / 38 ปี	ตะวันออก	ดีเจ/รับจ้าง	มัธยมศึกษาปีที่ 6
6	นายทยอย พนมมรรค / 69 ปี	วัดบึงบน	พ่อบ้าน	มัธยมศึกษาปีที่ 3
7	นางสุพิชฌาย์ ทรัพย์อรรณ / 42 ปี	แสนรัก	แม่บ้าน	มัธยมศึกษาปีที่ 6
8	นายสุคนธ์ อวูธนาค / 64 ปี	กลองยาว	พ่อบ้าน	มัธยมศึกษาปีที่ 3
9	นายนริศ หงษา / 47 ปี	หนองปลาไหล 2	รับจ้าง	ประถมศึกษาปีที่ 7
10	นายวันชัย จิงจรัสทรัพย์	ทมจ.ชลบุรี	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรี

5. หัวคะแนน จำนวน 10 คน

เหตุผลในการเลือกประชากรวิจัยกลุ่มนี้ ก็เพราะว่าเป็นกลุ่มที่สามารถลงพื้นที่แบบเชิงลึกในการช่วยหาเสียงแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและเป็นผู้ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าหาก่อนอันดับต้นๆ

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลหัวคะแนน

ลำดับ	หัวคะแนน/อายุ (ปี)	พื้นที่	อาชีพ	การศึกษา
1	นายประสิทธิ์ ศิริตรัย / 67 ปี	บ้านบึง	ธุรกิจส่วนตัว	ปริญญาตรี
2	นายสมศักดิ์ แจ่มจรัส / 50 ปี	บ้านบึง	รับจ้างทั่วไป	ประถมศึกษาปีที่ 6
2	นายฟรุ๊ก (นามสมมุติ) / 27 ปี	คลองแก้ว	รับจ้างทั่วไป	มัธยมศึกษาปีที่ 3
4	นายศุ่ย (นามสมมุติ) / 29 ปี	มาบไผ่	รับจ้างทั่วไป	ปริญญาตรี
5	นายวิทย์ (นามสมมุติ) / 27 ปี	หนองอิรุณ	รับจ้างทั่วไป	ปวส.
6	นายทัน (นามสมมุติ) / 24 ปี	หนองซาก	ค้าขาย	มัธยมศึกษาปีที่ 3
7	นายวุฒิ (นามสมมุติ) / 27 ปี	หนองบอนแดง	นักศึกษา	ปริญญาตรี
8	นายเอก (นามสมมุติ) / 27 ปี	หนองไผ่แก้ว	รับจ้างทั่วไป	ปริญญาตรี
9	นายวสันต์ แจ่มจรัส / 27 ปี	บ้านบึง	รับจ้างทั่วไป	ปวส.
10	นางสาวปภัศสร สิทธิโชติชูชัย / 26 ปี	บ้านบึง	ค้าขาย	ปริญญาตรี

ข้อสังเกตเพิ่มเติม สรุปได้ว่า ประชากรวิจัย ที่นำมาเป็นข้อมูลในงานวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สัมผัสหรือเกี่ยวข้องกับกาเลือกตั้ง รู้เห็นกระบวนการต่างๆในการเลือกตั้ง เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อประชากรวิจัยผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านผู้วิจัยจะไม่นำชื่อมาอ้างนามบุคคล แต่จะใช้นามเรียกเป็นรหัส แทน โดยกลุ่มที่สมัครรับเลือกตั้ง (ทั้ง ได้รับเลือก/ไม่ได้รับเลือก) เป็นรหัส นาย ก นาย ข นาย ค นาย ง นาย จ นาย ฉ นาย ช โดยนำคำสัมภาษณ์ของประชากรวิจัยมาเสนอในผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ครบถ้วนทุกประเด็นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

รหัสที่แทนกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน และหัวคะแนน ให้แทนด้วยผู้มีสิทธิ คนที่ 1 , ผู้มีสิทธิคนที่ 2, ..., ซึ่งผู้มีสิทธิทุกคนให้สัมภาษณ์ก่อนข้างระมัดระวังการเปิดเผยชื่อผู้ที่ถูกพาดพิง ต่อผู้วิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับประชากรวิจัย เงื่อนไขข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อีกทั้งปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1 วิธีดำเนินการวิจัย

2.1.1 กำหนดประเด็นในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการวิจัยไว้ 3 ประเด็น ดังนี้

1) ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยสัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ว่ามีขั้นตอนในการทำงานอย่างไร

2) ศึกษาเงื่อนไข ข้อตกลง ที่ทำการตกลงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยสัมภาษณ์ในประเด็นว่ามีเงื่อนไข หรือ ข้อตกลงอะไรบ้างที่เป็นเหตุให้ยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่ายได้ประสบผลสำเร็จ

3) ปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง สัมภาษณ์ในประเด็นเรื่อง ปัญหา อุปสรรค ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่จะศึกษาวิเคราะห์ มีการทดสอบเครื่องมือวิจัยหรือแบบสัมภาษณ์กับประชาชน ที่มีใช้กลุ่มประชากรวิจัย และ ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

2.1.1 ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และในช่วงที่ทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์หากพบข้อบกพร่องก็ปรับแก้ไขตามเหตุการณ์เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่งานวิจัยและเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์

2.1.2 จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และความเที่ยงตรง โดยการจัดทำคำสัมภาษณ์เบื้องต้น และนำเรียนอาจารย์ที่ปรึกษาเบื้องต้น ก่อนจะส่งตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเลือกตั้ง จำนวน 3 คน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พร้อมทำการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำ โดยเฉพาะในช่วงของการลงเก็บข้อมูล การสังเกตการณ์ การใช้คำพูดในการสัมภาษณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม

2.1.3 ทดสอบเครื่องมือ เพื่อความน่าเชื่อถือ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดลองใช้สัมภาษณ์กับประชากรนอกเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

2.1.4 ถ้าพบปัญหาข้อแก้ไขเกี่ยวกับเครื่องมือสัมภาษณ์ก็ปรับปรุงแก้ไขเครื่องวิจัย ตามผลการทดสอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ความเห็นชอบอีกครั้ง

2.1.5 เนื่องจากผู้วิจัยอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษา จึงพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลในลักษณะกว้าง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง จากการสังเกตก่อนข้างจะชัดเจนว่ามีผลกระทบผิดกฎหมายในระหว่างการเลือกตั้ง และก่อนการเลือกตั้ง 60 วัน ส่วนใหญ่ทุกกลุ่มการเมืองจะเข้าใจชัดเจนถึงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สามารถที่จะแจกสิ่งของเพื่อทำการประชาสัมพันธ์กลุ่มการเมืองได้อย่างไม่ผิดกฎหมายก่อนการเลือกตั้ง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูล และ สัมภาษณ์ประชากรวิจัย โดยแบ่งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

3.1 การสำรวจข้อมูล โดยทำการสำรวจข้อมูลเอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และศึกษา

3.2 ทำการสัมภาษณ์ประชากรวิจัยที่กำหนดไว้ สัมภาษณ์ประชากรวิจัย จำนวน 45 คนในเรื่องของขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชากร วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ โดยแยกประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ในเรื่อง

- 1.1 ทูนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วย เงิน สิ่งของ คำสัญญา ฯลฯ
- 1.2 วิธีการหาเสียงเลือกตั้ง
- 1.3 การวางพื้นฐานทางการเมืองในพื้นที่ของผู้สมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่น

2. ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยวิเคราะห์ในเรื่อง

- 2.1 ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (ตรวจสอบผู้สมัครฯ/ นโยบาย)
- 2.2 การติดตามข่าวสารทางการเมือง
- 2.3 ความสัมพันธ์กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือ หัวหน้าคน
- 2.4 การตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยวิเคราะห์ในเรื่อง

3.1 วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางตรง
- การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางอ้อม

3.2 กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- เจื่อนใจข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการ

เลือกตั้ง

3.3 ผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 ฝ่าย

- สิ่งที่ได้รับสมัครเลือกตั้งได้รับจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
- สิ่งที่มีสิทธิเลือกตั้งได้รับจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
- ผลลัพธ์ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

4. ความสัมพันธ์ในสังคมไทย ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์ จารีตประเพณี วัฒนธรรม

ท้องถิ่น

5. ระยะเวลาและขั้นตอนในการดำเนินงาน

ห้วงเวลาในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษาวิจัยประมาณ 24 เดือน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ขั้นตอนของการขออนุญาตทำงานวิจัย โครงร่าง จนถึงปัจจุบัน โดยมีแผนการดำเนินงานตามตาราง ดังต่อไปนี้

5.1 แผนการดำเนินงานวิจัย

1. วันที่นำเสนอโครงการวิจัย วันที่ 15 ธันวาคม 2552
2. ขั้นตอนการศึกษาวิจัย
  - 2.1 แก้ไขเอกสารงานวิจัย ช่วงระหว่าง 1 มกราคม - มีนาคม 2553
  - 2.2 ปรับปรุงงานวิจัย บทที่ 1 และ บทที่ 2 ช่วงระหว่าง เมษายน - ตุลาคม 2553
  - 2.3 ปรับปรุงงานวิจัย บทที่ 3 และ เครื่องมือวิจัย พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ 2554
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ ช่วงระหว่าง กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2554
4. เก็บข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ช่วงระหว่าง 15 ธันวาคม 2553 ถึง ปัจจุบัน
5. วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน ช่วงระหว่าง เมษายน 2554
6. จัดพิมพ์และเสนอผลงานการวิจัยต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พฤษภาคม

2554

5.2 งบประมาณรายจ่าย

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการวิจัยประมาณ 30,000 บาท มีรายละเอียดดังนี้

1. ค่าถ่ายเอกสาร
2. ค่าตอบแทนผู้ช่วยเหลืองานวิจัย ได้แก่ ค่าของขวัญสำหรับตอบแทนผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ และ ผู้ช่วยเหลือให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วง
3. ค่าจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 2 เจาะลึกข้อตกลงเกี่ยวกับแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่าง

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น

ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. การศึกษาในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.1 ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เงิน ผู้สนับสนุน โครงการ/นโยบาย และ คำมั่นสัญญา การช่วยเหลือเกื้อกูล ผลงาน (ในรายที่เคยเป็นผู้บริหารหรือสมาชิกอปท.) จะเห็นว่าทุนเหล่านี้ก็คือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในการเลือกตั้งท้องถิ่นนั่นเอง

ผู้วิจัยพบว่า สิ่งของผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้แจกจ่ายให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนที่จะประกาศให้มีการเลือกตั้งที่โดดเด่นเช่น กระเป๋าถือ หรือ เสื้อผ้า ที่มีโลโก้ชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง

1.2 วิธีการหาเสียง ลงพื้นที่หาเสียงโดยตรง และ หัวคะแนน ลูกน้อง ได้แก่ ผู้สนับสนุนทีมการเมือง แจกแผ่นพับ การปราศรัยหาเสียงในที่สาธารณะ

ผู้วิจัยพบว่า ก่อนที่จะประกาศให้มีการเลือกตั้ง กลุ่มการเมืองท้องถิ่นก็ได้ทำการหาเสียงกับหน่วยงานภาครัฐเช่น ที่สำนักงานเทศบาลฯ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล หรือตามชุมชน หมู่บ้านแล้ว และแจกสิ่งของด้วย

การกระทำดังกล่าวถือว่าไม่ผิดกฎหมายการเลือกตั้ง ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งเรื่องวิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งฯ เพราะยังไม่ประกาศให้มีการเลือกตั้ง หรือยังไม่เข้าสู่ห้วงการเลือกตั้ง หากแต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างเกื้อกูลกันและกัน

1.3 การวางพื้นฐานทางการเมือง ด้วยการพบปะประชาชน ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการให้ประชาชนได้ทราบผลงานที่เป็นการพัฒนาส่วนรวม ทั้งด้านสังคมและผู้ด้อยโอกาส

ผู้วิจัยพบว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่ ที่พยายามสร้างมูลค่าให้กับตัวเอง โดยการอาสาเป็น ผู้นำในพิธีทางศาสนาที่วัด หรือแม้แต่การเข้าร่วมกิจกรรมที่สำคัญต่างๆ ในท้องถิ่น ทั้งนี้โดยไม่มีเงินค่าตอบแทนให้แต่เป็นการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนและเรียกคะแนนเสียง อีกวิธีหนึ่ง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 10 คน สามารถนำมาประมวลผลภาพรวม ตัวอย่างการสัมภาษณ์ที่มีความเห็นว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยนำไปให้เอง หรือ ฝากคนสนิทใกล้ชิดเอาไปให้ (หัวคะแนน) รวมทั้งมีการติดต่อกับหัวคะแนน หรือ ประธานชุมชน กรรมการชุมชน นำบัญชีรายชื่อไปปรับเงินที่บ้านของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อนำไปแจกจ่ายให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่สนับสนุนกลุ่มตนเอง

การกระทำดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าโอกาสที่จะแจ้งเรื่องการทำความผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งฯ ทำได้ยาก เนื่องจากเป็นการกระทำที่สมยอมกันโดยมีทัศนคติของความเชื่อถือต่อกันและความสัมพันธ์กันส่วนตัว จึงไม่มีการร้องเรียนการทำความผิดของทั้งสองฝ่ายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบได้

ข้อมูลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลที่คล้ายกันว่า ส่วนใหญ่ทุน ก็จะเป็น เงิน และผู้สนับสนุน ที่ถือว่าสำคัญ ในส่วนของการวางพื้นฐานทางการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่การให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนในพื้นที่ ซึ่งบางครั้งเป็นนโยบายต่อเนื่อง และทำอย่างต่อเนื่อง ส่วนผู้ที่ช่วยเหลือให้การเลือกตั้งเป็นไปแบบชนะและมีประสิทธิภาพเหนือคู่แข่งได้แก่

ประชาชนชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้า และ กลุ่มผู้สนับสนุน ซึ่งล้วนมีความสำคัญเท่ากันหมด

ผู้วิจัยพบว่า ประชาชนชุมชนในแต่ละชุมชนมีความสำคัญอย่างมาก และเป็นบุคคลที่กลุ่มการเมืองเข้าพบและตรวจสอบฐานคะแนนเสียงภายใต้ความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือพึ่งพิงกันมา และประชาชนชุมชน หรือ คณะกรรมการชุมชนก็มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีการกำหนดผลประโยชน์ทั้งให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้ที่จะช่วยเหลือกลุ่มการเมืองของตน โดยมีการเรียกให้กรรมการชุมชนหรือประชาชนชุมชน หัวหน้าคนกลางไปปรับเงินที่บ้านของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ไม่มีความสลับซับซ้อนมาก แต่อาศัยความไว้นื้อเชื่อใจ ความสัมพันธ์ส่วนตัว และทำการแลกเปลี่ยนกันแบบง่ายๆ มีทั้งการให้โดยตรงและโดยผ่านคนกลางหรือหัวหน้า

สำหรับผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับการตอบแทน ประกอบด้วย เงินสิ่งของค้ำประกันสัญญา และ คะแนนที่ทำให้ชนะคู่แข่ง การพัฒนาโครงการในพื้นที่ (ถนน ไฟฟ้า ฯลฯ)

เงิน ยังคงเป็นปัจจัยในการแลกเปลี่ยนที่สำคัญ ผู้วิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ติดต่อให้ประชาชนชุมชนหรือกรรมการชุมชนเข้าไปพบที่บ้านและมอบเงินให้ เพื่อนำไปแจกให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อ

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะทำการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และวางแผนในการลงพื้นที่เพื่อหาเสียงของทีมงาน โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละเขตพื้นที่ ที่ชัดเจน ง่ายต่อการหาเสียงและควบคุมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการหาเสียง มีการวางแผนกลยุทธ์ เทคนิคและการจัดการอย่างมืออาชีพ เช่น มีการจ้างอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่ชำนาญการทำการวิจัย ทำโพลล์ สํารวจฐานเสียงให้กับกลุ่มของตนเองดังตัวอย่างการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 เป็นอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลและความเห็นว่า “การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกิดขึ้นจริง และเห็นว่ามีผลสำคัญต่อผลการเลือกตั้ง (การชนะการเลือกตั้ง)” โดยมีลำดับขั้นตอน หรือเทคนิค ดังนี้

1. ขอคัดรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จากสำนักงานเทศบาลฯ หรืออำเภอ เพื่อตรวจสอบดูรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่ามีจำนวนที่แน่นอนเท่าไร และทำการแบ่งสรรรายชื่อผู้มีสิทธิออกในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ให้กับหัวหน้า คนใกล้ชิด ได้สำรวจและดำเนินการหาเสียงเบื้องต้น

2. จ้างอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยจัดทำโพลล์ โดยได้ดำเนินการ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบฐานเสียงของกลุ่ม โดยจัดแบ่งการทำเป็น 2 ครั้งคือ

ครั้งแรก ทำก่อนจัดให้มีการเลือกตั้ง เพื่อทดสอบว่ากลุ่มการเมืองของตนมีจุดอ่อนจุดแข็ง หรือมีข้อเสียเปรียบอย่างไร จากนั้นก็นำข้อมูลมาพิจารณา อีกทั้งยังสามารถประเมินคู่แข่งได้เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สำคัญ ว่ามีจำนวนคะแนนเสียง ประมาณเท่าไร? โกล้เคียงกับที่ตั้งประมาณการไว้หรือไม่ โดยมีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ ประกอบพิจารณาเทียบเคียง

ครั้งที่สอง ทำก่อนเลือกตั้งสักประมาณ 1 อาทิตย์ เพื่อตรวจสอบฐานคะแนนเสียงอีกครั้งว่าตรงจุด หรือพื้นที่ไหนที่ฐานเสียงเราไม่แน่นอน ก็จะได้นำผลที่ได้ไปประเมินสถานการณ์หาวิธีที่จะดำเนินการให้ฝ่ายตนได้เปรียบ (การจ่ายเงินให้กับผู้มีสิทธิฯ)

3. ขั้นตอนการแลกเปลี่ยน มีทั้งการจ่ายโดยตรงโดยผู้สมัครฯ เอง และ จ่ายผ่านคนกลาง/หัวคะแนนโดยวิธีตกลงไว้ ซึ่งไม่มีความสลับซับซ้อน เช่น

3.1 จ่ายก่อนการเลือกตั้ง

3.1.1 จ่ายตรง ได้แก่ การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ลงพื้นที่พบปะ โดยมีผู้นำชุมชนหรือหัวคะแนนในพื้นที่ พาไปและจ่ายด้วยตนเองพร้อมแนะนำตัวและพร้อมผู้สมัครท่านอื่นด้วย ซึ่งในการจ่ายตรงนี้ จะทราบรายชื่อแล้วจากการที่ได้สำรวจตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3.1.2 จ่ายผ่านคนกลาง แต่ส่วนใหญ่ จะไม่มาก เพราะเกรงว่าหัวคะแนนหรือคนกลาง ที่บางทีอาจจะมีการยกยอกไว้ด้วย นั่นคือ จ่ายไม่ครบจำนวนผู้มีสิทธิฯ ที่นับไว้ แต่ก็มีเทคนิคบอกคนกลาง (หัวคะแนน) ว่าถ้าชนะการเลือกตั้งจะมีค่าตอบแทนเพิ่มอีกรอบ (เช่น พาไปเที่ยวทัศนศึกษาดูงาน หรือ จัดอบรมให้กับคณะกรรมการชุมชน ชมรมต่างๆ)

สำหรับการจ่ายผ่านคนกลางนี้ ส่วนใหญ่จะจ่ายผ่านประธานชุมชนหรือกรรมการชุมชน โดยให้นำบัญชีรายชื่อไปรับเงินแล้วนำเงินมาแจกจ่ายผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อไป

3.2 จ่ายหลังการชนะการเลือกตั้ง ซึ่งในการจ่ายหลังชนะการเลือกตั้ง ก็มีเงื่อนไขของการจ่าย ซึ่งจะจ่ายมาก ถ้าได้ยกทีม (เพิ่มโบนัส) และ จ่ายไม่มาก ตามสัดส่วนถ้าไม่ชนะยกทีม

3.2.1 ลงพื้นที่จ่ายเอง และพร้อมขอบคุณ สานสัมพันธ์การทำงานร่วมกัน

3.2.2 จ่ายผ่านคนกลาง ซึ่งเป็นคนที่คอยประสานไว้แต่เบื้องต้นอยู่แล้ว

ผู้ให้สัมภาษณ์คนเดิม ได้เล่ารายละเอียดให้เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยว่า “กลุ่มของผม ทำการจ่ายก่อนการเลือกตั้ง โดยจ่ายด้วยตัวเอง และจ่ายผ่านคนกลาง และจ่ายหลังการชนะเลือกตั้งโดยจะจ่ายมากขึ้น ถ้าชนะเลือกตั้งแบบยกทีม” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28-29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

จากการสังเกตในพื้นที่ที่ผู้วิจัยพบว่าทางกลุ่มการเมืองได้ลงหาเสียงก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้งในท้องถิ่น โดยมีการหาเสียงในสถานที่ราชการและมอบกระเป๋าและนามบัตรให้กับพนักงาน ข้าราชการและลูกจ้าง ของหน่วยงานรัฐ ซึ่งตามหลักกฎหมายการเลือกตั้งถือว่ากระทำได้ เพราะตราบเท่าที่ยังไม่ประกาศจัดให้มีการเลือกตั้ง

สำหรับวิธีการหาเสียง ข้อมูลที่ได้ทราบก็มีทั้งการหาเสียงทางตรง มีการปราศรัยใหญ่ และย่อยมีการตั้งวงแชร์ร่วมกิจกรรม โดยใช้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมส่วนตัว และมีการรวบรวมสมาชิกเข้าร่วมงาน ดังเช่น ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 ได้เล่าถึง กระบวนการในการหาเสียงไว้ ดังนี้

การหาเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วยรูปแบบหาเสียง 3 รูปแบบ

1. การหาเสียงทางตรง โดยมี 2 หรือ 3 ช่วงเวลาที่เข้าพบโดยตรง

การพบครั้งแรก ได้แก่ การเดินพบปะกับชาวบ้านโดยตัวเองและกลุ่มทีมงาน เป็นการเดินเคาะประตูบ้าน แนะนำตัว และผู้สมัครท่านอื่นๆ พร้อมกับชูนโยบายหาเสียง ที่จะทำให้กับทางชุมชน ชาวบ้านและ แจกแผ่นพับที่มีเบอร์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และก่อนหน้านั้น ได้แจกกระเป๋าซึ่งมีสัญลักษณ์ชื่อและทีมงาน เสื้อของกลุ่ม (ก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง) และเน้นย้ำว่าจะมาพบอีกครั้งหนึ่ง

การพบครั้งที่สอง ได้แก่ การดำเนินการทักทายปราศรัย ถามถึงปัญหา ความต้องการ และคำมั่นสัญญาถ้าชนะการเลือกตั้งจะทำผลงานอะไรบ้าง เป็นการรับปากเบื้องต้น พร้อมกับสินน้ำใจ (ของใช้ส่วนตัว และเงินจำนวนหนึ่ง) ซึ่งในการหาเสียงครั้งล่าสุดมีการใช้เงินเพิ่มมากขึ้น

2. การปราศรัยใหญ่ และ ย่อย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วหัวคะแนน ลูกทีมจะเกณฑ์คนเข้ามา นั่งฟังพร้อมกับ กลุ่มการเมืองก็จะ โชว์ผลงาน ตามนโยบายหลักๆ ที่ได้พิมพ์ประชาสัมพันธ์ และเดินทักทายผู้เข้าฟังทุกคน โดยมีการแบ่งและช่วยเหลือกันในทีม ซึ่งขั้นตอนนี้ ก็มีการแจกสินน้ำใจ ค่าน้ำชา รวมทั้งค่าน้ำมันรถ แต่เป็นการจ่ายแบบมีขั้นตอนและเทคนิค

ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “การหาเสียง ลงพบปะประชาชนตามชุมชน และมีการปราศรัยใหญ่แบบทีมในสถานที่จัดให้ ที่ลานวัฒนธรรม”(สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 -29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลว่า “ในการปูพื้นฐานทางการเมือง ก่อนการเลือกตั้งก็ได้ลงพื้นที่ พุดคุย ให้ความช่วยเหลือประชาชน”

“ วิธีการหาเสียง ได้จัดตั้งทีมหาเสียง มีหัวคะแนนก็คนใกล้ชิด คนที่ประชาชนรู้จักเช่น อดีตสมาชิกสภาอบต. ผู้ใหญ่บ้าน ขอคัดบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และนำมาคัดแยกแบ่งเป็นพื้นที่ที่เราเป็นต่อ และพื้นที่ของกลุ่มแข่ง ในส่วนหลังจะยังไม่ค่อยเจาะลึก และลงพื้นที่หาเสียงโดยตรง

คือพาทีมงานลงเคาะประตูทุกบ้าน โขวันโยบาย และผลงานเก่าๆที่เคยทำ” (สัมภาษณ์นาย ช ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

3. การตั้งวงแชร์ หรือ รวมกลุ่มกิจกรรม เช่น ชมรมช่างเสริมสวย ก็ตั้งเป็นวงแชร์ช่างเสริมสวย ชมรมช่างเสริมสวย ชมรมแอโรบิค ก็ตั้งเป็นวงแชร์แอโรบิค โดยมีจุดประสงค์เพื่อพบปะสังสรรค์ มีทานอาหารร่วมกันในบางครั้ง จัดทัศนศึกษาดูงาน มีจัดงานวันเกิดให้สมาชิกในกลุ่มชมรม และเพื่อกระชับความสัมพันธ์ตลอดเวลา มีแจกรางวัล หรือ เล่นเกมมอบของรางวัล

ในส่วนของการประชุมชมรม ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ให้การช่วยเหลือดูแลกันมาตลอด และในช่วงของการหาเสียงก็ดำเนินการกระชับความสัมพันธ์มากขึ้นกว่าปกติ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 1 ยังได้ให้ข้อมูล“ในส่วนของประธานชมรม ซึ่งเป็นคนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ซึ่งก็เป็นหนึ่งในฐานเสียงที่สำคัญ ทางกลุ่มของเราก็มีน้ำหล่อเลี้ยง และตอบแทนกันอยู่เสมอ นอกจากนั้น ยังมี เครือข่ายจักรยานยนต์รับจ้าง ที่สำคัญไม่แพ้กัน ก็ได้รับการดูแลจากเรา”

“จัดดำเนินการตั้งวงแชร์” เช่น แชร์กลุ่มเสริมสวย แชร์กลุ่มแอโรบิค แชร์กลุ่มสตรีตั้งวงแชร์ คือ หมายถึงการบริหารเงินก้อนหนึ่งในกลุ่มและนำดอกผลนั้นมาเป็นค่าใช้จ่ายในการพบปะสังสรรค์ กินเลี้ยงกันในกลุ่ม เพิ่มช่องทางความสัมพันธ์ส่วนตัวให้แน่นหนา (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 -29 กันยายน 2554 และ วันที่ 20 ตุลาคม 2554)

นอกจากนั้น กลุ่มว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ให้สัมภาษณ์ ยังได้ขอจดทะเบียนจัดตั้งวิฑูชมรม ถือว่าเป็นสื่อที่ทำให้ทีมได้เปรียบ ซึ่งก็มีมานานแล้ว มีการจัดรายการทั้งแนะนำผลงาน หรือ การกล่าวอวยพรวันเกิดให้กับคนในชมรมได้ทราบเกิดความประทับใจ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่จะอยู่ในใจของชาวบ้าน เช่นจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 1 ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “กลุ่มของเราได้จัดตั้งวิฑูชมรม นานแล้วเพื่อใช้ในการหาเสียง ประชาสัมพันธ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มมาตลอด มีทั้งมอบของขวัญในวันเกิดของชาวบ้านจับรางวัลและแจ้งข่าวทางการให้ประชาชนทราบขณะเดียวกันก็วิจารณ์ผู้บริหารกลุ่มอื่น”

“ในส่วนของการสัมพันธ์เครือข่ายท้องถิ่น กับ กำนันคนดังของเมืองชล ก็มีโอกาสดำเนินการและแลกเปลี่ยนทัศนคติ แต่ไม่เคยไปของบอุดหนุนในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับกลุ่มตน แต่ก็ได้ทราบว่ามีการของกลุ่มคู่แข่งได้ไปติดต่อบริษัท และขอความช่วยเหลือจาก กำนันคนดัง” และพร้อมกันนี้ได้ให้ข้อมูลว่า “ตนเห็นว่ากำนันคนนี้เป็นคนใจกว้างให้ความช่วยเหลือกับทุกคนแบบไม่ลำเอียง เมื่อถึงวันเกิดกลุ่มของตนก็นำกระเช้าดอกไม้เข้าร่วมอวยพร หรือเข้าเยี่ยมตามโอกาส

อำนวยความสะดวกซึ่งโดยลักษณะแล้ว เขาก็เหมาะสมกับที่ได้รับการชื่นชมยกย่องจากหลายๆฝ่าย ”
(สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ส่วนกลเม็ดในการจัดการเลือกตั้งที่สำคัญ ก็มีการย้ายคนเข้ามาในพื้นที่ เช่นจากการสัมภาษณ์ถึงขั้นตอนและพบว่า ประชาชนไม่เข้าใจกระบวนการหรือความเป็นประชาธิปไตย รวมทั้งไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “มีการรณรงค์หาเสียงก่อน โดยบอกกล่าวคนใกล้ชิดญาติ เพื่อนสนิทและดำเนินการ ตามลำดับ กล่าวคือ

1. ย้ายคนเข้ามาในพื้นที่
2. คู่พื้นที่ ที่คิดว่าเรามีฐานเสียงอ่อนหรือเป็นรองคู่ต่อสู้ ก็ให้หัวคะแนน หรือคนที่ไว้วางใจเข้าไปซื้อบัตรประชาชนเอาไปเก็บไว้ก่อน ก่อนที่จะถึงวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ให้นำมาคืนเจ้าของบัตร ซึ่งวิธีการนี้ ก็ให้คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งที่สนิทได้ตรวจสอบดูว่าบุคคลนี้ได้มาใช้สิทธิเลือกตั้งหรือยัง
3. มีการลงพื้นที่และนำของมอบให้ (มีแจกเงินบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นสิ่งของ) แต่ก็คิดว่า คงแพ้เพราะเงินไม่ถึง”

ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 2 ยังเล่าว่า “ ทีมของผมแพ้ ทุนที่สำคัญก็หนีไม่พ้น เงิน และยังมี เทคนิคด้วยการปล่อยข่าวทำลายคู่ต่อสู้ ส่วนของการหาเสียงก็ลงพื้นที่ด้วยตนเอง และก็ให้ทีมงานหัวคะแนนลงพื้นที่ช่วยอีกทาง ”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แน่นอน ในส่วนตรงนี้ มีการย้ายคนเข้ามาในพื้นที่ ก่อนจะมีการเลือกตั้งอยู่แล้วด้วย”

“มีบุคคล 2 กลุ่ม ที่สำคัญ 1.กลุ่มเลือกทีมเราประจำทุกครั้งอยู่แล้วที่มีการเลือกตั้ง และ 2.กลุ่มที่นานๆ ครั้ง ถึงจะมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งกลุ่มนี้มีผลต่อคะแนนความขัดแย้งทาง”
(สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ในบางพื้นที่ ที่มีความเข้มข้นของการเมืองท้องถิ่น เช่น ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดงพบว่า เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของทุกฝ่ายเป็นไปอย่างระมัดระวังคู่แข่งอีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังยึดติดกับผู้สมัครที่ตนเคารพนับถือ และมีบุญคุณ ถึงแม้จะมีผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยน (มีการจ่ายเงินหัวละ 1,000 บาท) ซึ่งจำนวนนี้ถือว่าน้อย เพราะในอนาคตอาจจะสูงกว่า 2,000 บาท ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอีก 2-3 เดือนข้างหน้าแต่การหาเสียงได้เริ่มต้นเรียบร้อยแล้วอย่างไม่เป็นทางการ ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกราย เล่าว่า “เงิน และ ผู้สนับสนุน มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะกลุ่มของสมาชิกอบต. ที่คอยสนับสนุนและเป็นฐานในการหาเสียงที่ดีเยี่ยม เพราะทุกคนอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนดังนั้นเราต้องมีใจให้เขาเสมอ”

“การวางพื้นฐานทางการเมือง ได้แก่ การช่วยเหลือชาวบ้านมาตลอดเวลา ลงพื้นที่ พบปะชาวบ้าน หรือแม่แต่เราก็ขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านเหมือนกัน”

“มีการจ่ายเงินผลประโยชน์แน่นอน สูงถึง 1,000 บาทต่อหัว แต่ในข้าราชการไม่มี”

นอกจากนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง รายดังกล่าวยังได้เล่าวิธีการจัดการช่วงเลือกตั้งว่า “มีการจัดตั้งทีมงาน จัดตั้งหัวคะแนน (อดีตสมาชิกอบต.) รวบรวมผู้กว้างขวางที่ชาวบ้านรู้จัก ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีการไป-มาหาสู่กันอยู่ก่อนการเลือกตั้ง จากนั้น ก็รวบรวมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ แบ่งตามเขต หมู่บ้านที่เราคุ้นเคย แต่ไม่ค่อยเจาะไปที่ พื้นที่ของกลุ่มแข่งขันมากหนักช่วงแรก โดยการลงพื้นที่หาเสียงด้วย ตนเองและทีมงาน เคาะประตูทุกบ้าน โห่ขวัญโยบาย ผลงานเก่าๆ และ โครงการที่จะจัดการแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านส่วนใหญ่ ก็เป็นถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา”

“ในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง งดการจัดเลี้ยงให้กับชาวบ้าน เพราะคู่แข่งขันก็จ้องเล่นงานถ้าหากเราทำผิดไปก็จะโดนส่วนใหญ่ก็กินในกลุ่มของตนเอง แต่เมื่อสำเร็จแล้วก็จัดเลี้ยงขอบคุณชาวบ้าน”

“เป็นสมาชิกอบต.และรองนายกอบต.มากกว่า 8 สมัยแล้ว ชาวบ้านรักผม”

“ยอมรับว่าการเมืองที่นี่เข้มข้นมาก มากกว่าทุกท้องถิ่นในเขตอำเภอ”

“ส่วนการย้ายคนนอกพื้นที่เข้ามาก่อนจัดการเลือกตั้งนั้นผมขอยืนยันไม่มี”

“ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ประมาณ 2 ล้านบาท ยังไม่รวมบริจาคต่างๆ” (สัมภาษณ์ นาย ช ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 3 เล่าว่า “ทุนที่ใช้สำคัญได้แก่ เงิน วิธีการหาเสียงก็มีสมาชิกเข้าร่วมงาน เดินหาเสียงตามปกติ ไม่มีการหาเสียงผ่านคนกลาง ทุกคนลงพื้นที่เหมือนกันช่วยกัน และก็มี การจัดการให้กลุ่มชุมชนที่สนิทกับเรา ช่วยหาเสียงอีกทาง แบบพึ่งพาอาศัยกัน”

“ส่วนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เชื่อว่ามิ ให้เงิน และมีฝากคนกลางไปให้แน่นอน” (สัมภาษณ์นาย ค ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.บ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 4 “การประชาสัมพันธ์ โฆษณา ค่าสมัครฯ ล้วนเป็นทุน ในส่วนตัวการวางพื้นฐานทางการเมือง ก็มีการณรงค์หาเสียงเรื่อยๆ”

“เชื่อว่า มีการแลกเปลี่ยน โดยการชักนำของผู้นำในท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลมาก” (สัมภาษณ์นาย ง ผู้สมัครสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายที่ 6 “ทุนที่ใช้ในการเลือกตั้ง ได้แก่ เงิน การจัดเลี้ยง และวิธีการหาเสียงก็ผ่านคนกลาง และพาทีมลงหาเสียงในพื้นที่ด้วย”

“ในฐานะอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผช.ผู้ใหญ่บ้านหญิง ก็มีความรู้สึกว่าการวางพื้นฐานทางการเมือง ได้แก่ สร้างผลงานตัวเองให้เป็นที่ประจักษ์ เน้นการช่วยเหลือสังคมออกงานบ่อยๆ เชิญผู้สูงอายุ รวมทั้งจัดสรรสวัสดิการของรัฐให้กับผู้ด้อยโอกาส”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เรื่องเงินสำคัญ ผ่านห้วคะแนน โดยเฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นห้วคะแนนที่สำคัญ” (สัมภาษณ์นาง ง ผู้ใหญ่บ้าน/อดีตผู้สมัครสมาชิกสภา อบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

2. การศึกษาในส่วนของกลุ่มตัวอย่างผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง

จากการศึกษาข้อมูลของผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ จะมีการติดตามประวัติผลงาน นโยบายในการหาเสียง และมีความสัมพันธ์ในทางเกื้อกูลกันอยู่แล้ว และทุกคนก็เชื่อว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนใหญ่ก็จะเกิดขึ้นในระหว่างหาเสียงเลือกตั้ง และในส่วนของการช่วยเหลืออุปถัมภ์กันนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่มีก่อนการเลือกตั้ง และก็พบหลังเลือกตั้งในบางกลุ่มตัวอย่าง และบางกลุ่มตัวอย่างก็มีการรับว่ามีทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างเลือกตั้ง และหลังเลือกตั้ง

จากการสังเกตในพื้นที่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ก็ให้ทัศนคติถือว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ และมอบบัญชีรายชื่อให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการชุมชนที่มีความสัมพันธ์กันเป็นพิเศษ เพื่อตรวจสอบว่าบัญชีรายชื่อบุคคลใดที่มีแนวโน้มเลือกกลุ่มของตนเองก็จะได้รับเงินตามจำนวนคนในครัวเรือนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งกรณีนี้จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถคำนวณฐานคะแนนเสียงเบื้องต้นได้อย่างใกล้เคียงความจริงและเตรียมพร้อมที่จะจัดทำกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตนเองมากขึ้น

ตัวอย่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 1 ให้สัมภาษณ์ว่า “ สนใจติดตามกระแสผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นรายตัวบุคคล โดยเฉพาะรู้จักเป็นการส่วนตัว ”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ซึ่งบางครั้งก็ลงมาพบตนด้วยตัวเองพร้อมทีมงาน และ ยังมีบางทีมที่มีห้วคะแนนมาพบแทน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม 1 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 2 “ติดตามนโยบาย ผลงาน และเห็นด้วยว่ามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ด้วยการให้เงิน การให้งานทำ และเป็นการลงมาพบด้วยตนเองพร้อมห้วคะแนนจากตน”(สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 3 “มีการติดตามเรื่องประวัติ ผลงาน และนโยบาย แต่จะเป็นนโยบายของผู้สมัคร เป็นเครื่องมือในการทำงานและพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์”

“และเชื่อว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ออกไปใช้สิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญ และเชื่อว่า เห็นว่าการเลือกตั้งมีประโยชน์ ประทับใจแนวนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

“การแลกเปลี่ยน เป็นไปได้ทั้งแบบทางตรง ได้แก่ การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง และการแลกเปลี่ยนแบบทางอ้อม ในเชิงอุปถัมภ์ การพึ่งพาอาศัยหลังจากผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือก”

“การแลกเปลี่ยน ตกลง สัญญาต่างๆ น่าจะทำก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งมีการสำรวจจากทะเบียนที่คัดลอกจากทางอำเภอแล้วจ่ายเงินตามจำนวนผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งในทะเบียนบ้าน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 4 “มีการติดตามเรื่องนโยบาย ประวัติ การศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะตำแหน่งของผู้บริหาร ในส่วนของการแลกเปลี่ยนในการเลือกตั้งท้องถิ่น มีให้แบบทางตรง คือ การซื้อเสียงโดยตรง ส่วนการแลกเปลี่ยนทางอ้อม คือ การสัญญาหรือรับปากว่าจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ เช่น การฝากเข้าทำงานในหน่วยงาน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.4 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 5 “มีการติดตามประวัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง แบบล้วงลึก ใจซื่อมือสะอาด ส่วนการตัดสินใจเลือก เพราะอยากลองของใหม่ และเน้นผลงานให้กับท้องถิ่น คนในพื้นที่”

“มีการแจกอาหาร (ข้าวสาร) และให้เงิน (500 บาท) ส่วนใหญ่ก็แจกเงิน และบางทีก็ผ่านทางหัวคะแนนในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.5 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 6 “มีติดตามเรื่องผลงานและนโยบายที่ผ่านมาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในส่วนตัวชอบต้องชอบผลงาน ชอบในตัวบุคคล ชอบในพรรคหรือทีม”

“ส่วนตัวแล้ว การแลกเปลี่ยนทางอ้อม เกิดทั้งก่อนเลือกตั้งและหลังเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.6 ชุมชนแสนรัก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอ.บ้านบึง เมื่อ ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 7 “มีการติดตามประวัติส่วนตัว ความรู้ความสามารถของผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคน ส่วนการตัดสินใจเลือก ดูที่ความสัมพันธ์ส่วนตัวช่วยเหลือกัน”

“มีการแลกเปลี่ยนแน่นอน เพราะเมื่อถึงช่วงเลือกตั้ง ตนจะถูกทาบทามให้ไปช่วยหาเสียงในการเลือกตั้งเสมอ เป็นหัวคะแนน เป็นลูกทีมคอยติดตามและลงหาชาวบ้านเองด้วย มีการติดต่อล่วงหน้าก่อนการเลือกตั้ง มีการแจกของ ในส่วนตนเองยังได้พิเศษ (เบี้ยขยัน) อีก

ทั้งยังได้ฝากบุตรชายของตนเข้าทำงานเป็นพนักงานจ้าง และช่วงหาเลี้ยงก็ได้เงินไว้ใช้สอยและดูแลลูกที่มคนอื่นๆ ด้วย” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม 7 หัวหน้าแผนกกลุ่มการเมืองบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 8 “มีการติดตามประวัติผลงาน คุณภาพพัฒนาคุณภาพชีวิตและ การศึกษา และตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีนโยบายตรงใจ และมีความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วย”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แน่นอน ซึ่งบางคนก็เอามาให้เอง และจากนั้น ก็ส่งคนมาหาเพื่อฝากตัวอีกครั้ง บางคนก็ให้หัวหน้าเอามาให้ก่อนวันเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.8 ชุมชนหนองโคลน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 9 “มีการติดตามประวัติ นโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสวัสดิการและตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นที่พึงในยามเดือดร้อน ช่วยแก้ไขปัญหาให้”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยมีการตกลงข้อแลกเปลี่ยนช่วงก่อนการเลือกตั้ง หากผลเป็นไปตามที่ต้องการก็ให้การแลกเปลี่ยน เช่น เงิน สิ่งของ หลังการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.9 ชุมชนแสนรัก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 10 “มีการติดตามนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเรื่องของนโยบายสาธารณะ วิสัยทัศน์ที่จะกระทำในอนาคต และ นโยบาย วิสัยทัศน์ ความชอบส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้สมัครฯและสิ่งจูงใจอื่นๆ มีผลต่อการลงคะแนนเสียง”

“อาจมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิดก่อนการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.10 ชุมชนหนองซำซาก ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ 23 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 11 “มีการติดตามประวัติ อยู่บ้าง กับนโยบายของผู้สมัคร ซึ่งได้เสนอเกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนที่จะได้รับ และ ตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ ที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหา รวมทั้งพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จริง แบบจ่ายตรงเลย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.11 หัวหน้าแผนกบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 12 “ติดตามฟังนโยบายเพื่อจะเลือก อีกทั้งดูผลงานของผู้สมัครฯ ฟังข่าวสารจากเพื่อนในกลุ่ม ส่วนใหญ่ถ้าเป็นไปได้ก็พิจารณาผลงานเก่าๆ เป็นสำคัญ”

“ไม่เคยได้ และคิดว่าไม่มีการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง ช่วงก่อนการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มาพบก่อนลงสมัคร ด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.12 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 13 “มีการติดตามผลงาน นโยบาย และจะตัดสินใจลงคะแนนให้กับนโยบายที่เป็นประโยชน์ และเน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันจริงทุกระดับการเลือกตั้ง มีการแจกเงิน และอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.13 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ วันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 14 “มีการติดตามนโยบาย และถ้าเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเก่า ก็จะดูที่ผลงานที่ทำให้กับชาวบ้าน ส่วนการตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ จะพิจารณา นโยบาย ผลประโยชน์ ที่ให้กับชุมชน เช่น การหาเสียงการรับจำนำข้าว การปราบยาเสพติด และจะเน้นผู้สมัครฯ ที่เคยให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์มาตลอด”

“ส่วนตัวได้ยื่นมีการซื้อเสียง แต่สำหรับตนเองไม่มี แต่มีกลุ่มเพื่อนกันมาหาเสียงให้และเสนอเงื่อนไขการสร้างถนน การทำไฟฟ้า ให้กับชุมชน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.14 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 15 “ดูประวัติ ครอบครัววงศ์ตระกูล ส่วนข่าวสารการเมืองก็ติดตาม มาตลอด เรื่องการเมืองท้องถิ่นก็ฟังจากเพื่อนๆ เพราะในหมู่บ้านก็มีการตั้งวงเล่ากัน ส่วนใหญ่การตัดสินใจเลือกผู้สมัครฯ จะดูจากการลงมาดูแลชุมชน ช่วยเหลืออยู่เสมอ”

“เขาช่วยเหลือเรา เราก็เลือกเขา มันเป็นความช่วยเหลือที่มีมานาน ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้นตอนจะเลือก หลากๆ อย่าง บางคนมีคติความเขาก็มาอำนวยความสะดวกให้ หรือเวลาจัดงานกลาง หมู่บ้านเขาก็นำอาหารเครื่องดื่มมาร่วม และเท่าที่ทราบข่าว ก่อนการเลือกตั้งเขาเตรียมไว้แล้ว” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.15 หัวคะแนน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อ วันที่ 25 กันยายน 2554)

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 16 “เมื่อมีการจัดการเลือกตั้งก็ติดตามดูสิทธิประโยชน์ที่ประชาชน ควรได้รับ และในส่วนตัวไม่ชอบเรื่องการเมือง เพราะมีการแก่งแย่งชิงอำนาจกัน และคิดว่าผู้มีสิทธิฯ เลือกที่จะลงคะแนนให้เพราะค่าตอบแทน หรือ เงินไม่มากไม่เป็น”

“มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางตรงๆ ก็ได้แก่ การขายเสียง ส่วนทางอ้อมๆ ก็ได้แก่ การอำนวยความสะดวกเชิงธุรกิจให้แก่งกัน มีการกระทำแบบนี้ทั้งก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้ง ช่วยเหลือกัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์รายที่ 18 “ในฐานะประธานชุมชน ผมก็จะคิดถึงผลประโยชน์ของชุมชน ส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายที่การทำโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นให้กับประชาชนในชุมชนของตนเพราะส่วนใหญ่ทุกกลุ่มการเมืองก็จะมาพบกับประธานและกรรมการชุมชน”

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น บางครั้งเป็นการต่อรองผ่านคนกลางเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ฝ่ายผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะได้รับ โดยมีการเปรียบเทียบของกลุ่มแข่งขันว่าฝ่ายไหนให้มากกว่ากัน เช่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ในรายเคส เสริมว่า “ยังได้แนะนำให้ชาวบ้านให้เลือกคนที่มีความกล้าของงบประมาณเพื่อนำมาพัฒนา และแนะนำว่าถ้าผู้สมัครให้เงินก็เอา แต่ที่อยู่ที่เราว่าเราจะเลือกใคร ไม่มีใครรู้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.18 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554)

ผู้วิจัยพบว่า ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มการเมืองมากและความช่วยเหลือกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับประธานชุมชน หรือคณะกรรมการชุมชนไม่สามารถจะนำมาเป็นหลักฐานชิ้นเอกในการร้องเรียนเรื่องการกระทำผิดการเลือกตั้งได้ เพราะเป็นการช่วยเหลือต่างตอบแทนกันไม่ว่าจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาไหน คำนิยมทัศนคติ พฤติกรรมด้วยความเกรงใจต่อทั้งผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์มีคู่สังคมไทยมานาน ไม่สามารถที่จะชี้ชัดเจาะจงว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้

กล่าวโดยสรุป

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ก็จะเป็นในลักษณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาให้เอง หรือ ผ่าคนสนิทหรือใกล้ชิดที่ไว้วางใจ (หัวคะแนน) มาให้ ซึ่งในหลายคนมีความเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นการให้โดยตรง หรือทางอ้อม ก็ไม่ซับซ้อนเพียงแต่อาศัยความไว้วางใจกันไม่พบข้อมูลการจ่ายเงินผ่านข้าราชการระดับใหญ่ๆ ในพื้นที่ อาจจะเป็นเพราะกฎหมายที่ระบุชัดเจนให้ข้าราชการวางตัวเป็นกลางในการเลือกตั้งทุกระดับ และ นั่นคือปรากฏการณ์แห่งการใช้เงินแบบสร้างสรรค์ สร้างประชาธิปไตยรากหญ้า ซึ่งมีความสัมพันธ์ ในแบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับคะแนนเสียง อธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นตอนการพบโดยตรงระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง และ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรืออาจกล่าวได้ว่าขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ สามารถกระทำได้ทั้งทางตรงและ 2. การผ่านทางตัวแทนกลุ่มหรือคนกลาง ทางอ้อม ในส่วนทางอ้อมนั้นก็เริ่มต้นที่หัวคะแนน ลงพบประธานชุมชน กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าไปเป็นเครื่องชี้นำการเลือกตั้ง และจากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะเกิดก่อนการหมดวาระของผู้บริหารท้องถิ่นคือ 60 วัน ก่อนประกาศให้มีการเลือกตั้ง ทั้งนี้จากการสังเกตในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้ แจกกระเป่า มีชื่อกลุ่มการเมืองนั้นๆ พร้อมโชว์รูปภาพว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) แสดงรูปภาพกลุ่มการเมือง รอนายก

อปท. สมาชิกสภาอปท. หรืออีกนัยหนึ่ง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ก่อนการเลือกตั้ง และ หลังการเลือกตั้ง ในส่วนของการจ่ายก่อนการเลือกตั้ง จ่ายตรงโดยนำไปให้ที่บ้าน (ตามบัญชี รายชื่อ) และ จ่ายผ่านคนกลางหรือเรียกให้ประธานชุมชน คนกลางมารับที่บ้านผู้สมัครรับเลือกตั้ง แล้วนำไปแจกจ่ายตามบัญชีรายชื่อต่อไป

ตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นั้นสอดคล้องกัน เพราะการเสนอและการสนองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นค่านิยมหรือทัศนคติที่ยอมรับกันได้ ในสังคมกับการเลือกตั้งท้องถิ่นหรือการเลือกตั้งทั่วไป ระดับประเทศ ทั้งนี้พฤติกรรมที่เกิดขึ้น เป็นการสมยอมและร่วมมือกันโดยไม่มีฝ่ายใดเปรียบหรือ เสียเปรียบ กันในการกระทำ อีกทั้งพบว่า สังคมให้การยอมรับได้ ตรงข้ามหากไม่มีการแจกจ่ายเงิน หรือสิ่งของกันในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะถูกมองว่ามีฐานะไม่ดี และไม่มี คุณสมบัติ ที่จะเข้ามาบริหารงานได้ คุณสมบัติที่สังเกตได้อีกข้อของผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงต้องมี ฐานะหรือเงิน มาสนับสนุนตนเองและทีมงานอย่างดี

จากการสังเกตในพื้นที่ ที่พบว่าประชาชนค่อนข้างจะมีฐานะดี มีความรู้มีการศึกษา จะมีการพัฒนาความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ให้มีลักษณะความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตอบแทนระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างชัดเจน

ความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนหรือขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้น ผู้วิจัยพบว่าไม่มีผลต่อการกระทำความคิดในการเลือกตั้ง เพราะไม่มีฝ่ายใด พยายามใดในการ รับรู้เรื่องการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง จึงเป็นการยากที่จะเอาผิดเรื่อง การกระทำที่เป็นการขัดกับหลักกฎหมายนี้ เพราะประชาชนเลือกที่จะลงคะแนนเสียงเลือกตัวแทน เข้าไปทำหน้าที่ภายใต้ความสัมพันธ์ของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

นอกนั้นยังพบว่า ถึงแม้จะมีประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง วิธีการหรือ ลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2551 ข้อ (1) ห้ามผู้สมัครรับเลือกตั้ง จัดทำ ให้ เสนอให้ ฯลฯ แต่ข้อเท็จจริงที่พบก็ยังคงมีการหาเสียงด้วยการจัด เลี้ยงแอบแฝงในรูปแบบต่างๆ เช่น งานเลี้ยงวันเกิด งานเลี้ยงเนื่องในโอกาสสำคัญของหน่วยงาน ต่างๆ ซึ่งยากที่จะชี้แจงจะจงว่าเป็นความคิดที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเลือกตั้ง

การรณรงค์หาเสียงโดยผู้สนับสนุนกลุ่มการเมืองที่ถูกจ้าง ถูกระดมเพื่อให้อาสาหา เสียงตามชุมชนต่างๆและมีการจ่ายค่าจ้างให้ กรณีนี้ก็ไม่สามารถชี้แจงจะจงการกระทำผิดได้เนื่อง เพราะอาศัยข้อตกลงว่าเป็นการจ้างให้ช่วยหาเสียงแต่มีรูปแบบการจ่ายเงินแบบลับในรูปแบบการซื้อ เสียง หรือบางรายเป็นการตอบแทนกันและกัน

สำหรับพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ยังพบข้อเท็จจริงว่า ในพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง และมีการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเจาะจงตัดคะแนนเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายอื่นมากกว่าที่จะเข้ามาทำหน้าที่ เพราะพบว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันแต่เมื่อถึงเวลาที่มีการเลือกตั้งก็มาลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นคู่แข่งกันเอง เนื่องจากมีอีกฝ่ายที่กลุ่มคนไม่ต้องการให้เข้ามามีบทบาททางการเมือง เช่น พฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ประชาชนต่างก็ทราบดีว่าการชนะในสนามใหญ่ๆ นั้นมีไม่กี่คนที่ชนะได้ และที่ลงสมัครรับเลือกตั้งก็เพราะต้องการตัดคะแนนเสียงกันเองและสร้างสีสันให้กับการเมืองท้องถิ่น สร้างความชอบธรรมให้แก่กระบวนการเลือกตั้งเท่านั้นเอง

ผู้วิจัยพิจารณาและเห็นว่า การลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อตัดคะแนนเป็นขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยกัน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เงื่อนไข ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

เงื่อนไขข้อตกลงที่สำคัญ คือ ผลประโยชน์ที่ทั้งสองฝ่ายได้รับ ประกอบด้วย

1. ความช่วยเหลือกัน โดยในทางปฏิบัติแล้วส่วนใหญ่ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอยู่บนพื้นฐานของการได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย อาจจะได้รับแบบประเมินค่าไม่ได้ ซึ่งบางครั้งผู้ที่มีเงินมากกว่ายอมได้เปรียบและช่วยเหลือผู้ที่มีเงินน้อยกว่า บางครั้งการช่วยเหลืออาจจะหางานให้ทำ หรือการฝากงานให้ทำ ล้วนเป็นไปตามสังคมแบบไทยๆ ในรูปของการอุปถัมภ์ ซึ่งยากที่จะหายไประหว่างสังคมที่มีความแตกต่างกันพื้นฐานความเป็นอยู่ การศึกษา ตลอดจนพื้นฐานทั่วไป บางครั้งการช่วยเหลือกันเป็นวงกว้างเกิดเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ที่ทำให้การเมืองเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขันเพื่อแย่งชิง ผลประโยชน์กัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง เช่น

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “ที่ผ่านมามีกลุ่มเราจะอุปการะช่วยเหลือชุมชนมาตลอด แต่ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนของแลกเปลี่ยน (ให้เงิน) ตลอดเวลา กลุ่มของตนได้เข้าไปคลุกคลีกับประชาชน ช่วงหาเสียงก็ดูปัญหาความต้องการและให้คำมั่นสัญญาช่วยเหลือเสมอ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกคนหนึ่งกล่าวว่า “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีทั้งเรื่องเงิน การปล่อยข่าวทำลายคู่แข่ง และที่สำคัญมาก มีผลต่อการลงคะแนนให้กลุ่มได้แก่ ท่อน้ำเลี้ยง ซึ่งต้องดูแลสม่ำเสมอ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกอบต. หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

ซึ่งเป็นการเน้นย้ำว่า ระเบียบสังคมไทย ประกอบด้วย สถานภาพของคนในสังคมลดหลั่นกัน ซึ่ง ไม่มีใครในสังคมอยู่ได้เป็นสุขโดยปราศจากคนที่พึ่งพาอาศัย อุปถัมภ์อุ้มชูกัน จึงเกิดการแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน ในสังคมทั่วไปดังที่นักวิชาการว่าไว้ ความช่วยเหลือกันจึงมีผลต่อการแพ้-ชนะในการเลือกตั้ง และเป็นปรากฏการณ์ที่หลายคนยอมรับการกระทำดังกล่าว

ในเรื่องของการช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กลุ่มประชากรตัวอย่างก็ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในสังคม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสุภาพสตรี ได้ให้สัมภาษณ์ “ส่วนใหญ่เขาช่วยเหลือเรา เราก็เลือกเขา มันเป็นการช่วยเหลือที่มีมานาน ไม่ใช่เพิ่งเกิดขึ้นตอนจะเลือก หลายๆ อย่างเช่น บางที่มีเรื่องคดีความเขาก็มาอำนวยความสะดวกเต็มที่ หรือถ้าจัดงานกลางหมู่บ้านเขาก็นำอาหารเครื่องดื่มมาร่วม” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

2. เงิน มีบทบาทแลกเปลี่ยนที่สำคัญในสังคมทั่วไป เพราะมีคุณค่าในตัวเอง มีงานวิจัยหลายสถาบันที่ยืนยันความสำคัญของเงินที่ใช้ในการเลือกตั้ง เงินมีการใช้ไปในทางที่ถูกและทางที่ไม่ถูกต้องในประวัติศาสตร์ เงินถูกนำไปใช้ในการลอบบีอิสต์สร้างอิทธิพลเหนือผู้แทน ประชาชนเชื่อว่าอิทธิพลของเงินสามารถทำให้เกิดการทุจริตในระบบการเมือง

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เตรียมเงิน สำหรับการเลือกตั้งและ สิ่งของนำไปมอบให้” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” และ นอกนั้น “ การอุปถัมภ์ช่วยเหลือ ผลประโยชน์ต่างๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญต่อการลงคะแนน”

“ดิฉันเห็นว่าสิ่งสำคัญ คงมีแต่เงิน” (สัมภาษณ์นาง ผ.ม.16 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “เคยรับเงินจริงๆ” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม.11 หัวคะแนน และผู้มีสิทธิเลือกตั้งฯ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2554)

และจากการยืนยันความสำคัญของเงิน ที่กระทรวงมหาดไทยทำการวิจัย พบว่า เงินมีผลทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเสียงคู่กันแพ้ชนะกันได้ (อ้างใน เสรี โกมลเปลิน : 2541)

3. ทูน ในทางเศรษฐศาสตร์แล้วหมายถึงปัจจัยในการผลิตที่ใช้ในการสร้างเศรษฐกิจ หรือบริการอื่นๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ผลิต ในการเลือกตั้ง ถือเป็นการผลิตโดยมีกระบวนการขั้นตอนที่แน่นอน และต้องการปัจจัยในการผลิต ได้แก่ ต้นทุนทั้งหมดทั้งในรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่าย ทูนทางสังคม ฐานะเศรษฐกิจ การศึกษา ล้วนเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการถูกเลือก ส่วนใหญ่ ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะจัดกินเลี้ยงให้กับชุมชน อาจจะจัดทำในลักษณะเลี้ยงจันบ้านใหม่ให้กับคนใกล้ชิด จัดงานเลี้ยงวันเกิด หรืออื่นๆ

จากการวิจัย พบว่า เงิน ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของทั้ง 2 ฝ่าย นอกนั้นก็จะเป็นประกอบด้วยทีมงาน สิ่งของต่างๆ การช่วยเหลือผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สนับสนุนกลุ่มการเมือง แผ่นพับใบปลิวที่ช่วยประชาสัมพันธ์นโยบายและรูปภาพ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องแต่งกายของทีมงาน ซึ่งก็มีส่วนทำให้ชนะการเลือกตั้ง การจัดงานเลี้ยงในเทศกาลสำคัญต่างๆ เช่น ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งนาย ฉ ให้สัมภาษณ์ว่า “ทุน ที่สำคัญอีกนอกเหนือเงิน คือ การจัดงานเลี้ยงซึ่งมีผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นอกนั้นก็ช่วยเหลือสังคม ออกงานการกุศล” (สัมภาษณ์นาย ฉ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “เงินเป็นปัจจัยที่สำคัญ นอกนั้นก็มีการปล่อยข่าวทำลายคู่แข่งเช่น โจมตีบนเวที สื่อหนังสือวิทยุ”

“นักเลือกตั้ง สร้างวัฒนธรรมให้เงินมีความสำคัญ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

4. ผลงาน ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายคนที่ได้กลับไปดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมือง เพราะทำผลงานให้เป็นที่ประจักษ์กับชาวบ้าน ทั้งโครงการ/กิจกรรม ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะโชว์เป็นนโยบายในการหาเสียง

พบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยเข้าไปทำงานการเมืองท้องถิ่น จะมีผลงานเป็นที่ประจักษ์และทราบกันในชุมชน ขณะเดียวกัน บางคนผลงานก็ไม่ใช่ที่พอใจของประชาชน นโยบายและโครงการที่จะทำให้ประชาชนสนใจส่วนใหญ่ก็เป็นงานที่ทำเพื่อส่วนรวมในสังคม จากการศึกษาสังเกต

ในพื้นที่วิจัย ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนเก่า จะได้กลับเข้ามาทำงานอีก อาจจะ

เป็นเพราะว่าประชาชนคุ้นเคยและติดตามเรื่องการทำงาน การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่

ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ถึงความสำคัญของผลงาน เช่น

ผู้สมัครรับเลือกตั้งนาย ฉ ให้สัมภาษณ์ว่า “การสร้างผลงานตัวเองให้เป็นที่ประจักษ์

การช่วยเหลือสังคม เยี่ยมผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสในสังคม”

“การหาเสียงที่สำคัญ ได้แก่การปรากฏตัวบนเวทีงานต่างๆ” (สัมภาษณ์นาย ฉ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ในบางครั้งก็พบว่า ประชาชนเบื่อหน่ายเรื่องการเลือกตั้ง ผู้แทนที่เลือกเข้าไปแล้วไม่มีผลงาน โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีพื้นที่จำกัดและสามารถรับทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เช่นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “ตัดสินใจลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยดูจากผลงานที่ผ่านมาหรือนโยบายที่ชอบ” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.2 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอ.บ้านบึง เมื่อ กันยายน 2554)

5. การซื้อเสียง พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ ของสังคมที่มีระบบโครงสร้างทาง เศรษฐกิจแบบพอเพียง หรือแบบยังชีพ หรือแบบทุนนิยม ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาระบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ดังนั้น การซื้อเสียง แลกเปลี่ยนผลประโยชน์จะเกิดขึ้นเมื่อสังคมมี ความเหลื่อมล้ำแตกต่างมากในสังคม ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาใช้กับระบบ อุปถัมภ์และเกิดประสิทธิภาพมาก นำมาซึ่งการชนะการเลือกตั้งได้

ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “กลุ่มของผมจ่ายก่อนการเลือกตั้ง และจ่ายหลัง ชนะการเลือกตั้ง ซึ่งจ่ายมาก ถ้าชนะยกทีม และจ่ายตามสัดส่วนถ้าไม่ชนะยกทีม”

“กรณีซื้อเสียง จะใช้กับประชาชนที่คาดว่าจะยังไม่แน่ใจว่าจะเลือกใครดี และจ่าย ทั่วไปตามส่วน เช่นในกลุ่มญาติๆของกลุ่มการเมืองเราเอง ก็มีมอบเงินให้”

“ทราบอีกฝ่ายว่าจ่ายเงินจริง ช่วงที่แพ้การเลือกตั้ง และครั้งนี้ชนะการเลือกตั้งมาก็ได้ จ่ายเงินให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอปท.เขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

จะเห็นว่า การซื้อเสียงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ต้องดำเนินการและต้องเหมาะสมกับ ระยะเวลา เงื่อนไข การตรวจสอบข้อมูลการซื้อเสียงหรือพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และของกลุ่ม แข่งขันก็มีส่วนสำคัญที่จะต้องรู้ข้อมูล

การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศ ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านรายได้และฐานะ เกิดความไม่เท่าเทียมทั้งในฐานะและโอกาส อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นปัจจัย สำคัญที่ทำให้เกิดการซื้อเสียงและขายสิทธิ

6. คำมั่นสัญญา เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นที่สำคัญประเภทหนึ่งในกระบวนการ แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้คำมั่นสัญญาว่าจะก่อสร้างถนน เชื่อมหมู่บ้านเมื่อได้รับเลือกเข้าไป นอกจากนั้น คำมั่นสัญญายังอาจเป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวได้ ด้วย เช่น การที่จะฝากงานให้ทำในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสังเกตการณ์ในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

พบว่า มีหลายที่ ที่พนักงานจ้าง หรือ ลูกจ้างมาจากนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแม้จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการคัดเลือกพนักงานจ้างหรือลูกจ้าง ดังตัวอย่างคำ สัมภาษณ์ เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้สัมภาษณ์ว่า “มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จริง การสัญญาหรือ

รับปากว่าจะแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ให้ เช่น การฝากเข้าทำงานในสถานที่ราชการ เป็นพนักงานจ้างของอบต.” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.4 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งชุมชนมาบกรูด เมื่อวันที่ กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกคนให้สัมภาษณ์ว่า “เมื่อกลุ่มของผมชนะการเลือกตั้ง ก็ได้รับลูกชายของผมเข้ามาทำงานในตำแหน่งพนักงานจ้าง เพราะช่วงนั้น ผมช่วยหาเสียงและก็ดูฐานเสียงในชุมชนของผมแถมยังรับผมเข้าทำงานอาสาสมัครต่างๆ” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.7 หัวคะแนนกลุ่มการเมืองบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

7. นโยบาย เป็นอีกทางเลือกที่จำเป็น ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้เป็นกลยุทธ์ในการหาเสียงแข่งขัน นโยบาย เป็นแนวทาง กิจกรรมหรือการกระทำที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีการวางแผน ในปัจจุบันจะเห็นนโยบายไปทางประชานิยมมากขึ้น

นักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ต่างมีวิธีการหลีกเลี่ยงการทุจริตโดยการออกนโยบายและกฎหมายมารับการกระทำ ในเวทีสากล องค์การสหประชาชาติและธนาคารโลกมีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาเรื่อง การชดกันแห่งผลประโยชน์ หรือ การทับซ้อนของผลประโยชน์ มาพิจารณาเรื่องการคอร์รัปชันกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก

ในท้องถิ่น การชูนโยบายก็มีส่วนสำคัญ เพราะประชาชนให้ความสนใจไม่แพ้ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตัวอย่างนโยบายที่ทางผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในการหาเสียง เช่น มีทั้งนโยบายเร่งด่วน ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพดี การดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การส่งเสริมและสนับสนุน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชน การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ คนพิการ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายของกลุ่มตนประกอบด้วยนโยบายเร่งด่วนประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี การดูแลเด็กเล็กก่อนวัยเรียน การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ป่วยเอดส์ ในส่วนของนโยบายหลักในการบริหาร ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน คุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และการดูแลด้านสิ่งแวดล้อม” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “นโยบายของกลุ่มการเมือง หรือ พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการลงคะแนน” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมาภิบาลจังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

8. โบนัสและรางวัล นับเป็นอีกทางเลือกที่ใช้อย่างจริงจังให้ผู้สนับสนุนทีมการเมืองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนที่เสริมให้การทำงานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในกลุ่มที่เป็น

ห้วคณะ อาจจะมีการพาไปทัศนศึกษาดูงาน ในสถานที่ต่างๆ พร้อมกับจ่ายเงินในลักษณะเบี้ยเลี้ยง ซึ่งในท้องถิ่นแล้วก็เป็นกรพิสูจนัภาวะของผู้นำท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้ากลุ่มของเราชนะยกทีม เราจะมีโบนัสพิเศษให้กับผู้ช่วยเหลือ เป็นกรณีพิเศษ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “การเลือกช่วยเหลือให้กับกลุ่มการเมืองของบ้านบึง และชนะการเลือกตั้งก็เลยฝากลูกชายเข้าทำงานด้วย ถือเป็นรางวัลพิเศษ” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม.22 หัวคะแนนกลุ่มบ้านบึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2554)

จะเห็นว่า เงื่อนไข ข้อตกลง ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการเลือกตั้ง ซึ่งทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ต่างมองว่า มีความจำเป็น และกลายเป็นค่านิยม ที่เกิดขึ้น กัดกร่อนระบบการเมืองและสังคม จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ เงื่อนไข ข้อตกลง ได้แก่ เงิน สิ่งของ สัญญาข้อตกลง และการชนะการเลือกตั้ง รวมทั้งกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่จัดให้ก็ให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ส่วนบางกลุ่มการเมือง นอกจากสิ่งของเหล่านี้แล้ว ก็มีการจัดเตรียมเครื่องนุ่งห่มให้กับสมาชิกของกลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ให้เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มการเมืองของตน หรือในรายของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็เห็นว่า ความช่วยเหลือส่วนตัวก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เลือกเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแถมยังมีรางวัลเงินแจกอีกทางด้วย

จากการสังเกต ผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมีความเห็นว่า เงื่อนไข ข้อตกลง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งก็ได้จัดเตรียมกำลังคน เงิน และทรัพย์สิน และส่วนใหญ่ จะมีการเตรียม ไว้แล้ว รวมทั้งอุปกรณ์ที่จะใช้ในการรณรงค์หาเสียงต่างๆ เป็นสิ่งที่สำคัญ

ก่อนจะประกาศให้มีการเลือกตั้ง ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง พร้อมทีมกลุ่มการเมืองได้ลงพบปะกับประชาชนโดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในพื้นที่ก็มีโอกาสได้รับกระเป่า และแผ่นพับนโยบายพร้อมกับทีมงาน

บางกลุ่มการเมือง ได้ระดมเงินทุน โดยนำมาจาก ว่าที่นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ว่าที่รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือที่ปรึกษาและเลขานุการนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และไม่เรียไรเงินจากส่วนองว่าที่ผู้สมัครสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่เป็นการให้ลงมาทำงานพร้อมกับเกณฑ์คนใกล้ชิดญาติญาติพี่น้องเข้ามาช่วยเหลือแบบเชิงลึกที่สามารถแจกเงินได้และปลอดภัยโดยมีความแน่นอนเป็นเป้าหมาย

อีกทั้งในรายของผู้สมัครที่ประสบผลสำเร็จในการเลือกตั้งและกลับลงมาเล่นการเมืองอีกสมัย ก็ได้มีการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐให้เกิดประโยชน์แก่ฐานเสียงมากที่สุด และให้ข้อมูลเชิงว่าเข้ามาสานงานต่อ และเร่งแก้ไขนโยบาย ที่ยังไม่ได้นำเนินการ หรือ กำลังดำเนินการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ในรายที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง “ครั้งนี้ที่ชนะและได้เข้ามาบริหารเป็นเพราะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เข้ามาบริหารงานและได้เตรียมนโยบายที่ที่ประชาชนเห็นผลเร็วไว้โชว์ผลงานในคราวต่อไปในอนาคตด้วยโดยนำไปเป็นข้อมูลหาเสียงของกลุ่มคน” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

อีกทั้งให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “การจะซื้อเสียงนั้น ในกลุ่มของตน เน้นการซื้อเสียงกับประชาชนที่คาดว่าจะยังไม่แน่ใจว่าจะเลือกทีมใด และในกลุ่มญาติๆ กัน ก็มีค่าตอบแทนเป็นสินน้ำใจให้ ที่ผ่านมามีการอุปการะผู้คนหลายๆ คน แต่ก็ยังไม่พอที่จะทำให้ชนะการเลือกตั้งได้”

“การใช้เงิน เป็นสิ่งสำคัญมาตลอด เพื่อใช้ในการแลกคะแนน (เงิน และคำมั่นสัญญา) เป็นการทำให้เกิดการตัดสินใจขึ้นเด็ดขาดที่จะเลือกลงคะแนนเสียงให้เรา”

เงิน ตัวกลางของการแลกเปลี่ยน ที่มีผลต่อการชนะหรือพ่ายแพ้การเลือกตั้งได้ ดังที่งานวิจัยของกระทรวงมหาดไทยทำไว้ในกรณีที่คู่แข่งขันมีโอกาสใกล้เคียงกัน

สัมภาษณ์ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ที่สอบตก ถึงสาเหตุที่ที่ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ความว่า สาเหตุก็มาจากฐานะทางการเงินของ ทีมงาน ไม่มีเงินมากพอที่จะแจกประชาชน

“เป็นเพราะเงินเราไม่ถึง”

“ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลอกนักการเมือง เอาเงิน แต่ไม่เลือก สำหรับผมแล้ว นักเลือกตั้งพวกเขามีอิทธิพลในการสร้างวัฒนธรรมการแจกเงิน” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครสมาชิกอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

บางรายเห็นว่า มีเรื่องคุณภาพของชีวิตและสิทธิที่เราควรจะได้รับ เช่น สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่ง “คิดว่าคุณภาพและสิทธิที่เราควรจะได้รับอันที่เป็นผลประโยชน์ของเรา” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2554)

บางรายก็เห็นว่า ผลงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีความสำคัญ ไม่เฉพาะแต่เรื่องเงิน ชาวบ้านชื่นชมยังมีโอกาสได้เปรียบคู่แข่งกัน จะเห็นว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาหาเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่ง “ดูผลงานในพื้นที่ของพรรคการเมืองหรือ พวกกลุ่มการเมืองที่จะเอามาลงพัฒนาให้กับชาวบ้าน”

“ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มีให้คำมั่น คำเสี่ยวเวลา ในการไปใช้สิทธิด้วย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 14 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554)

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งให้ข้อมูลว่า “ดูผลงาน โดยทำการติดตามผลงาน 4 ปี ถ้าไม่มีผลงานก็ไม่เลือกเข้าไปอีก”

“ส่วนตัวแล้วจะติดตามในเรื่องนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเรื่องส่วนตัว ผู้สมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นคนดี เข้าพบบง่าย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.19 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2554)

สัมภาษณ์ประธานชุมชน ให้ข้อมูลว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็มีบ้างที่มีเรื่องจ้างออกไปเลือกตั้ง เช่น ให้ค่าน้ำมัน ค่าเสียเวลา แต่ก็มีบ้างที่ออกไปเลือกพรรคพวกของตน และมีจิตสำนึกในหน้าที่จะต้องไปใช้สิทธิ”

“ส่วนเงื่อนไขที่สำคัญในการต่อรอง ได้แก่ การจัดทำโครงการให้ชุมชน มีบางคนทราบข้อมูลของโครงการรัฐ ก็นำมาเป็นนโยบายหาเสียงให้กับทีมของตน”

ประธานชุมชนยังให้สัมภาษณ์ว่า “เงื่อนไขที่สำคัญในการใช้หาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ คำมั่นสัญญา มีการฝากงานกันทำ ทำถนนหนทางซึ่งก็เป็นพวกนโยบายที่หาเสียงหรืองานในหน้าที่อยู่แล้วนำมาใช้หาเสียง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.18 ประธานชุมชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2554)

ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีความเห็นว่า ผลงานที่ทำในอดีตก็สำคัญ แต่ยังคงสำคัญน้อยกว่าเงิน และให้ความสำคัญต่อองค์กรที่จัดการเลือกตั้งเช่น กกต.ว่ามีความสำคัญยิ่งถ้ากกต.ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพการซื้อขายเสียงก็จะน้อยลงเพราะคงลำบากในการดำเนินการมากขึ้นดังเช่น

สัมภาษณ์อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลฯ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้บริหารเทศบาลฯ ถึงช่วงที่แพ้การเลือกตั้ง ก็ได้ความว่า “มีช่วงหนึ่งที่แพ้การเลือกตั้ง อาจจะเป็นเพราะว่า ทางเราคาดว่ากลุ่มของเราทำผลงานมาตลอดที่บริหารงาน ไม่ขาดตกบกพร่อง ลงพื้นที่พบหัวคะแนนทั้งก่อนการเลือกตั้งหลายครั้ง อีกอย่างช่วงที่มี กกต. เข้ามาดำเนินการจัดการเลือกตั้ง เลยทำให้กลุ่มของเราไม่เน้นการซื้อเสียง แต่จะเน้นการโชว์ผลงาน ไม่เน้นการแลกเปลี่ยน หรือแจกเงิน แต่แล้ว ทำให้ผลการชนะการเลือกตั้งไปโนที่สุด”

“เงื่อนไข การชนะการเลือกตั้ง ข้อตกลงคือการเลือกลงคะแนนเสียง และทำให้เราชนะการเลือกตั้ง แลกกับจำนวนเงินที่เราจ่ายให้ และเรายังมีโบนัสให้เป็นรางวัลอีกรอบ” (สัมภาษณ์นายก ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

บางรายให้ข้อมูลว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายทีมลงพื้นที่หาเสียง พร้อมกับแจกเงินทั้งจากผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง และฝากลูกน้องเอามาให้ตน ส่วนใหญ่ในรายว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเคารพเกรงใจ ซึ่งเคยให้ความช่วยเหลือมาตลอด ก็ยังแจกเงินให้อีก และ ตนก็เลือกลงคะแนนเสียงให้ด้วย

เงื่อนไขข้อตกลงที่จะได้จากผู้ที่สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็เหมือนกัน คือ แจกเงิน เพื่อแลกกับคะแนนเสียง และเมื่อชนะการเลือกตั้ง ก็จะมีรางวัลให้อีก เช่น การพาไปทัศนศึกษาดูงาน

สำหรับเงื่อนไขข้อตกลงที่นอกเหนือจากเงิน สิ่งของแล้วจากการลงสัมภาษณ์ หัวคะแนน เน้นย้ำ จ่ายเงิน และให้การช่วยเหลือบุตรชายทำงาน หรือบางคนก็ช่วยเหลือให้ญาติได้มีงานทำ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า “มีการจ่ายเงินให้เป็นงวดให้ทุกเดือน ในช่วงเวลาของการเลือกตั้ง มีจ่ายค่าน้ำมันรถ และจ่ายสำหรับคนอื่นอีกด้วยโดยตนเองเป็นคนเบิกจ่ายให้ ในส่วนของตนเอง เมื่อชนะการเลือกตั้งแล้ว ยังได้รับรางวัล ที่คณะผู้บริหารเขารับปากไว้ ซึ่งก็คือ การรับบุตรชายของตนเองเข้าทำงานเป็นพนักงานขับรถให้กับหน่วยงาน ซึ่งถือเป็น โบนัสเลย และให้ตนเองเป็นอาสาสมัครดูแลชุมชนรวมทั้งไว้ใจให้คอยช่วยเหลืองานประเพณี การจัดกิจกรรมต่างๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งเรียกใช้ตลอดเวลา พร้อมกับมีสินน้ำใจให้ทุกครั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.7 หัวคะแนนกลุ่มการเมือง ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2554)

กล่าวโดยสรุป เงื่อนไข ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ก็เป็นที่แน่นอนว่าเป็นเงิน คำมั่นสัญญา (ฝากทำงาน) และให้การช่วยเหลือเป็นการส่วนตัว เพื่อแลกกับคะแนนเสียง นอกจาก เงิน คำสัญญา แล้ว การติดต่อสัมพันธ์ การช่วยเหลือทั้งก่อนหน้ามีการเลือกตั้ง และในปัจจุบัน ก็ไม่เคยขาดบกพร่อง เพราะถือว่าการสร้างความสัมพันธ์แบบเอื้อเพื่อมีความจำเป็นตลอดเวลา และสร้างทัศนคติ ของระบบอุปถัมภ์รวมทั้งการสร้างอิทธิพลบารมีให้มีมากกว่าคู่แข่ง อันก็ถือว่าเป็นเงื่อนไขและข้อตกลงแบบหลวมๆ แล้วในสังคมชนบท

ในชุมชนนอกจากการช่วยเหลือต่างตอบแทนแล้ว ยังมีการเรียกร้องผลประโยชน์ที่เอื้อต่อชุมชนเช่นการจัดทำโครงการที่เป็นการหนุนเสริมให้กับชุมชนเข้มแข็ง เช่น การจัดทัวร์ทัศนศึกษาดูงานของชุมชนในที่ต่างๆ และกินเลี้ยงกันในระหว่างดูงาน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลายคน มีความเห็นสอดคล้องกันและให้ข้อมูลเหมือนกันว่า นโยบายในการหาเสียง ผลงานที่เคยทำและความมีอำนาจบารมีในพื้นที่ ก็มีหน้าที่สำคัญแต่ก็ยังมี การแจกเงินอยู่ดีเงินเป็นสิ่งสำคัญ และการให้ความช่วยเหลือส่วนตัว ต่างมองว่าเป็นการให้และตอบแทนบุญคุณกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและอาศัยการสังเกต เป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่พบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มีมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการของผู้แลกเปลี่ยน และจะกลายเป็นแบบอย่างของความประพฤติในสังคม และแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน นั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น

แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังในสังคม และกลายเป็นประเพณีที่ซึมซับในสังคม

สิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนกันในการเลือกตั้ง ประกอบด้วย เงิน สิ่งของต่างๆ คำสัญญา การช่วยเหลืองานในหน้าที่ การหางานให้ทำ และอีกหลายๆ อย่าง เพื่อแลกกับคะแนนเสียงหรือการเลือกให้เข้ามาบริหารงานนั้น ซึ่งเป็นไปตามองค์ประกอบของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์นั้น คือ เป็นการกระทำระหว่างกันทางสังคมประชาธิปไตย มีการแลกเปลี่ยนและสิ่งของที่นำมาแลกเปลี่ยนกัน และท้ายที่สุดของผลลัพธ์ คือ การชนะการเลือกตั้งแบบชอบธรรม

นอกจากนี้ ยังพบว่า การช่วยเหลือ อุปถัมภ์มีความสำคัญในสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น ความไม่เสมอภาค หรือการค้ำมือโอกาสต่างๆ ในสถานะทางสังคม นับเป็นปัจจัยที่มีผลให้เกิดการช่วยเหลือกันและกลับกลายเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่อยู่บนพื้นฐานของความพอใจและยินยอม ต่างฝ่ายต่างตอบแทนกัน ในบางครั้ง อาจจะมีการต่อรองกันในเรื่องผลประโยชน์ การสร้างความน่าเชื่อถือในระหว่างกัน ต่างฝ่ายต่างยึดบรรทัดฐานการแลกเปลี่ยนเพื่อรักษาความยุติธรรมไว้ให้มากที่สุด

ผู้วิจัยพบว่า เงื่อนไข ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันนั้นมีมูลเหตุที่สำคัญ ได้แก่ ความแตกต่างกันในด้านฐานะ ความเหลื่อมล้ำในสังคมชนบท ความต้องการในปัจจัยสี่หรือแม้แต่คุณภาพทางสังคมของบุคคลก็มีส่วนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน การเติบโตทางเศรษฐกิจของสังคมในชนบทยังคงมีช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนมีความไม่เท่าเทียมกันในพื้นที่

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง

ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ได้แก่

1. ความขัดแย้งทางการเมือง ในบางพื้นที่เช่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดงจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีความขัดแย้งกันใน

การหาเสียง มีการกล่าวโจมตีกัน ในระหว่างทีมงาน มีรายที่เปลี่ยนไปช่วยเหลือฝ่ายตรงข้ามและเล่นงาน

กล่าวใส่ร้ายกันในเรื่องนโยบายการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวอย่างคำสัมภาษณ์

ที่ชี้ให้เห็นถึงความขัดแย้ง และในบางรายที่สัมภาษณ์ก็ยอมรับว่ามีการรับเงินแต่ขอทำหน้าทีพลเมืองที่ดี

“ในพื้นที่ผม มีความรุนแรงของการแข่งขัน เมื่อครั้งที่มีการยิงหัวคะแนนของผม แต่ก่อนหน้านั้นเคยทำงานด้วยกัน”

สัมภาษณ์ นาย ช ผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาอบต.หนองบอนแดง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

สัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้ข้อมูลว่า “อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เช่น ประชาชนมีความรู้มากขึ้น รับผลประโยชน์น้อยลง หรือบางที่รับเงินแล้วไม่เลือก ก็อีกทั้งมีความเข้าใจกฎหมายการเลือกตั้งมากขึ้น มีจิตสำนึกต่อหน้าที่” (สัมภาษณ์ นาย ผ.ม. 25 พรรมาภิบาล จังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

สังคมไทย ต้องพร้อมเผชิญความแตกแยกในสังคม และ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน ทุกภาคส่วนต้องยอมเสียผลประโยชน์ พบว่าต้นเหตุของความแตกแยก ความเกลียดแค้นระหว่างคนไทยด้วยกันเอง มาจากผลประโยชน์ ตามมาด้วย การคอร์รัปชัน มีการเรียกร้องให้เกิดกระบวนการปรองดอง เป็นวาระเร่งด่วนกับสังคมไทย

2. ปัญหาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีไม่น้อยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งยอมรับว่ามีการรับเงินไปแล้ว แต่ไม่ลงคะแนนเสียงให้กับกลุ่มตน ชี้ให้เห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งถูกหลอก ผลการเลือกตั้งไม่เป็นที่ตามที่ต้องการ

ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า “ส่วนใหญ่เกิดการไม่ทำตามสัญญาที่ตกลงไว้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เบี้ยว” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

นอกจากนั้น ยังพบว่าเกิดจากขั้นตอนของการเลือกตั้ง หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง ดังตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

“มีการเบียดเงิน หัวคะแนนอมเงิน จ่ายเงินไม่ครบตามสัญญา” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

กรณีนี้แสดงให้เห็นถึงเสรีภาพของประชาชนท้องถิ่น ที่ต่อไปนักรการเมืองจะต้องพิจารณาให้ละเอียดมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับการแลกเปลี่ยน เป็นแหล่งที่มาของการคอร์รัปชันและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของนักรการเมือง ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่วิกฤติความชอบธรรมทางการเมือง ทั้งนี้

ทั้งนี้เพราะการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะต้องอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จากการสัมภาษณ์ ประชาชนบางคนที่ยอมรับตามตรงว่ารับเงินผู้สมัครรับเลือกตั้งจริง และไม่ได้ลงคะแนนเสียงให้ เพราะสุดท้ายก็ยังยึดความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้ที่ตนชอบ

3. การข่มขู่ ในหลายพื้นที่ ที่ถูกกล่าวว่ามีอิทธิพล อำนาจ ได้ข่มขู่หัวคะแนนหรือคนกลางแต่สำหรับบางพื้นที่ที่มีการแข่งขันกันสูงการข่มขู่ก็มีให้เห็น สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง บางท่านก็จะถูกหัวคะแนนข่มขู่ขอกเงิน แต่จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่เทศบาล ยังไม่พบว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งกล่าวข่มขู่หรือทำร้ายหัวคะแนน

สำหรับบางพื้นที่ ที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ในกลางปี พ.ศ.2555 นี้ ได้เริ่มวางแผนการหาเสียงแล้วก่อนจะหมดวาระ ในเขตพื้นที่ อบต.ที่ถือว่าเข้มข้นเช่นที่ อบต.หนองบอนแดง มีการข่มขู่และทำร้ายกันถึงขั้นเสียชีวิต จากการสอบถามข้อมูลคนในพื้นที่ สมาชิก อบต.หนองบอนแดง ถูกยิงเสียชีวิตซึ่งผู้ตายเป็นหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองใหญ่ และกำลังจะลงสมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่เพื่อชิงตำแหน่งทางการเมือง แหล่งข่าวให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ามีการขัดผลประโยชน์ในธุรกิจส่วนตัวด้วย (รับหมากก่อสร้าง)

“มีการหักหลังกัน และต้องเคลียร์กันก่อนหลังจบการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต. เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

“มีการรับสินบน (เงิน) แต่ไม่ลงคะแนนเสียงให้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.รหัสที่ 10 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บางคน ให้ข้อมูลว่า “ไม่มีความขัดแย้งที่รุนแรง ได้ยินแต่ว่าหัวคะแนนช่วยไม่สำเร็จ คงต้องมีรางวัลให้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 12 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อเดือน ตุลาคม 254)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนให้ข้อมูลว่า “ผู้มีสิทธิฯ ไม่ได้รับเงินตามที่ตกลงกันได้ ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งฯ ได้คะแนนไม่ตรงตามจำนวนที่คาดการณ์ไว้” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.8 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อวันที่ กรกฎาคม 2554)

4. คณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งราชอาณาจักรไทย หรือ กกต. เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการควบคุมและจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย แต่เนื่องจากพบว่าการเลือกตั้งมีปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง จึงได้จัดตั้งหน่วยงานอิสระที่ไม่มีผลประโยชน์ใดๆ ขึ้นมาดำเนินการจัดการเลือกตั้ง

คณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี กกด.จว.ชลบุรี โดยนายสันติพล พัตรสงวน เป็นผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี ซึ่งตลอดมาก็มีประชาชนร้องเรียนเรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้งมาเสมอและล่าสุด กกด.ชลบุรี ก็มีทีมใหม่เข้ามา ล่าสุด นายพงษ์ศักดิ์ วิชาวิทย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีนั่งเป็นประธาน กกด. ในเขตจังหวัดมีการร้องเรียนการทุจริตการเลือกตั้งและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และ ล่าสุด กกด.จังหวัดชลบุรี ก็ได้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้งหลายแห่งในพื้นที่

เกี่ยวกับคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดชลบุรี ประชาชนบางส่วนมีความเห็นว่าจะไม่มีผลงานมีเรื่องร้องเรียนการทุจริตการเลือกตั้งแต่ก็ไม่มีมาตรการอย่างไร และการทำงานในพื้นที่ประชาชนก็มองว่าไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนมองว่ามีเรื่องอิทธิพลเข้ามาคั่นการทำงานมากกว่า เช่น

“กฎหมาย วิธีการนับคะแนน ไม่ต้องการให้นับคะแนนที่หน่วยนับ ควรจัดให้นับคะแนน ที่ศูนย์กลาง นอกนั้นยังทำให้เกิดการแตกสามัคคี เกิดความขัดแย้ง และสำคัญ องค์การที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยต่อประชาชนและประชาชนต้องรู้หน้าที่ พัฒนาการศึกษา” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

“คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจังหวัด ไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ ยิ่งช่วง ที่ขนย้ายหีบบัตร สามารถแอบเปลี่ยนบัตรได้ กฎหมายการเลือกตั้งก็ยังล่าหลัง ” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

“ไม่ควรมืองค์กร กกด. ท้องถิ่น เพราะไม่มีเสถียรภาพ และไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ส่วนใหญ่ พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งกฎหมายก็ล่าหลัง เช่น เรื่องค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาง อ้อย ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2554)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ข้อมูลในส่วนของกรกระทำคามผิดของเจ้าหน้าที่ กกด. ว่า “พบว่ามีกรซื้อ กกด. โดยที่ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งขณะการเลือกตั้งแบบมีผล (ความผิดที่ตรวจสอบได้) แล้วไม่ต้องการให้เป็นใบแดงตัดสิทธิ์ ก็จะมีคนเข้ามาทาบทามว่าจะอยากให้เป็นใบเหลืองไหม มีการจ่ายเงินกันที่จำนวนที่สูงพอควร เพื่อดำเนินการให้มีการรับรองผลไปก่อน” หรือ “ซื้อให้ชนะ” นั่นเอง (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมาภิบาลจังหวัดชลบุรี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ กกด.จังหวัดว่า “กกด.จังหวัดไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ ยิ่งช่วงที่ขนย้ายหีบบัตรเลือกตั้งอาจจะมีการ

วางแผน ท้องถิ่นนับจำนวนคนได้ง่ายกว่า เป็นหน่วยเล็ก” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

5. **จิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตย** เนื่องจากโอกาสที่ประชาชนจะรวมตัวกันเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ เออีซี ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งจะมีประชากรรวมกันมากกว่า 560 ล้านคนจะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองภาพรวม ซึ่งทุกฝ่าย จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบและตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งสิ่งนี้จะนำมาซึ่งการพัฒนาระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งทางด้านการเมือง การเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ประชาชนมีความรู้มากขึ้น เข้าใจกฎหมายการเลือกตั้ง รักประชาธิปไตย” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม.25 ธรรมภิบาลจังหวัดชลบุรี เมื่อ 25 เมษายน 2554)

“ประชาชนออกไปเลือกตั้ง ตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ และผลประโยชน์ หรือเกิดความประทับใจกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง” (สัมภาษณ์นาย ผ.ม. 3 ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขตอำเภอบ้านบึง เมื่อ กรกฎาคม 254)

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาการให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยกับประชาชน ประชาชนต้องรู้หน้าที่พัฒนาการศึกษาของประชาชน”

“เนื่องจากประชาชนไม่เข้าใจหลักประชาธิปไตย อปท.จึงต้องส่งเสริมให้เข้าใจ” (สัมภาษณ์นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นย้ำ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การออกไปใช้สิทธิ์

การแสดงความเห็นสนับสนุน คัดค้านอย่างมีเหตุผลและมีใจเป็นธรรม การยอมรับในเสียงข้างมากและเคารพในเสียงข้างน้อย การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การมีวินัย โดยเฉพาะการไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของสังคม และ ปฏิบัติตามประเพณีอันดีงามของสังคม

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 ตามมาตรา 21 ให้สภาองค์กรชุมชนตำบล มีภารกิจดังนี้ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกฯ อนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชุมชนและของชาติ และ (4) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและการพัฒนาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการจัดทำแผนพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (5) เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐหรือองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น (6) จัดให้มีเวทีการปรึกษาหารือกันของประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความคิดเห็นต่อการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่มีผลหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ

สุภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน (อ้าง พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551) ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ซึ่งข้อมูลที่ได้

ภายหลังเมื่อเกิดพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้วพบว่าในหลายพื้นที่ ได้ริเริ่มดำเนินการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นความรู้สึกแบบประชาธิปไตย และปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

6. การล้อมวลชน ล้อมวลชนในพื้นที่ก็ถือว่าเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะ กลุ่มการเมืองที่มีเครือข่ายวิทยุชุมชน ดังนั้นวิทยุชุมชนจึงเป็นอีกเครื่องมือที่ช่วยประชาสัมพันธ์ นักการเมือง ผลงานนโยบาย รวมทั้งการโจมตีฝ่ายตรงข้ามอย่างสุภาพ

ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีสื่อโฆษณา จากการสังเกตในพื้นที่จะพบว่า การดำเนินการด้านวิทยุชุมชนค่อนข้างจะเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มการเมือง คำสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น

“ทีมเรา มีวิทยุชุมชนเป็นของเราเอง ซึ่งก็ได้ทำการประชาสัมพันธ์การหาเสียงให้กับกลุ่มมาตลอดเวลา มีการจัดกิจกรรมให้กับประชาชนในชุมชน เช่น คำอวยพรในวันเกิด การประชาสัมพันธ์ งานของหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่นและแจ้งเหตุการณ์เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆ” (สัมภาษณ์ นาย ก ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2554)

ผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “มีนักการเมืองท้องถิ่น ที่ใช้การปล่อยข่าวทำลาย คู่ต่อสู้ทางวิทยุชุมชน” (สัมภาษณ์นาย ข ผู้สมัครรับเลือกตั้งอบต.หนองไผ่แก้ว เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554)

สื่อ ที่ปรากฏในจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ที่ได้รับความสนใจ

จากผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ลงโฆษณา รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งเป็นช่องทางประชาสัมพันธ์การเมืองท้องถิ่น ผลงานของผู้บริหารท้องถิ่นที่ปรากฏให้เห็นนอกจากข่าวทั่วไปแล้ว

จากการวิจัยในเขตอำเภอบ้านบึง ยังไม่พบว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ แต่มีการสนับสนุนเงินให้กับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอยู่เรื่อยๆ และการวางแผน

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็จะนำไปให้กับผู้นำท้องถิ่นที่ใช้บริการและแจกจ่ายแก่ประชาชนตามโอกาสที่เหมาะสม ประชาชน

ส่วนใหญ่จะติดตามนโยบาย หรือติดตามการทำงานผ่านชุมชน หรือกลุ่มต่างๆ มากกว่าที่จะติดตามทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และวิธีการประชาสัมพันธ์ก็แพงกว่าวิทยุชุมชน และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายก็ไม่ง่ายเท่ากับวิทยุชุมชน

นับแต่มี พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งตามใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการกระจายข้อมูล

ข่าวสาร เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐกับประชาชน การกระจายข้อมูลข่าวสารเพื่อการส่งเสริม สนับสนุนในการเผยแพร่และให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการ คนด้อยโอกาส หรือกลุ่มความสนใจที่มีกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือบริการข้อมูลข่าวสาร และเป็นที่ต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ส่วนที่ 1 มาตรา 10 (1) (ค) และ (2))

ประชาชนในพื้นที่ ที่ติดตามข่าวสาร พฤติกรรม แนวคิดของนักการเมือง และนำมาช่วยในการตัดสินใจเลือกผู้แทน เพราะบางครั้งวิทยุชุมชนก็ทำหน้าที่ กลุ่มสนทนาปัญหาของบ้านเมืองได้เหมือนกับสภาภาพของชุมชนทั่วไป

ดังนั้น ถ้าสื่อมวลชน คำนึงถึงการทำข่าว ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ เป็นกลางได้ทั้งก่อนการเลือกตั้ง ระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง เป็นการนำผลงานของผู้บริหารมาเผยแพร่

อย่างเป็นธรรม ก็จะเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยได้อีกทาง และการตรวจสอบการทำงานของกลุ่มการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะสื่อท้องถิ่น นับว่าอยู่ใกล้กับกลุ่มการเมืองและประชาชนมาก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในช่วงของการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่าประชาชนบางคนให้ข้อมูลว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้จ่ายเงินให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่เมื่อถึงเวลาบางคนก็ไม่เลือกให้ทั้งที่ ได้รับเงินมาแล้ว และ บางราย/ บางกลุ่มเกิดการข่มขู่กันบ้างเพราะเหตุไม่ได้รับเลือกที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงกรณีฆ่าหวัคแฉนลูกน้องคนสนิทของผู้มีอำนาจก็มี และที่น่าสนใจประชาชน

ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าการแจกเงินเป็นการทำลายประชาธิปไตยแต่มองว่าเป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยสังเกตว่า การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ มีข้อมูลที่น่าสนใจว่า ปัญหาอุปสรรคที่พบน่าจะเกิดความขัดแย้งทางการเมือง ระหว่างผู้แข่งขันกันเอง ที่อาจจะต้องสืบทอดการจ่ายเงินเพื่อแข่งขันกันให้สูงกว่าคู่แข่ง นอกจากนี้บางรายยังมองเป็นความไม่มีประสิทธิภาพขององค์กรที่จัดให้มีการเลือกตั้งและไม่ควรมีองค์กร กกด. ท้องถิ่น เพราะไม่มีเสถียรภาพ ส่วนใหญ่พบว่า คณะกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ก็มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง บางคน ให้ข้อมูลว่าไม่พบว่ามี การข่มขู่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่กลุ่มการเมืองซึ่งเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มการเมือง มีการกล่าวหากระทบกันแต่ไม่รุนแรง ช่วงที่เดินรณรงค์หาเสียง และมีข่าวลือว่าอีกฝ่ายมีการจ่ายเงินแต่ก็ไม่มีหลักฐานหรือไม่สามารถชี้ชัดถึงการกระทำความผิดในขั้นตอนของการเลือกตั้งได้

ผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลในส่วนของ ปัญหาและอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลไม่ค่อยชัดเจน ไม่สามารถอนุมานคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ว่า ปัญหา อุปสรรค ในการแลกเปลี่ยนนั้นใช่ปัญหาที่แท้จริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการตกลงที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ในการต่อรองกันมากกว่า ส่วนความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญว่าประเด็นเนื้อหาประชาธิปไตยเป็นอย่างไร

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนให้ ข้อมูลว่า มีปัญหาในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพราะว่า เมื่อมีการแจกเงินให้แล้ว ก็ไม่ได้ เลือกลงคะแนนเสียงให้และก็ได้ให้ข้อมูลว่า หัวคะแนนที่รับเงินมาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ไม่ยอมจ่ายเงินให้ตามจำนวน แต่ท้ายที่สุดก็ตรวจสอบเจอ โดยคนใกล้ชิดของผู้สมัคร มีการข่มขู่ทำร้ายกัน แต่ก็ได้ลงมือทำจริงๆ หรือ เป็นแค่เพียงการข่มขู่ และนั่นเป็นอุปสรรคทำให้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่สามารถชนะการเลือกตั้งได้ว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ความเห็นว่า มีการรับเงินจริงแต่ไม่ลงคะแนนหรือกาติมของตนจริง แต่ก็ไม่ได้ทำอะไร หรือ แม้แต่กลุ่มหัวคะแนนที่เราไปไว้ใจ ก็มีการเบี่ยงเงินจำนวนที่จะจ่ายจริง โดยตั้งใจจ่ายไม่ครบตามจำนวน

จากการสังเกตและสอบถาม ประธานชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่รู้ปัญหา หรืออุปสรรคว่ามีการร้องเรียน ว่ามีการซื้อเสียง จะเห็นว่า ถึงแม้จะมีกระบวนการเลือกตั้ง หรือหน่วยงานที่เข้ามาจัดการ

การเลือกตั้ง มีผู้มีสิทธิสมัครเข้าร่วมสังเกตการณ์ต่างๆ มีเจ้าหน้าที่ประจำหน่วย แต่ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะพบก่อนจัดให้มีการเลือกตั้งประมาณ 60 วัน ตามกฎหมายของการเลือกตั้ง นอกนั้นเมื่อเลือกตั้งเสร็จก็จะมีการมอบผลประโยชน์อีกครั้งหรือหลายครั้งแล้วแต่ความสำคัญของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

พบว่า การช่วยเหลือหลังการเลือกตั้งก็มีความสำคัญไม่น้อย เพื่อให้เป็นฐานเสียงต่อไปในอนาคต การอุปถัมภ์ก็จู่โจมต่อกันก็จะถูกสานต่อภายใต้การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ปัญหาที่พบในกระบวนการ ก็คือมีการเบียดเงิน หรือ หัวคะแนนอมเงิน ส่วนอุปสรรคในกระบวนการได้แก่ กกต.จังหวัดไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งก็ไม่น่าไว้วางใจ

ช่วงที่ขนย้ายหีบบัตรแล้วมีการวางแผนกระทำการทุจริต และกฎหมายก็ยังล่าหลังเช่น เรื่องการติดประกาศหาเสียง ที่บางกลุ่มการเมืองนำป้ายมาติดต่อกันยาว จนไม่มีที่ว่างให้กับคู่แข่ง

ปัญหาที่สำคัญของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ตั้งใจจ่ายเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง เกิดการทุจริตในกระบวนการแลกเปลี่ยน และในคนก็ให้ข้อมูลใกล้เคียงกันว่า ผู้ที่รับเงินมาแล้วจ่ายไม่เต็มตามที่รับเงินมา (การยกยอกเงิน) ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งถึงแม้ว่าจะเตรียมการเป็นอย่างดีก็มีโอกาสพลาดได้

จากการเก็บข้อมูลและการสังเกตในพื้นที่ เป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่พบว่า กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์มีมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความต้องการจำเป็นของผู้แลกเปลี่ยน และจะกลายเป็นแบบอย่างของความประพฤติในสังคม และแบบอย่างของการกระทำระหว่างกัน นั้นไม่เพียงแต่ช่วยให้มนุษย์สนองความต้องการจำเป็นเท่านั้น แต่จะมีผลกระทบต่อรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังในสังคม และกลายเป็นประเพณีที่ซึมซับในสังคม

การใช้สิทธิเลือกตั้ง ในแต่ละครั้งจากการสังเกตก็พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ก็ใช้ดุลยพินิจในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ก็มีเสียงให้ได้ยินเสมอว่ามีการแจกเงินในพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐ กกต. เอกชน ช่วยกันรณรงค์เรื่องการไม่ขายสิทธิซื้อเสียง แต่ก็ยังมีความพยายามที่จะแจกเงินให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังนี้แล้ว การแสดงความคิดเห็นของประชาชนในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งภายใต้การรับเงินยังคงมีความจำเป็นในระบบการเลือกตั้งของไทยต่อไป เนื่องจากประเทศไทยมองว่าเป็นความสัมพันธ์กันในรูปแบบพึ่งพาอาศัยกัน

กล่าวได้ว่า เงินมีความสำคัญต่อการชนะการเลือกตั้ง แม้จะไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่า ผู้มีเงินเท่านั้นที่จะชนะการเลือกตั้ง แต่เงินก็ทำให้เกิดความได้เปรียบ

ถ้าถูกใช้ในการเลือกตั้งทุกระดับ และเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของทุกคน เป็นสิ่งที่มีมูลค่าในการต่อรอง และแลกเปลี่ยน แล้วเห็นภาพที่ชัดเจนแน่นอนกว่าสิ่งใดจากพฤติกรรมที่ผู้วิจัยได้พบและทราบข้อมูล ผู้วิจัยเห็นว่า ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นไปในลักษณะเชิงอุปถัมภ์ ซึ่งมีทั้งรูปแบบฉันทน์เพื่อน หรือระหว่างบุคคลสองคนที่มีสถานภาพแตกต่างกัน โดยที่อีกฝ่ายมีตำแหน่งอำนาจ หรือทรัพยากรมากกว่าอุปการะอีกฝ่ายหนึ่งที่มาพึ่งพิง หรือขอความช่วยเหลือหรือการ

อุปถัมภ์ค้ำชู เป็นการแลกเปลี่ยนที่เป็นส่วนตัวและบางครั้งก็มีระบบการต่อรองเข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนด้วย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน หรือ ตามระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

กล่าวโดยภาพรวมของการศึกษาวิจัย พบว่าขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมีทั้งแบบให้โดยตรง และโดยผ่านคนกลาง ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นทางอ้อม และเงื่อนไขข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนก็ได้แก่ เงิน สิ่งของ คำมั่นสัญญาต่างๆ ในประเด็นของการวิเคราะห์หาข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการได้แก่ การทุจริตในขั้นของการแลกเปลี่ยนที่อาจอนุมานได้ว่าไม่เป็นไปตามที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องการ

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่ห้ามมิให้ผู้สมัครกระทำการเพื่อจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้แก่ จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือ จัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือ ผลประโยชน์อื่นใดทั้งทางตรง ทางอ้อม หรือ การจัดเลี้ยง ตลอดจน การหลอกลวง บังคับขู่เข็ญ การใส่ร้ายป้ายสีด้วยความเท็จหรือการปราศรัยด้วยข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง หรืออื่นๆ นั้น ผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็ทราบ

ข้อระเบียบเกี่ยวกับเรื่องนี้ จากการสังเกต พบว่าประชาชนไม่ได้ให้ความสนใจในข้อกำหนด หรือระเบียบการเลือกตั้งหากแต่มีทัศนคติที่ดีต่อระบบอุปถัมภ์

ในการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่น ประกอบด้วยปัจจัยการให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์สมาชิกภายในกลุ่ม การให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์กับภายในกลุ่มผู้รับเหมาะก่อสร้าง ข้าราชการส่วนท้องถิ่น นักการเมือง คณะกรรมการชุมชน หรือผู้นำที่มีอิทธิพลในพื้นที่ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก็มีความลึกซึ้ง

ในการเลือกตั้งท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งทั่วไป ยังมีความจำเป็นอย่างสูงที่จะต้องประยุกต์หลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ค่านิยมในการอุปถัมภ์ช่วยเหลือกันในสังคม เพราะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับ

วัฒนธรรมอุปถัมภ์นิยม จึงเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ที่ไม่มีอำนาจหรืออยู่ใต้อำนาจ

จากการวิจัย หากประชาชนได้ทราบและติดตามดูแลการปฏิบัติงานของผู้ที่เราเลือกอย่างใกล้ชิดและไม่ยอมรับในพฤติกรรมของการคอร์รัปชันทั้งเชิงนโยบาย หรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ามาปกครอง ตลอดถึงต่อต้านการบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ไม่ยึดหลักธรรมาภิบาล หรือพยายามหลีกเลี่ยงทำตามกฎระเบียบ สังคมในท้องถิ่นก็จะเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ ใช้ทฤษฎี แนวคิด ที่สำคัญที่เป็นส่วนประกอบเด่นชัดในสังคมไทย เช่น แนวคิดกลุ่มผลประโยชน์ ทฤษฎีประชาธิปไตย ทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางการเมือง และทฤษฎีการหรือแนวคิดในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการเลือกตั้งท้องถิ่น รวมทั้งงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ในประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1.1.2 เพื่อศึกษาเงื่อนไขข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ เป็นประชากรในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งมี ประกอบด้วย ประชาชนชุมชน จำนวน 10 คน กำนัน จำนวน 4 คน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จำนวน 11 คน และ หัวคะแนน จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง

ข้อจำกัด ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจงบางคนไม่ยินยอมให้ข้อมูลที่พาดพิงกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มอื่นก็เป็นเหตุผลที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงและถูกต้องมากที่สุด อีกทั้งเมื่อขอสัมภาษณ์บางคนติดภารกิจรีบเร่งจึงให้ข้อมูลเชิงกว้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ กับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ส่วนที่ 1 ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ส่วนที่ 2 เจื่อนใจ ข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ส่วนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผลงานการวิจัย และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน ระเบียบกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หนังสือวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

โดยมีข้อจำกัดภาคสนาม ที่เป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์และลงพื้นที่หาข้อมูล ได้แก่

1. การนัดสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เนื่องจากท้องถิ่นกำลังจัดการเลือกตั้ง และประชาชนส่วนใหญ่ระมัดระวังการให้ข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลในเชิงลบที่มีผลต่อกลุ่มการเมือง โดยเฉพาะการพาดพิงบุคคลที่มีอิทธิพลในพื้นที่

2. การเลือกท้องถิ่น ในระหว่างที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ บางพื้นที่ที่กำลังทำการรณรงค์หาเสียง และเป็นอุปสรรคในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าหลายท่านไม่ให้โอกาสได้สัมภาษณ์ในเชิงลึกและเป็นคุณเป็นโทษต่อการเมือง ซึ่งการไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร นี้มาจากหลายคน ยังมีความรู้สึกว่าจะนำมาซึ่งความเสียหายต่อตนเองและบุคคลที่พาดพิง

1.3 ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี และได้สรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1.3.1 ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ มีขึ้นทั้งก่อนการเลือกตั้ง ในรูปแบบของความสัมพันธ์ภายใต้การอุปถัมภ์ การช่วยเหลือตอบแทนซึ่งกันและกัน กระทำกันในลักษณะจัดตั้ง และติดต่อ ตกลงกับทีมงาน หัวคะแนนเพื่อพบปะกับประชาชน ในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีการติดต่อกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งโดยตรงและผ่านคนกลาง (หัวคะแนน) และหลังการเลือกตั้งก็มีการแจกจ่ายรางวัลและ โบนัส หรือให้ความช่วยเหลือตามที่ตกลงสัญญาไว้ ซึ่งรูปแบบการแลกเปลี่ยน ดังนี้

1.3.1.1 รูปแบบการแลกเปลี่ยนทางตรง ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วยตัวเองและมอบเงินหรือสิ่งของให้โดยตรง

การแลกเปลี่ยนโดยตรง เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 คน หรือ 3 คน หรืออื่นๆ ในกระบวนการเลือกตั้ง หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งติดต่อโดยตรงกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชุมชน โดยมีการนำสิ่งของที่อาจเป็นปัจจัยในการดำรงชีพ หรือสิ่งของไปมอบให้เลย โดยไม่ผ่านคนกลาง ผู้สมัครรับเลือกตั้งนิยมนำไปใช้กันมากที่สุดและถือว่าสำคัญที่สุด ที่จะทำให้เกิดผลของการเลือกตั้งอย่างชนะเตี้ยขาด จนในบางครั้ง เกิดปรากฏการณ์ “ชิงช้า” นั่นคือการจ่ายเงินหลายรอบก่อนการเลือกตั้ง

1.3.1.2 การแลกเปลี่ยนโดยอ้อม ซึ่งผู้ที่ทำการแลกเปลี่ยนไม่ได้เผชิญหน้ากันในการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้แก่ การจัดตั้งห้วคณะแนเพื่อลงพื้นที่แทนหรือนำผู้สมัครรับเลือกตั้งไปพบประชาชน รวมทั้งการฝากฝังผู้สมัครรับเลือกตั้งมาให้พิจารณาโดยอาจจะมีการต่อรองเรื่องผลประโยชน์ไปในตัว หมายความว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้บอกเงื่อนไขของผลประโยชน์เลย

รูปแบบการแลกเปลี่ยนทางอ้อม ขั้นตอนนี้ทางผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมีการระดมหรือนำทีมงานซึ่งก็คือห้วคณะแนของทีมงานมาร่วมดำเนินการตรวจสอบครัวเรือนจำนวนบ้านที่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาศัยอยู่พร้อมกับจัดทำเป็นบัญชีรายชื่อ ให้ห้วคณะแนมาจ่ายเงินไปแจกแทนตน

1.3.2 เจื่อนใจข้อตกลง เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1.3.2.1 การแลกเปลี่ยนด้วยเงิน ข้าวของ คำมั่นสัญญาต่างๆ จากผู้สมัครในพื้นที่โดยตรง ซึ่งผู้สมัครลงพื้นที่หาเสียงด้วยตนเองพร้อมกับทีมงาน

1.3.2.2 การแลกเปลี่ยนด้วยเงิน ข้าวของ จากผู้สมัครในพื้นที่ โดยผ่านมาทางผู้มีอิทธิพล เช่น ประธานชุมชน หรือ ลูกน้องของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความเคารพนับถือ ซึ่งลักษณะนี้ค่อนข้างที่จะพบในรายชื่อของผู้สมัครที่ไม่คุ้นกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

1.3.2.3 การแลกเปลี่ยนด้วย คำมั่นสัญญาต่างๆ พบว่าบางกลุ่มตัวอย่างที่เป็นห้วคณะแน ให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง สามารถให้ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับขั้นตอนในการรับการช่วยเหลือจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นการช่วยเหลือที่เกื้อกูลกันตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาและต่อไปในอนาคต

สรุปเจื่อนใจ ข้อตกลง และ คำมั่นสัญญาระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่ง ข้อมูลที่ได้ เจื่อนใจ ข้อตกลง ได้แก่ เงิน สิ่งของ สัญญาข้อตกลง และ การชนะการ

เลือกตั้ง รวมทั้งกิจกรรม โครงการต่างๆที่จัดให้ก็ให้เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน การแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งปรากฏในท้องถิ่นอย่างชัดเจน

1.3.3 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขต

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้ พบว่ามีการบิดพลิ้วหรือไม่ทำตามสัญญาของทั้งฝ่ายที่เป็นหัวหน้าคะแนน ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ข้อมูลว่ามีการยกยอกเงินไม่จ่ายตามที่สั่งการแต่ก็ไม่ได้ ดำเนินการขึ้นรุนแรงอย่างไร หรือ หัวหน้าคะแนนหักหัวคิว (เงิน) นอกนั้นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนเมื่อรับเงินไปแล้วก็ไม่ได้ไปลงคะแนน เสียงให้กับฝ่ายตน หรือการไม่ทำตามสัญญาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การข่มขู่ หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้ง (กกต.) และ จิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งปัจจุบันถือว่ามีความตื่นตัวกันมากขึ้นตามลำดับ แต่ค่านิยมและชินชมนผู้ที่ทำให้การอุปถัมภ์หรือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็ยังคงเป็นข้อขัดแย้งหลักการแบบประชาธิปไตย และที่สำคัญในการดำเนินการเพื่อความโปร่งใสและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญในการปกครองคือการสื่อมวลชน เช่น สื่อวิทยุชุมชน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ขั้นตอนของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ นั้นมีขั้นตอนการแลกเปลี่ยน ทั้งการจ่ายโดยตรงโดยผู้สมัครฯ และ จ่ายผ่านคนกลาง/หัวหน้าคะแนน โดยวิธีตกลงไว้ ซึ่งไม่มีความสลับซับซ้อน มีพื้นฐานของการไว้วางใจ การวางพื้นฐานเพื่อหาเสียง การตั้งทีมงาน การเจาะหาผู้ที่สามารถชักนำชาวบ้านมาเลือกตั้งให้เป็นหัวหน้าคะแนน การเตรียมบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิการวางแผนงานอย่างมีขั้นตอนของกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นปัจจัยที่ทำให้ชนะการเลือกตั้งได้

การพัฒนาความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ให้มีลักษณะความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตอบแทนระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างชัดเจน ลักษณะการดำเนินการจะเป็นไปในรูปของการช่วยเหลือต่างตอบแทนกัน ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น การแจก

เงินการแจกสิ่งของสำหรับปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ การช่วยเหลือหน้าที่การงาน การนำนโยบายในการทำงานหรือโครงการที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาเพื่อแลกหรือบอกกล่าวให้รู้เพื่อจะเป็นตัวหนุนเสริมคะแนนให้ชนะการต่อสู้ การทำช่วยเหลือบริจาคในงานต่างๆ เหล่านี้ แฝงอยู่ในค่านิยมของคนไทยมาช้านาน เป็นที่น่าสังเกตหากผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ช่วยเหลือหรือให้ผลประโยชน์แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะทำให้ภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งติดลบในสายตาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

จากประสบการณ์ในการเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้วิจัยก็ได้รับการแจกกระเป๋าและเสื้อซึ่งเป็นเสื้อของกลุ่มการเมืองในท้องถิ่นและก็ยอมรับว่า ความตั้งใจที่มีอยู่ก็จะเลือกกลุ่มการเมืองกลุ่มนี้แน่นอนถึงแม้ว่าจะได้รับของแจกมาก็ตาม เพราะชื่นชมในผลงานการช่วยเหลือกลุ่มประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งมีฐานะ การศึกษาที่ดี และจากการสังเกต ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มีประวัติมีเรื่อง ของการทุจริตในเรื่องนโยบาย และเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนเหมือนกัน

ในการเลือกตั้งระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่ามีนักการเมืองท้องถิ่นได้จัดตั้งทีมเป็นหัวคะแนนเพื่อช่วยหาเสียงให้กับ “บ้านใหญ่” มีการขอคัดบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องที่ ไปและมอบให้ประธานชุมชน พร้อมผู้นำในพื้นที่ไปตรวจสอบและแจกเงินรายหัวเริ่มต้นที่ 200 บาท ซึ่งผู้วิจัยได้รับทราบจากคนใกล้ชิดว่ามี การติดต่อขอซื้อคะแนนเสียงจริง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสรี โกมลเปลิน พ.ศ.2541 ที่ผลการศึกษาว่าเงินมีความจำเป็น และมีการใช้เงินในการเลือกตั้งและเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

งานวิจัยของ ธงชัย พิมพ์สกุล พ.ศ.2541 ที่กล่าวถึงปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ว่าในจังหวัดชลบุรีมีการซื้อเสียงอย่างเป็นรูปธรรม และมีเรื่องราวของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

ทัศนคติต่อการกระทำของผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่น ประชาชนมองว่าเป็นเรื่องปกติที่จะมีการแจกเงินหรือสิ่งของ

การแลกเปลี่ยนตอบแทนซึ่งกันและกันเป็นหัวใจของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ มีความแตกต่างกันในสิ่งที่นำมาแลก จากการศึกษา จะเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ต้องการชนะการเลือกตั้ง ในหลายคนจึงใช้เงิน คำสัญญา โครงการนโยบาย การช่วยเหลือส่วนตัว เข้ามาแลกเปลี่ยนกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในทางการเมือง การแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้น มีส่วนทำให้เกิดค่านิยมการแลกเปลี่ยนในการเลือกตั้ง การพึ่งพาอุปถัมภ์เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ผันผวนต่างๆ จะถูกเปลี่ยนเป็นคะแนนเสียง

ข้อเท็จจริงที่สำคัญ พบว่า กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ก็กระทำการเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในแต่ละบุคคลต่างก็ตกเป็นหนี้บุญคุณและอยู่ในอำนาจของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นเช่นบ้านใหญ่ ซึ่ง

ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า ได้รับการอุดหนุนเงินงบประมาณลงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้การจัดสรรแบ่งปันโครงการก่อสร้างพื้นฐานในท้องถิ่นตนเอง

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินโครงการภายใต้โครงการของรัฐก็มีส่วนทำให้ประชาชนอาจจะลำบาก และเป็นคุณเป็นโทษ ได้ไม่แน่นอนโยบาย เช่น การให้ความช่วยเหลือสวัสดิการ การสงเคราะห์ ผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ในพื้นที่ ที่พบว่าผู้มีสมัครรับเลือกตั้งได้ชูเป็นแนวทาง การบริหารงาน การช่วยเหลือเยียวยาต่างๆ ให้กับประชาชน หรือ เป็นการอุปถัมภ์ประชาชนโดยมีนโยบาย หรือ โครงการของรัฐเป็นตัวเร่งขับเคลื่อน

ตามทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ส่วนตัวในสังคม มีรูปแบบการแลกเปลี่ยน ตอบแทนหลากหลาย อีกทั้งสิ่งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนก็มีแตกต่างกัน ดังที่ ลูเซียน เอ็ม แสงส์ สรุปรว่า สังคมไทย แทบจะไม่มีใครเท่าเทียมกันและแบบแผนความประพฤติที่สำคัญคือแบบแผน ความประพฤติ ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย เป็นสังคมเน้นความแตกต่างอายุ และค่านิยม

ในกระบวนการแลกเปลี่ยน ตัวการที่สำคัญในการแลกเปลี่ยน ได้แก่ เงิน จึงพบ นักการเมือง ที่มีฐานะร่ำรวยทางเศรษฐกิจจึงเป็นผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นการนำเอาแนวความคิดไปใช้กับความสัมพันธ์ทาง สังคมขนาดเล็กระดับบุคคล ถ้าหากจะนำมาเป็นข้อมูลในการเลือกตั้งท้องถิ่นของสังคมไทย ก็ สามารถนำมาอธิบายได้อย่างถูกต้องว่า มนุษย์พยายามที่จะหาประโยชน์บางส่วนจากการติดต่อ สัมพันธ์เสมอ กระบวนการแลกเปลี่ยนเป็นผลของมูลเหตุจูงใจระหว่างมนุษย์ในการสนองความ ต้องการของเขา และขณะที่ความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนทุกอย่างย่อมจะต้องมีค่าใช้จ่าย ทั้งผู้ให้และ ผู้รับ จะต้องมิใช่ผูกพันในการให้ตอบ ดังที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของท้องถิ่นอำเภอบ้านบึง แม้แต่ คำพูด หรือปณิธานที่ผู้มีสมัครรับเลือกตั้งใช้หาเสียง ก็ยังแอบแฝงไว้กับระบบอุปถัมภ์ เช่น

ส่วนผู้นำ หรือ หัวหน้ากลุ่มการเมืองท้องถิ่น ก็มีความสำคัญไม่แพ้เรื่องนโยบาย หรือผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยน ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่าข้อมูลในส่วนของ ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ว่า มีการดำเนินการ ทั้งรูปแบบทางตรงที่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดำเนินการเอง และรูปแบบทางอ้อมที่มอบผ่านหัวหน้าคะแนนหรือคนใกล้ชิด ซึ่งการดำเนินการจะมี ขั้นตอนที่แน่นอน มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า มีการจัดทำโพลล์ การเลือกตั้ง รวมทั้ง ได้จัดตั้งทีมงาน เน้นอุปการะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เป็นการวางพื้นฐานทางการเมืองมายาวนาน และต่อเนื่อง เพราะต้องการที่จะชนะการเลือกตั้ง ไม่ปฏิเสธเรื่องการจ่ายเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนน เสียงและชนะการเลือกตั้ง การอุปถัมภ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งต่อตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยตรง หรือ ช่วยเหลือผ่านญาติๆ ล้วนมีพื้นฐานมา จากความสัมพันธ์ที่เอื้อให้ชนะการเลือกตั้งได้อย่างไม่ยาก

การช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งนอกเขตก็มีส่วนสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมให้ได้รับชัยชนะเหมือนกัน เช่น มีการย้ายสำมะโนครัวเข้ามาอยู่ในพื้นที่ เป็นในลักษณะการเกณฑ์คนเข้ามาในเขต พื้นที่ก่อนการเลือกตั้ง ก่อนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 90 วัน ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถทำสำมะโนครัวได้นั้น จะต้องมีหน่วยงานด้านทะเบียนประชาชนเอง

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันในพื้นที่ และเป็นไปในลักษณะเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่ที่ให้ข้อมูลต่างยอมรับว่ามีการแจกเงินและสิ่งของต่างๆรวมทั้งคำมั่นสัญญาช่วยเหลือกัน

ผลจากการศึกษาพบว่าผู้สมัครใช้เงินซื้อเสียงจริงและยังพบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับเงินจากผู้สมัครรับเลือกตั้งจริง และ เลือกที่จะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่มีอำนาจและบุญคุณกับตนมากกว่า และก็พบว่าการเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่มั่นนโยบายที่ตนชอบและไม่ปฏิเสธที่จะรับเงินเนื่องจากเกรงว่าอาจจะไม่เป็นผลดีต่อตนเองและครอบครัว

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ที่ปรากฏในสังคมชนบท นั้น คงไม่อาจปฏิเสธว่าเป็นการทำลายระบบประชาธิปไตย ของไทย เพราะชนบทรอบนิคมประเพณีที่ปลูกฝังแก่นุชนเรื่อยมาทุกคนยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีคุณค่า ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ในยามยากเป็นสิ่งที่สังคมให้การยอมรับมาตลอดและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งก็เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการดำรงชีพ

ซึ่งสอดคล้องกับระบบอุปถัมภ์ ที่อธิบายสังคมไทย ว่าเป็นสังคมโครงสร้างหลวมขาดกฎ ระเบียบควบคุม มีความยืดหยุ่น ผ่อนปรนและปัจเจกชนล้นไหลจากสถานภาพหนึ่งสู่อีกสถานภาพหนึ่งและอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว

2.2 เจื่อนใจข้อตกลง เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

เจื่อนใจ ข้อตกลง สิ่งของที่ใช้แลกเปลี่ยน ในส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประกอบด้วย คะแนนเสียงให้ได้ชัยชนะ และ สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้แก่ เงิน สิ่งของ คำมั่นสัญญา การช่วยเหลือ อุปการะด้านต่างๆ ผลงาน นโยบายหรือกิจกรรม โครงการ โบนัส และรางวัล

ข้อตกลงในการแลกเปลี่ยน ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน มีเป้าหมายทางวัตถุ ทางจิตใจ และทางการบริการต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนคำ การยื่นหมูยื่นแมว การลงแขก การเอาแรง การแลกเปลี่ยน เงิน การแลกเปลี่ยนคนกับสิ่งของ การซื้อขาย การค้าต่างตอบแทน การเช่า การจำหน่าย การเลหลัง

สิ่งที่ใช้แลกเปลี่ยน ประกอบด้วย วัตถุสิ่งของ เงินทอง ความคิด ความรู้ ความปัญญา คุณธรรม ความเห็นใจ ความรู้ ความเอาใจใส่ ความเป็นเพื่อน ความเป็นศัตรู กามารมณ์

ในขณะที่ โยชิฟูมิ ทามาคา ได้แสดงอิทธิพลทางการเงิน เงินสำคัญขนาดที่นักธุรกิจใช้ บิดผันการ ปฏิบัติงานของข้าราชการ และเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์

ปัจจุบันพบว่า เงิน มีอิทธิพลมาก ทั้งขั้นตอน การจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นขั้นตอน การตรวจรับการจ้าง การตรวจรับพัสดุ การกำหนดราคากลาง เหล่านี้เกี่ยวข้องกับ เงิน หรือผลประโยชน์ทั้งสิ้น พบว่า เมื่อมีการเลือกตั้ง ผู้รับเหมาก็มีส่วนช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะในส่วนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือญาติๆของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และจะมาถอนทุนจากการจ่ายในการเลือกตั้ง ในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ฯลฯ

“การยืมซ้ำ หรือ การจ่ายเงินหลายรอบก่อนการเลือกตั้ง”

“การซื้อให้ชนะ”

“เงินไม่มา การไม่เป็น”

“ความมั่งคั่งคือเงิน เป็นที่มาของอำนาจ”

จากการศึกษาวิจัย พบว่ามีการจ่ายเงิน สิ่งของแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันใน พื้นที่ ทำให้มีเงินสะพัดในพื้นที่ ทั้งมีการจ่ายเงินให้กับคนในทีมการเมือง เสมือนเกิดการจ้างงานไม่ประจำขึ้น การจะลดขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ลงคงจะทำได้ไม่ง่ายเพราะทั้งผู้ให้และผู้รับก็ได้แลกเปลี่ยนของถูกต้องตามความประสงค์ซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้ง จากการสังเกตในพื้นที่ พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะประชาชนได้ไปเที่ยวทัศนศึกษา ดูงาน ได้รับรางวัลต่างๆ ที่จัดงานประเพณีสำคัญในพื้นที่ บางคนได้รับความช่วยเหลือในเรื่องงาน ดังที่ปรากฏไว้ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น แผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยโครงการอบรมและทัศนศึกษาดูงานของผู้สูงอายุ โครงการอบรมช่างเสริมสวยและทัศนศึกษาดูงาน เป็นต้น

สอดคล้องกับการศึกษา ของเดชะ สิริสุทธิ พ.ศ.2541 ว่ากระบวนการในการ สร้างฐานอำนาจมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ อีกทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองท้องถิ่น ได้แก่ การให้ผลประโยชน์และการอุปถัมภ์ทั้งภายในกลุ่ม และกลุ่มผู้รับเหมา ข้าราชการ นักการเมืองและคณะกรรมการชุมชน

ซึ่งลักษณะเหล่านี้ปรากฏอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ใน โครงสร้างของสังคมไทยที่เหนียวแน่นและเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการสร้างความภักดีทางการเมือง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในขณะที่เกิด ความเหลื่อมล้ำทางฐานะเศรษฐกิจของประชาชน จึงกลายเป็นเครื่องมือ การคอร์รัปชันที่จำเป็นท้ายที่สุดของนักการเมืองในทุกระดับ ดังที่ศาสตราจารย์แสงส์ กล่าวไว้ว่า ไม่มีใครในสังคมไทยอยู่ได้เป็นสุขโดยปราศจากคนที่พึ่งคอยอุปถัมภ์ค้ำชูไว้ (อ้าง อคิน รพีพัฒน์ : 2546)

ค่านิยมทางสังคมที่ฝังลึกกับสังคมไทยที่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นหลักเกิดการอุปถัมภ์ค้ำชู ให้ความช่วยเหลือกัน ยิ่งฐานะทางสังคมแตกต่างกันอย่างชัดเจน ระบบอุปถัมภ์ยิ่งสำคัญเท่านั้น และไม่อาจปฏิเสธคุณค่าทางผลประโยชน์ได้ トラบใดที่ความไม่เท่าเทียมกัน หรือความแตกต่างกันในสังคมไทยยังมีให้เห็นอยู่มาก และ ด้วยความเหลื่อมล้ำนี้เองจึงเป็นที่มาของเงื่อนไข ผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ทั้งระดับท้องถิ่น และการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศ

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ยืนยัน เงื่อนไข และ ผลประโยชน์ ในการเลือกตั้งของท้องถิ่นว่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปเพื่อเอื้อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม เช่น

งานวิจัย เรื่อง ความ สัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองแบบใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี “ท้าววันขมมื่น” ของประภีร์ดี สัตตสุต ที่ศึกษาเรื่องเงินผันและแนวคิดพ่อบุญอุปถัมภ์ และผลกระทบที่มีต่อโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นและกลุ่มผลักดันทางการเมือง ที่มีการใช้จ่ายงบประมาณในระยะสั้นหวังผลทางการบริหาร ซึ่งไปสอดคล้องกับทัศนคติของสังคมไทยที่มีต่อผู้นำที่มีอำนาจและกดดันให้กลุ่มการเมืองท้องถิ่นเข้าร่วมเครือข่ายอุปถัมภ์ทางการเมืองระดับภาค

แต่ปรากฏการณ์จากการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 ที่ผ่านมา ปรากฏว่า พรรคพลังชลมีผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้ามาในสภาผู้แทนราษฎร มากที่สุดเหนือพรรคเพื่อไทยที่เป็นเต็งหนึ่ง ที่ใช้นโยบายหาเสียงบนความคาดหวังของประชาชน ไม่ว่าจะเป็ ค่าแรง 300 บาท จบปริญญาตรีเงินเดือน 15,000 บาท นโยบายจำนำข้าว บัตรเครดิตชาวนารถคันแรก บ้านหลังแรก ฯลฯ

สรุปว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจหรือความสัมพันธ์ของเครือข่ายของนักการเมืองท้องถิ่นที่เป็นผู้ที่กว้างขวางและมีเงิน ฐานะดี จะปรากฏชัดเจนในกระบวนการอุปถัมภ์ ฟังพาทอาศัยกันในการช่วยเหลือนักการเมืองท้องถิ่น หรือ นักการเมืองระดับชาติ ด้วยกัน และมีผลต่อการเลือกตั้งขององค์กรท้องถิ่นนั้นๆ

2.3 ปัญหาและอุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้ พบว่ามีการบิดพลิ้วหรือไม่ทำตามสัญญาของทั้งฝ่ายที่เป็น หัวคะแนน ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ข้อมูลว่ามีการอมเงินไม่จ่ายตามที่สั่งการแต่ก็ไม่ได้ดำเนินการขึ้นรุนแรงอย่างไร ในส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางคนเมื่อรับเงินไปแล้วก็ไม่ได้ไปลงคะแนนเสียงให้กับ การทุจริตขยอกเงินจ่ายซื้อคะแนนเสียง หรือการไม่ทำตามสัญญาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และหรือหัวคะแนนหักหัวคิว เบี้ยวเงินไม่จ่ายเต็มจำนวน ความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การข่มขู่

คณะกรรมการเลือกตั้งแห่งราชอาณาจักรไทย หรือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จิตสำนึกของความ เป็นประชาธิปไตย

จากข้อมูลในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า ในอดีตมีบางพื้นที่ การชิงชัยระหว่างผู้สมัครรับ เลือกตั้งหน้าเก่ากับผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าใหม่ ทั้งๆ ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าเก่ามีผลงานเป็นต่อ หลายช่วงตัวเพราะทำผลงานไว้อย่างมาก แต่กลับพ่ายผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่เมื่อเปลี่ยนผู้บริหารคน ใหม่แล้วการทำงานในพื้นที่ไม่ราบรื่น หลายฝ่ายมองว่า อาจจะมีการสนับสนุนทางการเมือง ทำให้เกิดความได้เปรียบทาง การเมือง นักการเมือง กับ นักเลือกตั้ง ต่างกันมาก เพราะนักการเมือง จำเป็นต้องวางฐานคะแนนเสียง เพื่อให้ประชาชนไว้วางใจแล้วเลือกเข้าไปบริหารท้องถิ่น และมี จิตสำนึกทางการเมือง ผิดจากนักเลือกตั้ง

หลายแนวคิด เห็นว่า การเลือกตั้งต้องใช้เงินมหาศาล เมื่อมีการใช้เงิน เป็นต้นทุนที่สูง ดังนั้น ก็ต้องมีการถอนทุนจากการเข้าไปบริหารงาน ผลประโยชน์ทับซ้อน การทุจริตเชิงนโยบาย หรือ โครงการต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แนวคิดของผลประโยชน์จึงเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้การแข่งขันสูงและเข้มข้น ไม่เฉพาะแต่ในพื้นที่ที่ศึกษาเท่านั้น

ในพื้นที่ทำผู้วิจัยได้ทำการศึกษา มีการแข่งขันกันสูง ปรากฏการณ์ที่สนับสนุนคำกล่าว ว่าการเลือกตั้งคูเดือได้แก่ การเลือกตั้งในท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอนแดง ซึ่งมีการมาหัวคะแนน และ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาอบต.หนองบอนแดง ซึ่งปมสังหารก็ มุ่งประเด็นหัวคะแนนและขัดผลประโยชน์ในการรับเหมางาน แม้กระทั่งเรื่องขู่สาว แต่จากการ สังเกตและติดตามข่าววงใน ต่างเชื่อว่าเป็นเรื่องการเมืองท้องถิ่น (ผู้ตายเป็นหัวคะแนนให้กับ ผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใหม่)

หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย ที่ยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผลและ ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ มีความเท่าเทียมกันทางความคิด แต่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการ เลือกตั้งภายในประเทศก็เป็นที่ชัดเจนว่า เกิดจากความไม่เสมอภาคทางการดำรงชีพ ของประชาชน ยิ่งในชนบทแล้ว ภาวะความแตกต่างกันเช่น ฐานะเศรษฐกิจ ฐานะสังคม ฐานะทางการศึกษา มีส่วน ทำให้เกิดการซื้อสิทธิขายเสียง หรือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันชัดเจน และในการแลกเปลี่ยน ผลประโยชน์ในหลายครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่แล้ว จะมีความแตกต่างกันทางฐานะอย่างชัดเจนและ เห็นชัดว่าความต้องการขั้นพื้นฐานยังไม่เท่าเทียมกัน จึงเกิดช่องว่างและนักการเมืองก็อาศัยช่องว่าง นี้ในการประเมินผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ การจัดสรรสิ่งที่ดีให้กับประชาชนในแง่หลักการเท่านั้น ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมองว่าเป็นปัญหาได้แก่ เมื่อมีการ

ร้องเรียนว่ามีการทุจริตการเลือกตั้ง ในหน่วยองค์กรที่มีหน้าที่ก็ดูแลและดำเนินการล่าช้าในการตรวจสอบ และการทำงานค่อนข้างหย่อนประสิทธิภาพ ไม่มีเอกเทศ

กฎหมายการเลือกตั้งล่าสุดของท้องถิ่น ได้กำหนดให้มีการนับคะแนนตรงจุดที่มีการเลือกตั้งเพื่อป้องกันการทุจริต ก็ถือว่าเป็นข้อสำคัญสำหรับนักเลือกตั้งท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2548 หมวด 1 มาตรา 12 ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศให้ยื่นหรือขยายระยะเวลา หรือ งดเว้นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ เฉพาะในการเลือกตั้งนั้นเพื่อให้เหมาะสมแก่การดำเนินการเลือกตั้งใหม่ ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว สุจริต และเที่ยงธรรมได้

จากกฎหมายข้อนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจส่งผลให้ การดำเนินการในกระบวนการตรวจสอบการทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งเป็นไปได้ยาก เพราะจากการศึกษา วิจัย พบว่า มีประชาชนที่ให้ข้อมูลว่า “ ซื่ออกต.” นั้นหมายถึง เมื่อมีการร้องเรียนการกระทำผิดตามกฎหมายการเลือกตั้ง เมื่อมีผู้สืบทราบและพยานหลักฐานการกระทำผิดแล้ว ไม่สามารถเอาความผิดกับ ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง ได้ เนื่องจาก มีคนมาทาบตามผู้ที่กระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง ให้ยินยอมจ่ายเงินให้ เพื่อที่จะได้ไม่ต้องรับผิด หรือ ถ้าเป็นการกระทำผิดถึงขั้นต้องโดนใบแดง ก็จะสามารถ ทำความผิดใบแดงให้เป็นใบเหลือง เพื่อจะได้จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ และผู้กระทำผิดก็จะได้ ไม่ต้องถูกลงโทษทางการเมือง หรือ ถ้าเป็นการกระทำ ความผิดขั้นใบเหลือง ก็จะดำเนินการให้ไม่ต้อง โดนใบเหลือง สามารถที่จะรับรองผลการเลือกตั้งไปก่อน โดยยังไม่มีขั้นตอนของการตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง

ตามคำบอกเล่าของผู้มีสิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น ที่ให้ข้อมูลว่า ต้อง “ ซื่อให้ชนะ ” นั้น หมายถึงการซื้อคณะกรรมการการเลือกตั้งในขั้นตอนสุดท้ายด้วย ถ้ามีการกระทำผิดในการเลือกตั้ง นั้นเอง

การ “ ยิงซ้ำ ” กรณีนี้ ไม่เฉพาะแต่กลับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังต้องกระทำกับ กกต. ด้วย พบว่า มีผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ยอมรับการจ่ายเงินหลายรอบก่อนการเลือกตั้ง และเมื่อเลือกตั้งเสร็จจนกระทั่งเข้าไปทำหน้าที่ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องจ่ายผลประโยชน์เพิ่มเติม เพื่อเป็นการสานความสัมพันธ์ ซื่อใจกันและกัน และต่อยกย้อมิตรภาพในอนาคต การทำงานบริหารจะได้ไม่ติดขัดในเรื่องการตรวจสอบผลงาน หรือการขัดกันในเรื่องผลประโยชน์

ตามมาตรา 29 ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงปรากฏแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งว่า ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือ เจ้าหน้าที่ อื่นของรัฐ กระทำการใดๆ โดยมีชอบด้วยอำนาจหน้าที่อันเป็นการก่อกวนแก่งผู้สมัครใด

ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจหรือมอบหมายให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งให้ยุติหรือระงับการกระทำนั้นได้

จากการที่ผู้วิจัยเคยเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ในฐานะประธานหน่วยเลือกตั้ง พบว่า บัตรที่กากบาท นั้นบางครั้งไม่ชัดเจน และบัตรบางครั้งมีมากกว่าจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพียงแค่ 4-5 บัตร ก็มีผลต่อการพิพาทในระหว่างฝ่ายที่ได้เปรียบและฝ่ายที่คิดว่าเสียเปรียบ ทำให้เกิดการถกเถียงกัน ต้องยุติการนับคะแนนไปสักครู่ใหญ่ เพื่อให้มีการตรวจสอบแต่ในระหว่างที่มีการตรวจสอบ จะเกิดการปะทะคารมกันในระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือในระหว่างกองเชียร์เสมอ และมีฝ่ายที่ไม่ยอมรับการตัดสินใจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เข้าแจ้งความกับตำรวจถึงการกระทำผิด การเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จากการติดตามสาเหตุของผู้วิจัย พบว่ามีความประมาทเลินเล่อจากคณะกรรมการนับคะแนน และคณะกรรมการตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพราะในท้องถิ่น จำนวนประชากรและจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นหน่วยจำนวนน้อย ตรวจสอบได้ง่ายและรวดเร็ว

ระเบียบทางสังคม เช่น การจัดสรรเงินงบประมาณตามโครงการต่างๆ ของรัฐ ก็มีผลต่อการจัดการเลือกตั้ง ซึ่ง ผู้วิจัยยังมองว่า การจัดสวัสดิการสังคม หรือการให้บริการทางสังคมของภาครัฐและกระจายลงมาในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบทางนโยบาย เป็นต้นทุนในการเลือกตั้ง เพราะในภาพรวมประชาชนยังคงยึดมั่นในกิจกรรมของผู้ที่มีโอกาสเข้ามาบริหารและทำงานการเมืองในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนที่พบว่าหลายคนให้ความสำคัญต่อการบริหารงาน (กรณีของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง) และออกมาหาเสียงเลือกตั้ง และ ยังเป็นกลไกที่สำคัญในเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน

ส่วนการโยกย้ายคนในพื้นที่ ที่ผู้วิจัยได้รับทราบ เพื่อเป็นการช่วยเหลือกันเกี่ยวกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งยอมรับว่า เคยเกิดกรณีแบบนี้ กับกลุ่มของตน แต่ต่อไป ต่างฝ่ายก็เริ่มที่ไม่นำมาเป็นข้อได้เปรียบทางการเมือง เพราะในปัจจุบันการที่ภาครัฐจัดดำเนินการและส่งเสริมโครงการ ศปสช. ซึ่งมีผลต่อจำนวนประชาชนในเขตพื้นที่ ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างพื้นที่ก็ต้องพิจารณาใหม่ในเรื่องการให้ความช่วยเหลือย้ายคนออกนอกพื้นที่ เพราะเม็ดเงินที่จ่ายให้คิดต่อหัว และ ในอนาคตก็จะเพิ่มมากขึ้น ในการจัดสรรงบประมาณที่จ่ายลงพื้นที่โดยอาศัยประชากรเป็นเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนเงิน

3. ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่นและระดับชาติ

คณะกรรมการจัดการเลือกตั้งทุกระดับ หน่วยงานภาครัฐ ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ที่จะต้องมีจิตสำนึก ของความเป็นประชาธิปไตย ร่วมรักษากฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การเมืองของ ประเทศไทยอยู่แถวหน้าระดับอาเซียน เพื่อให้เหมาะสมกับรูปแบบของกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN COMMUNITY) ประกอบด้วย ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้

1. ในส่วนขององค์กรที่จัดการเลือกตั้ง ควร จะได้แยกออกโดยชัดเจนไม่ใช่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเลือกตั้งจากหน่วยงานภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เนื่องจาก การจัดการเลือกตั้งในแต่ละครั้งก็มาจากส่วนนี้ และใช้งบประมาณแผ่นดินในการดำเนินการสูง อีกทั้ง วันที่ทำการเลือกตั้งก็ควรจัดให้สะดวกไม่ต้องระบุเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ ดังที่เป็นกัน และควรจะมีการพิจารณา เพราะการจ่ายให้กับคณะกรรมการฯ ใช้เงินงบประมาณสูงมากใน ส่วนของการนับคะแนน ก็เป็นปัญหา เช่น การนับคะแนนที่ศูนย์กลางซึ่ง กกต. ได้จัดไว้สำหรับการนับคะแนน มีการขนย้ายหีบบัตรไปนับคะแนน มีข่าวว่ามีการแอบเปลี่ยนบัตร และเห็นควรให้นับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งเลยแล้วส่งผลไปที่ศูนย์กลาง และ ในปัจจุบันก็ได้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการนับคะแนนแล้ว ซึ่งคงต้องรอดูต่อไป แต่ผู้วิจัยเห็นว่า การนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้ง ก็เป็นหนทางช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้มีโอกาสเล่นงานหัวคะแนนอีกทาง

2. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเลือกตั้ง

กลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วไป ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนมีจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย เคารพกติกา ปฏิบัติตามกฎหมาย ติดตามและร่วมเป็นหูเป็นตาให้กับภาครัฐ หรือหน่วยงาน ที่จัดการเลือกตั้ง (กกต.) ติดตามข่าวการเมืองและช่วยแจ้งเบาะแสการทำคามผิดของผู้ที่ไม่ประสงค์ต่อระบอบการปกครอง มีสำนึกและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ที่เป็นประโยชน์ และช่วยพัฒนาประเทศชาติ ช่วยตรวจสอบการคอร์รัปชัน และแจ้งหน่วยงานภาครัฐให้ตรวจสอบการทุจริตเสมอ ร่วมต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ

3. ควรรณรงค์เรื่องการคอร์รัปชันให้เป็นวาระที่สำคัญสำหรับการแก้ไข มีการเปิดโปงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้เห็นชัดเจนแม้จะยังไม่ตัดสินถึงที่สุดก็ตาม เพราะที่ผ่านมากฎหมายของประเทศไทยค่อนข้างจะให้สิทธิกับตัวตนคนที่ก่อเหตุ โดยเฉพาะหน่วยงานเพื่อรักษาสิทธิมนุษยธรรม เกรงว่าจะเป็นการคุกคามคนบริสุทธิ์มากไป

4. ควรปลูกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองให้มากขึ้น โดยเฉพาะหน่วยงานที่ตรวจสอบการคอร์รัปชัน ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่าการแต่งตั้งกันเอง ในหน่วยงานภาครัฐ เช่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการการติดตามและประเมินแผนพัฒนา คณะกรรมการตรวจรับจ้างในท้องถิ่น ซึ่งทุกชั้นตอนต้องปรับปรุงกฎหมายให้สิทธิประชาชนได้เข้าตรวจ สอบการจัดซื้อหาและเปิดเผยต่อสาธารณชน

5. กกต. ต้องเร่งริบสร้างความปลอดภัยในการทำงาน และการให้ข่าวสารข้อมูลที่น่าเชื่อถือแก่สื่อมวลชนและสาธารณชน การอาศัยสื่อมวลชน องค์กรภาคประชาชน องค์กรที่มีใช้ของรัฐ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และ อาสาสมัครที่เป็นกลางและเป็นอิสระทางการเมือง ตลอดจนให้พลังที่เป็นอิสระเหล่านี้สามารถมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างทันการณ์ จะช่วยสร้างรากฐานของระบอบธรรมาภิบาลทางการเมืองของไทยมีความมั่นคงในระยะยาวได้

6. ควรนำข้อมูลการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อให้การถือปฏิบัติเป็นไปตามวิถีทาง ประชาธิปไตย โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการคัดหาเสียง การแจกสิ่งของเพื่อล่อลวงประชาชนให้ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งน่าจะเป็นทางออกที่ดีให้กับทุกฝ่าย

ก่อน การเลือกตั้ง เห็นควรจะได้มีการตรวจสอบฐานะการเงิน เงินของบุคคลที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ว่ามีทรัพย์สินเงินทองเท่าไร และเส้นทางของทรัพย์สินเงินทองมาได้อย่างไร นั่นคือให้มีการแจ้งบัญชีทรัพย์สินก่อนการลงสมัครรับเลือกตั้ง และเป็นการป้องกันปฏิบัติการการเอาเงินคืนและอาจถึงขั้น การฟอกเงิน บนเกาะบริติชเวอร์จิน ที่เป็นอยู่ในช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ทางการเมืองในประเทศไทย ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยตรงไปตรงมาคือยุทธการป้องกันภัยให้กับระบอบประชาธิปไตย อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่างของเรื่องการฟอกเงินที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง เช่น ในกรณีการจ่ายเงินบน หรือ เงินล่อใจ โดยบริษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศหรือบริษัทข้ามชาติ เงินสินบนนี้จำเป็นต้องถูกปิดด้วยเหตุผลทางการเมืองและเหตุผลต่อสาธารณะหรือเหตุผลด้านงบประมาณแผ่นดิน หรือรัฐบาล เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการฟอกเงินอันทรงประสิทธิภาพ ที่ประเทศรัสเซีย โยกย้ายถ่ายเทเงิน ของรัฐออกนอกประเทศผ่านศูนย์การเงินต่างด้าว (รดาพร หงส์ทอง 2548 : 9) หรือ แม้แต่ข่าวเกี่ยวกับบริษัท วินมาร์ค ลิมิเตด ที่พัวพันกับอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย โดยมีความจริงที่ว่า การฟอกเงินคือวิธีการนำเงินสกปรกเข้าสู่ระบบที่สะอาดหมดจด จนถูกนำไปหล่อเลี้ยงชีวิต และ ทั่วโลก กำลังตื่นตัวประณามเพราะเชื่อว่าองค์กรอาชญากรรมกำลังมีบทบาทสำคัญในการคุกคามความปลอดภัยและความมั่นคงของชาติ รัฐ และ สถาบันในระบอบประชาธิปไตย

7. กลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนควรมีจิตสำนึกของความเป็นประชาธิปไตย เคารพกติกา กฎหมาย ระเบียบวิธีปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมความรู้ด้านความรู้ประชาธิปไตย และพัฒนาการศึกษาทุกด้านและการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไป รู้จักการใช้อำนาจตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนเรื่อง ความขัดแย้ง แดกสามัคคีในชาติ ก็ไม่ควรจะเกิดขึ้นบ่อยๆ นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมากกว่า 76 ปี พบว่าเกิดความขัดแย้ง ตลอดเวลา และถ้าหากบุคคลที่ขึ้นมาบริหารไม่สามารถควบคุมทิศทาง ก็จะเกิดการผลักดันกลุ่มที่ไม่ใช่ของตนออกไป จึงเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงถึงขั้นอาจนำไปสู่สงครามกลางเมือง (civil war) ดังที่พบเจอการจัดการสรรตำแหน่งในการบริหารกว่าจะสมดุลได้ต้องต่อรองกันหลายรอบ ถึงบางคนอาจยอมลดตัวไปเจรจาถึงต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นความอ่อนแอทางการเมือง การแก้ไขรัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่ทางออกเสียทีเดียว บางมาตรา ฯลฯ แก้ไขเพื่อ ต้องการแก้ไขปัญหา มิใช่แก้แค้น และคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก โดยควรกระทำดังนี้

7.1 ปฏิรูปการศึกษา ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ให้ทุกคนได้มีโอกาสเรียนฟรีอย่างทุกถ้วนหน้า ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำในระดับมัธยมศึกษา จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตเชื่อมโยงกับหลักศาสนาวัฒนธรรม ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรมในองค์กรของภาครัฐมากขึ้น

7.2 สร้างบรรยากาศการปรองดอง และเน้นให้ประชาชนมีบทบาทและพื้นที่ทางความคิดแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบกติกาทางสังคมและกฎหมาย การมีความเท่าเทียมกันในระดับสากลหรือข้อปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสวัสดิการประชาชน

ผู้วิจัยเห็นว่า ทิศนะทางสังคม ของสังคมก็มีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมดังที่วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ กล่าวว่า ประชาธิปไตยทางการเมือง จะบรรลุได้ จำต้องมีทิศนะทางสังคม ที่เป็นประชาธิปไตย เช่น ทิศนะว่าด้วยศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรม เพราะประชาธิปไตยทางการเมืองต้องการ “ธรรมภิบาล” และ “ธรรมาภิบาล” ก็ขึ้นอยู่กับศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งมีใจเฉพาะของนักการเมือง เท่านั้น แต่เป็นศีลธรรม จริยธรรมและคุณธรรมอันเป็นจิตสำนึกของคนทั้งประเทศ (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ 2552 : 32) หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเมืองไทยได้กลายเป็น การธุรกิจ เป็นการแข่งขันและต่อสู้กันเพื่อชิงอำนาจ โดยไม่คำนึงถึงธรรมะและความถูกต้อง ซึ่งสังคมไทยตกอยู่ในความสับสนจนไม่สามารถแยกแยะว่าอะไรควรและอะไรไม่ควร โดยมุ่งเอาแต่ได้ ซึ่งเป็นทิศนะทางสังคมอันนำไปสู่ความเสื่อมสลายของประชาธิปไตยทางการเมือง

7.3 การส่งเสริมหรือการสร้างสรรกระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participative Democracy) มากกว่าการเน้นที่คัดเลือกผู้แทน ซึ่งยึดหลักการพื้นฐานทางอำนาจว่า ประชาชนใน

ฐานะราษฎรคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งการมีอำนาจได้แก่ การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง การริเริ่มเสนอแนะนโยบาย กฎหมายและมาตรการต่างๆ การทำประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ ตลอดถึงการนำเสนอเรื่องความเดือดร้อน การเสนอกฎหมายที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ ดำเนินการภายใต้ขั้นตอนที่ไม่ต้องยุ่งยากและใช้งบประมาณแผ่นดินสูง

7.4. ส่งเสริมการจัดการ เกี่ยวกับการเปิดโปง การคัดค้าน และการต่อต้านคอร์รัปชันของนักการเมือง กับการกระทำอันไม่สุจริตและขาดคุณธรรมของผู้ปกครอง จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และกลยุทธทางสังคมเน้นในเรื่องปทัสสถานทางด้านจริยธรรม (Ethical norms) การศึกษา (Education) และการจัดตั้งกลุ่มภาคประชาชนในการเฝ้าระวังการคอร์รัปชันของนักการเมืองและข้าราชการ (Public vigilance) และควรมีความเป็นอิสระเป็นตัวตนเองสามารถตัดสินใจได้ (Autonomous organization) มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคม สังคิต พิริยะรังสรรค์ (2548) นักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตว่า “ทำไมคนไทยไม่สงสัยเลยว่าผู้นำประเทศไทย เข้ามามีอำนาจ ควบคุมองค์กรอิสระ ทั้งระบบการตรวจสอบภายใต้รัฐธรรมนูญ”

ถ้ามองจากภาพรวม ประชาชนล้วนเบื่อหน่ายการเมือง ซึ่งเป็นประชาชนที่ไม่มีผลประโยชน์โดยตรงจากการบริหารงานรัฐ หรือมีส่วนได้เสียน้อย เลยไม่ข้องเกี่ยวกับการเมือง มีหลายคนที่เป็นคนตัวคนเดียวออกมาจากความแตกสามัคคีเนื่องเพราะเหตุผลคือความรำคาญ

การคอร์รัปชันแบบเบ็ดเสร็จ (Integrative corruption) ที่ปรากฏภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2475 เช่น ในเรื่องของเศรษฐกิจ (การสัมปทานผูกขาด การฟอกเงินในตลาดหลักทรัพย์ การหลีกเลี่ยงภาษี ฯลฯ) การคอร์รัปชันในทางการเมือง เช่น การพิมพ์บัตรเลือกตั้งปลอม การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่กกด.ส่วนหนึ่งที่ทุจริตในการเลือกตั้ง ฯลฯ รวมทั้งการคอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การโยกย้ายตำแหน่งในกองทัพโดยไม่คำนึงถึงหลักการเรื่องคุณธรรมและความเหมาะสม

ไม่มีใครปฏิเสธว่า ไม่ได้รับรู้เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อนการฉกฉวยจังหวะแสวงหาผลประโยชน์ การมีผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมือง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้คนไทยทุกคนทราบและยอมรับในระดับหนึ่งตามความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมารุ่นต่อรุ่น การดำรงชีพเพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ผันระต่างๆ ที่ดำเนินการผ่านความจงรักภักดีส่วนตัวกับผู้อุปถัมภ์และความรู้สึกผูกพันถูกปลูกฝังมารุ่นต่อรุ่นในสังคมไทย

ระบบอุปถัมภ์ ใน สังคม คงเป็นอีกช่องทางที่นักการเมืองสามารถนำมาส่งเสริม การเลือกตั้ง เพื่อทำการทุจริตคอร์รัปชันเงินนโยบายให้มีประสิทธิภาพ ภายใต้ระบอบการเมืองการ ปกครองแบบประชาธิปไตยและ ค่านิยมในสังคมแบบไทย

สรุป ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องล้วนมีผลประโยชน์จากการเมืองทั้งสิ้น ไม่ทางตรงก็ ทางอ้อม ในหลายคนเกรงจะสูญเสียอำนาจ ผลประโยชน์ หรือกลุ่มพรรคพวกหลุคอำนาจ เสีย ผลประโยชน์ ในบางครั้ง ก็พบนักการเมืองที่แพ้การเลือกตั้ง แต่ไม่เชื่อว่าตัวเองจะแพ้การเลือกตั้ง คงต้องยอมรับว่าประชาชนมีความดีความชอบกับการตัดสินใจของตัวเอง เสมอ นั่นคืออยากให้ทุกคน เคารพการตัดสินใจของคนที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และจะได้ไม่เกิดความแตกแยก แยก สามัคคีในหมู่เหล่า การพัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาการศึกษา และด้านอื่นๆ จะได้ก้าวหน้า

ความมั่นคงทางการเมืองของท้องถิ่น ก่อนข้างจะมีเสถียรภาพมากกว่าการเมือง ระดับประเทศ คงไม่ปฏิเสธว่าตั้งแต่มีรัฐประหารกันยายน 2549 การเมืองระดับประเทศของเรา ก็ขาดเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง เกิดความขัดแย้งกันในหมู่ชน เกิดกลุ่มหลากหลายต่อสู้ทางเวทีสาธารณะ จนถึงขั้นนำไปสู่ความแตกแยกสามัคคี แบ่งฝักแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน มีนักวิชาการหลายท่านที่ ออกมาตำหนิ ถึงผลของชัยชนะด้วยการออกเสียงของประชาชน แต่ไม่สามารถสถาปนาชัยชนะได้ อย่างแท้จริง และยังพบว่า กลุ่มที่แพ้การเลือกตั้ง (ไม่สามารถเป็นผู้นำรัฐบาล) ได้ แต่พวกเขาก็ ประสบความสำเร็จในการล้มรัฐบาล ที่มาจากการเลือกตั้งได้ เหล่านี้คือความไร้เสถียรภาพของ การเมืองระดับประเทศ หรือ อาจจะเรียกได้ว่า เป็น ปัญหาความมั่นคงของระบอบการปกครอง (Regime Security) ความแตกต่างทางความคิดในท้องถิ่น ก็ปรากฏชัดเจนแต่ก็อาจจะอนุมานได้ว่า การเมืองระดับท้องถิ่นไม่ขึ้นต่อการเมืองระดับประเทศ หรือ การเมืองท้องถิ่นคือการเมืองของ ท้องถิ่นนั้นไม่เกี่ยวกับการอุปถัมภ์ระดับชาติ

แต่จากการที่ผู้วิจัย สัมผัสการเมืองในระดับท้องถิ่นแล้ว ส่วนใหญ่จะปรากฏว่า กลุ่มอิทธิพล ที่มีอำนาจ เงิน และกำลังพลในมือ จะสามารถฝ่าฟันอุปสรรคเข้ามาบริหารได้ การ กระทำที่เป็นการทุจริตการเลือกตั้งมีปรากฏให้เห็นชัดเจน แต่ท้ายที่สุดการทุจริตนี้ก็แฝงอยู่ด้วย ระบบการอุปถัมภ์ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และวัฒนธรรมความเอื้อเพื่อเอื้อแก่ ในสังคม

การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ การปรับปรุงระบบกฎหมาย การเลือกตั้ง หรือ ระเบียบวิธีปฏิบัติ ผู้วิจัยก็เห็นว่ามีความสำคัญ ที่ผู้วิจัยคนอื่นจะได้ทำการศึกษา เพราะ ถ้าเป็นไปได้ ตามหลักการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แล้ว การยินยอมพร้อมใจของทั้งสองฝ่าย ทำให้การดำเนินการ เป็นไปอย่างราบรื่น และไม่มีอุปสรรค อีกทั้ง หากเป็นการรวมตัวของกลุ่มการเมืองแล้ว เพื่อกำจัด คู่แข่ง ก็เป็นหนทางที่ชนะด้วยกันทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงประเทศชาติเป็นหลัก

หน่วยงานที่จัดการเลือกตั้งทุกระดับ ต่อไปอาจจะต้องมีการปรับกลยุทธ์หรือปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ หรือ อาจจะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานที่เป็นภาคพลเมือง ที่อาจจะเข้มแข็งกว่ากันกว่าหน่วยงานของภาครัฐ ซึ่งจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยและประเมินผลออกมาอย่างเป็นทางการ

การพัฒนากระบวนการปกครองของประเทศ จำเป็นที่จะต้องเคารพกันและกันและมีความจริงใจที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆอย่างแท้จริง จึงควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบต่างๆ ที่สามารถเข้ากับหลักการวิถีแบบไทยๆ เมื่อมนุษย์เลือกที่จะจำนนต่ออำนาจของผู้มีอำนาจสูงสุดเพื่อจะได้มีชีวิตอยู่ในประชาสังคม (civil society) อันจะนำไปสู่ผลประโยชน์ของตน ภายใต้ภาวะการณ์เห็นแก่ตัว ดังคำกล่าวของ โทมัส ฮีอบบส์ (วิภาดา กิตติโกวิท 2550 : 17) เราก็ควรที่จะมีโอกาสแสดงเจตจำนงที่แท้จริงออกมาบนฐานของ ความเสมอภาค และเสรีภาพ ทรราชภาพ ทางการเมือง ดังนั้น ข้อตกลงทางสังคมของคนในชาติจึงควรได้รับการตรวจสอบ และพิจารณาด้วยตนเอง เพราะ ความสำคัญของการบริหารภาครัฐที่สำคัญคือการขจัดความไม่เสมอภาค ลงให้น้อยที่สุด เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด ดังที่ รุสโซ เคยกล่าวไว้ในเรื่องวาทะกรรมว่าด้วยเศรษฐกิจการเมืองว่า กายการเมืองนี้เทียบได้กับกายมนุษย์อำนาจธิปไตยคือสิทธิระบอบกฎหมายและจารีตประเพณีหรือขนบธรรมเนียมคือสมองการค้าอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมคือปากและท้อง รายได้สาธารณะคือเลือด พลเมืองคือร่างกายและแขนขาที่ทำให้กลไกมีชีวิต เคลื่อนไหวและทำงานได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2551) *คู่มือวิทยาการการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* กรุงเทพมหานคร สำนักพัฒนาระบบ รูปแบบ และโครงสร้าง
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553) *รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* กองแผนและงบประมาณ ฝ่ายนโยบายและแผน องค์กรบริหารจังหวัดชลบุรี (2548) *แผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี* เพิ่มเติม ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2548-2557) ชลบุรี องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
- คนชล (2554) “รายการเมืองชลคนเก่ง สัมภาษณ์พิเศษ รมต.หญิงคนแรกของชาวชลบุรี นางสุกมล คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม” หนังสือนี chonburi 108.com ฉบับประจำเดือน ตุลาคม 2554 หน้าที่ 31
- จักษ์ พันธุ์ชูเพชร (2548) *รัฐศาสตร์* มายด์ พับลิชชิ่ง
- จตุพร สังข์ทอง (2552) “การค้นคว้าอิสระ เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าตลาดสด” วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารรัฐกิจและกฎหมาย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จุมพล หนิมพานิช (2551) *ผู้นำ อำนาจ และการเมืองในองค์กร* พิมพ์ครั้งที่ 3 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ณรงค์ พ่วงพิศ (2548) “การเมืองการปกครองไทย” หน้าที่ 2 หน้า 46-154 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- เดชะ สิทธิสุทธิ (2541) “การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในการเมืองท้องถิ่น กรณี ศึกษา กลุ่มสันติธรรมในเทศบาลเมืองนครปฐม” ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทรงยุทธ วิชิธรรมศักดิ์ (2552) “พฤติกรรมในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี” ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เทศบาลเมืองบ้านบึง (2548) *คู่มือประชาชนตามโครงการเวทีชาวบ้าน* ชลบุรี โรงพิมพ์สุทธิพงษ์
- ปธาน สุวรรณมงคล (2553) *เอกสารวิชาการ 1/2553 บทความธรรมาภิบาลท้องถิ่น* ศูนย์ธรรมาภิบาลท้องถิ่น สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547) “การเมืองการปกครองไทย” หน้าที่ 4 หน้า 237-295 นนทบุรี

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ประกฤษติ สัตตสุข (2549) “ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ทางการเมืองแบบใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี ท้าววันกษมื่น” ปรินญาธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พฤทธิสาธณ ชุมพล (2538) *ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชนพล บุญโยปัยภูมิก (2554) “การเมืองหลังการเลือกตั้ง ประชาธิปไตยไทยต้องพัฒนา” นิตยสาร *เส้นทางไทย* 16, 55 (กรกฎาคม-กันยายน): 11-13 กรุงเทพมหานคร บี เจ อินเตอร์พรีน
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว (2513) *ลักษณะสังคมไทย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เพียงกมล มานะรัตน์ (2547) “การเมืองเรื่องการเมืองเลือกตั้ง ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นายกรัฐมนตรีของเทศบาลนครเชียงใหม่ปี พ.ศ.2547” ปรินญาธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มรุต วันทนากร (2549) *การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงกับเทศบาลไทย บทสรุปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในภาพรวม* กรุงเทพมหานคร บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด
- มยุรี อนุมานราชชน (2551) *นโยบายการบริหารและการวางแผน* ธรรมกพิบาล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ยุทธพร อิศรัชัย (2548) “แนวคิดทางการเมืองและสังคม” หน้าที่ 6 หน้า 328 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- รัชณี คล้ายนาค (2546) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี” วิทยานิพนธ์ปรินญาธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550” (2550) กรุงเทพมหานคร สุตรไพศาล
- รดาพร หงส์ทอง (2548) *เปิดโปงวงจรการฟอกเงิน* กรุงเทพมหานคร เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป
- เริงวิทย์ โพธิ์ทอง (2549) “พฤติกรรมเบี่ยงเบนในการหาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ อ.วังทอง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปรินญาธิรัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วันชาติ วรรณพราหม (2549) “ปัจจัยที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป ปี 2548 กรณีศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ปรินญารัฐศาสตร์
มหาดบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2552) ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ ฐานรากของถนนสู่ประชาธิปไตยอัน
สมบูรณ์ กรุงเทพมหานคร วชิระ

วิภาดา กิตติโกวิท (2550) สัญญาประชาคม หลักแห่งสิทธิทางการเมือง มอง ฅากส์ รุสโซ
กรุงเทพมหานคร ออฟเซ่ท เพรส

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน และ ธโรธร ตู้อองคำ (2547) “การเมืองการปกครองไทย” หน่วยที่ 11
หน้า 237-295 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์

สังคีต พิริยะรังสรรค์ (2549) คอร์รัปชัน ระบบทักษิณ กรุงเทพมหานคร ร่วมด้วยช่วยกัน
สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2551) ทฤษฎีสังคมวิทยา พิมพ์ครั้งที่ 13 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สุกิจ เจริญรัตนกุล (2530) วิเคราะห์สรุปแนวคิดของนักวิชาการอเมริกัน กรุงเทพมหานคร
โอเดียนสโตร์

สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ (2551) หลักรัฐประศาสนศาสตร์ ขอนแก่น หจก.ขอนแก่นการพิมพ์
สุรเดช ครองแก้ว (2550) “รูปแบบและวิธีการซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรศึกษากรณีเทศบาลตำบลพบพระ จังหวัดตาก” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตร
มหาดบัณฑิต แขนงวิชาการเมือง การปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เสนีย์ คำสุข (2547) “การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ” หน่วยที่ 14 หน้า 237-295 นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เสรี โกมลเปลิน (2541) “การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์ปริญญา
รัฐศาสตรมหาดบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อकिन รพีพัฒน์ (2546) “ระบบอุปถัมภ์กับสังคมไทย” ในการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 5 วันที่ 5-17
พฤศจิกายน 2546 ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร สถาบันพระปกเกล้า
หน้า 1-22

อานนท์ อาภาภิรม (2545) รัฐศาสตร์เบื้องต้น กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550) สองนคราประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร โครงการจัดพิมพ์คปไฟ

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยการบรรณารักษ์

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ (สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง)

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ประชาชนในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยในเรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อจะได้นำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในการจัดการเลือกตั้ง (กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นจริงเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเลือกตั้งในอนาคต)

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในประเด็นดังนี้

1. เมื่อมีการเลือกตั้ง ท่านได้ติดตามประวัติ ผลงาน นโยบายหรืออื่นๆที่เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่ ถ้าหากติดตาม ท่านได้ติดตามในเรื่องใด

.....

.....
2. ท่านติดตามข่าวสารการทำงานทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งก่อนระหว่าง และ หลังการเลือกตั้งหรือไม่ ด้วยวิธีการใด

.....

.....
3. ในการเลือกตั้งท่านจะตัดสินใจเลือกลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยศึกษาจากอะไร

.....

.....

ศึกษาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในประเด็นดังนี้

1. วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

1. ท่านคิดว่าในการเลือกตั้ง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยวิธีการใด

.....
 .....

2. กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

2.1 กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. ท่านคิดว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งจริง หรือ ไม่ อย่างไร ถ้ามี มีตั้งแต่ขั้นตอนใด (ก่อนการเลือกตั้ง ช่วงระหว่างการเลือกตั้ง และหลังการเลือกตั้ง)

.....
 .....

2. ท่านคิดว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะเกรงใจหรือเพราะการชักนำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน หรือ หัวหน้าคนอื่น ๆ มีหรือไม่ ถ้าท่านคิดว่ามี มีจำนวนมากน้อยเพียงใด

.....
 .....

3. ท่านคิดว่า การจัดตั้งกลุ่มหัวคะแนนให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีความสำคัญต่อคะแนนเสียง มากน้อยอย่างไร

.....
 .....

2.2 เจอใจข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. ท่านคิดว่าเจอใจหรือข้อตกลงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีอะไรบ้าง

.....
 .....

2. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง

.....
 .....

3. ท่านคิดว่า บุคคลต่อไปนี้ ได้แก่ ประธานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าคะแนน ใครเป็นผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น มากที่สุด และ เพราะอะไรท่านจึงคิดว่าเป็นบุคคลนี้

.....
 .....

2.3 ปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. กระบวนการ ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เคยเกิดปัญหา หรืออุปสรรคของทั้งสองฝ่ายบ้างไหม หรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

2. ท่านคิดว่า บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ประธานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าคะแนน ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์บ้างหรือไม่ หรือ

.....
 .....

3. ท่านคิดว่า การที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเพื่อตอบแทนบุญคุณ เป็นปัญหาอุปสรรคในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ หรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

4. ท่านคิดว่า มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะได้รับรางวัล อามิสสินจ้าง หรือมีผลประโยชน์อื่นใดจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่

.....
 .....

5. ท่านคิดว่าอะไรเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการได้รับเลือกเข้ามา
บริหารงานของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

.....

.....

.....

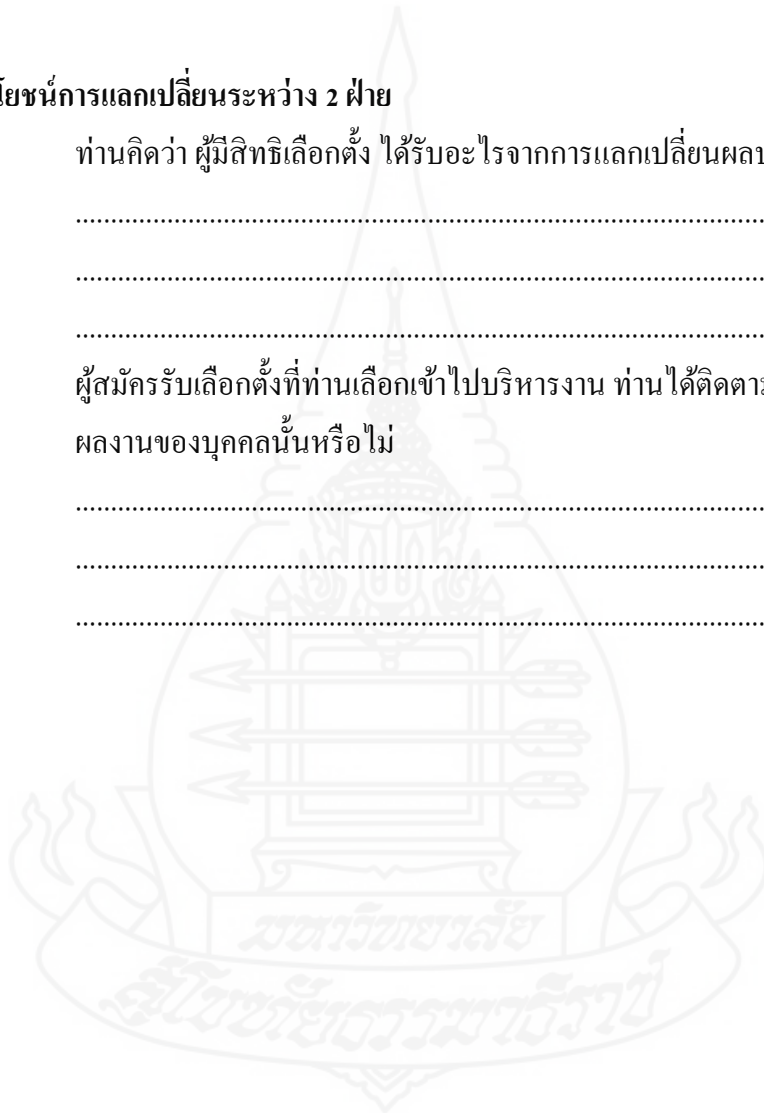
3. ผลประโยชน์การแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 ฝ่าย

1. ท่านคิดว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้รับอะไรจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
- .....
- .....
- .....
2. ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ท่านเลือกเข้าไปบริหารงาน ท่านได้ติดตามการทำงานและ
ผลงานของบุคคลนั้นหรือไม่

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง)

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัยในเรื่อง กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพื่อจะได้นำผลการวิจัยนี้ไปพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในการจัดการเลือกตั้ง (กรุณาให้ข้อมูลที่ เป็นจริงเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการจัดการเลือกตั้งในอนาคต)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ถูกสัมภาษณ์

- 1.1. เพศ .....หญิง ..... ชาย
- 1.2. อายุ ..... 25-34 ..... 35-44 ..... 45-54 55
- ขึ้นไป
- 1.3. การศึกษา ..... ประถม/มัธยมศึกษา ..... ปวช/ปวส .....
ปริญญาตรี/โท
- 1.4. อาชีพ ..... รับจ้าง ..... ค้าขาย ..... ธุรกิจส่วนตัว

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในประเด็นดังนี้

1. เมื่อท่านลงสมัครรับเลือกตั้ง ท่านที่ใช้ในการเลือกตั้งมีอะไรบ้าง
.....
.....
2. ท่านมีวิธีการในการหาเสียงเลือกตั้งโดยผ่านคนกลางหรือหาเสียงโดยตรงกับผู้
สิทธิเลือกตั้ง การอย่างไร
.....
.....
3. ท่านมีวิธีในการวางพื้นฐานทางการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างไร
.....
.....

ศึกษาการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในประเด็นดังนี้

1. วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

- 1. ท่านคิดว่าในการเลือกตั้ง มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยวิธีการใด

.....

.....

2. กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์

2.1 กระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

- 1. ท่านคิดว่ามีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้งมีจริงหรือไม่อย่างไร ถ้ามี มีตั้งแต่ขั้นตอนใด (ก่อนการเลือกตั้ง และ หลังการเลือกตั้ง)

.....

.....

- 2. ท่านมีเทคนิค หรือ วิธีการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มาเลือกท่าน ได้อย่างไร

.....

.....

- 3. ท่านคิดว่า การจัดตั้งกลุ่มหัวคะแนนให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีความสำคัญต่อคะแนนเสียง มากน้อยอย่างไร

.....

.....

2.2 เงื่อนไขข้อตกลงเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

- 1. ท่านคิดว่าเงื่อนไข ข้อเสนอ ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีอะไรบ้าง

.....

.....

2. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการเลือกตั้ง

.....
 .....

3. ท่านคิดว่าผู้สมัครฯ มีความจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแก่ห้วคะแนนเป็นการส่วนตัวหรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

4. ท่านคิดว่า บุคคลต่อไปนี้ ได้แก่ ประธานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ ห้วคะแนน ใครเป็นผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น มากที่สุด และ เพราะอะไรท่านจึงคิดว่าเป็นบุคคลนี้

.....
 .....

2.3 ปัญหา อุปสรรค ในกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

1. กระบวนการ ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เคยเกิดปัญหา หรืออุปสรรคของทั้งสองฝ่ายบ้างไหม หรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

2. ท่านคิดว่า ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันของทั้ง 2 ฝ่าย เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตยของท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร

.....
 .....

3. ผลประโยชน์การแลกเปลี่ยนระหว่าง 2 ฝ่าย

1. ท่านคิดว่าการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้สิทธิเลือกตั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ทุนหรือสิ่งของในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือไม่

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ ศษ 0522.22 (น)ว บ04

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย
เรียน อาจารย์ ดร.รุ่งนภา บรรยงเกษมสุข
สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวกองแพง พันธัง นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้ง กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษา ได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้น มีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์รूपนรรค พรหมอินทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์
โทรศัพท์ 0-2504-8356-9
โทรสาร 0-2503-3575

ที่ ศบ 0522.22 (บ)ว 60A

สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

๕ พฤษภาคม 2554

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สุภานี นวกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการวิทยานิพนธ์จำนวน 1 ชุด

เนื่องด้วย นางสาวกองแสง พันธัง นักศึกษาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่องกระบวนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.เสณีย์ คำสุข เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รายละเอียดดังกล่าวแนบมาพร้อมนี้

การจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล และได้รับความเห็นชอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาในชั้นหนึ่งแล้ว แต่เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำนั้น มีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับหลักและกระบวนการวิจัย สาขาวิชารัฐศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย สำหรับรายละเอียดอื่น ๆ นักศึกษาจะนำเรียนด้วยตนเอง

สาขาฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์สุปรนรรต พรหมจันทร์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

สาขาวิชารัฐศาสตร์

โทรศัพท์ 0-2504-8356-9

โทรสาร 0-2503-3575

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวกองแพง พันธุ์
วัน เดือน ปีเกิด	1 กันยายน 2511
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษาภาคบังคับจาก โรงเรียนบ้านหนองแสง มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จากโรงเรียนเดชอุดม ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิคจาก โรงเรียนเกษมโปลีเทคนิค ปริญญาตรี สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	เทศบาลเมืองบ้านบึง ต.บ้านบึง อ.บ้านบึง จ.ชลบุรี
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กองวิชาการและแผนงาน

